

Impact van non-tarifaire handelsbelemmeringen als gevolg van Brexit

**Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en
het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit**

Referentie: A1700012187.D5

Januari 2018

KPMG.nl

Managementsamenvatting

Achtergrond

Bij het referendum over het EU-lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk (VK) sprak een meerderheid van de bevolking zich uit voor uittreding per 29 maart 2019, Brexit. Evident is dat het vertrek van het VK uit de EU ingrijpende gevolgen heeft voor de handel en daarmee de Nederlandse economie. Naast een directe toename in kosten voor tarifaire belemmeringen leidt Brexit mogelijk tot de introductie van non-tarifaire handelsbelemmeringen (ntb's) voor zowel goederen als diensten. In de afgelopen periode zijn reeds verschillende onderzoeken naar de gevolgen van Brexit uitgevoerd. Zo stelt het Centraal Planbureau (CPB) in zijn onderzoek van juni 2016 dat in 2030 de kosten voor Nederland kunnen oplopen tot 1,2% van het bruto binnenlands product (bbp), wat neerkomt op zo'n EUR 10 miljard en EUR 575 per inwoner. De impact is volgens het CPB het grootst op de productie van de voedselverwerkende industrie, de chemie, de kunststof- en rubberindustrie, de elektronischeapparatenindustrie, de transportmiddelenindustrie en de metalen- en mineralenindustrie.¹ De Rabobank concludeerde vervolgens in haar onderzoek van oktober 2017 dat een 'harde' Brexit Nederland tot 4,25% groei kan schelen tot 2030. Dit komt neer op EUR 4.000 per werkende Nederlander.² Beide onderzoeken hanteren een macro-economische benadering. Dit onderzoek is in aanvulling op de eerdere onderzoeken gericht op het in kaart brengen van de impact van de ntb's, en kijkt daarmee veel meer naar de impact voor individuele bedrijven. Ter voorbereiding op Brexit is het voor zowel de Nederlandse overheid als het bedrijfsleven wenselijk om ntb's te identificeren en de omvang van de kosten voortvloeiend uit deze ntb's waar mogelijk te ramen.

Bovenstaande zaken zijn voor het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) reden geweest om KPMG te vragen een onderzoek uit te voeren naar de kwantitatieve impact van ntb's als gevolg van Brexit op het Nederlandse bedrijfsleven.

KPMG hanteert voor deze opdracht de volgende centrale vraagstelling:

Wat is voor het Nederlandse bedrijfsleven de impact van non-tarifaire handelsbelemmeringen als gevolg van Brexit onder het scenario 'derde land volgens het Wereldhandelsorganisatie (WTO)-regime' en op welke wijze kunnen deze kosten worden weggenomen of gemitigeerd?

Reikwijdte

Het onderzoek heeft zich gericht op non-tarifaire handelsbelemmeringen voor zowel goederen als diensten met een grondslag in internationale, Europese, nationale en decentrale wet- en regelgeving vanuit toezicht en uitvoering. Daarbij heeft het onderzoek zich gericht op de impact van deze ntb's op het Nederlandse bedrijfsleven, waarbij specifiek aandacht is voor bedrijven die afhankelijk zijn van de handel met het VK en/of

¹ Centraal Planbureau (2016). *CPB Policy Brief 2016/07. Nederlandse Kosten Brexit door minder handel*, p. 9.

² Rabobank (12 oktober 2017). *De permanente schade van de Brexit*, p. 9-12.

niet bekend zijn met handel drijven buiten de interne markt. Het onderhandelingsresultaat tussen de Europese Unie (EU of Unie) en het VK is nog onbekend. Daarom is het worstcasescenario waarbij het VK een derde land is en handelt met de EU via de WTO-voorwaarden (harde Brexit) uitgangspunt voor het onderzoek.

Om tot een gedegen analyse met concrete inzichten te komen is gewerkt met een casuïstische aanpak waarbij een aantal specifieke sectoren zijn onderzocht. Bij het selecteren van de sectoren is gekeken naar de economische omvang en diversiteit aan goederen en diensten. Op basis van deze aspecten is in overleg met EZK en LNV en na afstemming met de klankbordgroep gekomen tot een selectie van zes sectoren (vlees, snijbloemen, verf, communicatiemiddelen, meer specifiek mobiele telefoons en routers/modems, brandblussers en accountancy).

Voor de lezer is het goed te weten dat dit onderzoek zich heeft gericht op:

- de impact van non-tarifaire handelsbelemmeringen en niet op de impact als gevolg van tarifaire belemmeringen (zoals invoerheffingen);
- de ervaringen in zes sectoren om een eerste inzicht te krijgen in de impact voor het Nederlandse bedrijfsleven. Hierdoor zijn niet alle inzichten te extrapoleren voor het gehele bedrijfsleven. Dit was ook niet het doel van het onderzoek;
- het verkrijgen van inzicht in de impact voor individuele bedrijven, als ondersteuning voor de communicatie vanuit EZK en LNV richting bedrijven;
- de huidige wijze van handel drijven tussen Nederland en het VK. Er is geen rekening gehouden met mogelijke verschuivingen in handelsstromen.

Aanpak

Startpunt van het onderzoek vormde het opstellen van een overzicht van de ntb's die gelden bij handel met derde landen onder WTO-regime. Hiertoe is een documentenanalyse uitgevoerd en is gebruikgemaakt van de Tax Intelligence Solution® (TIS) van KPMG Meijburg & Co (een geïntegreerde data-analysetool).

Om additionele belemmeringen per sector en de impact van ntb's in kaart te brengen hebben interviews plaatsgevonden met dossierhouders vanuit ministeries, uitvoeringsorganisaties, branche- en koepelorganisaties en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven. Het onderzoek heeft geresulteerd in onderstaande conclusies en aanbevelingen. Deze conclusies en aanbevelingen zijn gevalideerd tijdens bijeenkomsten met de klankbordgroep en opdrachtgever.

Conclusie

Het moment van Brexit, 29 maart 2019, komt snel naderbij. Op het moment van schrijven van dit rapport is de invulling van de toekomstige handelsrelatie tussen de EU en het VK nog onduidelijk. Naarmate deze onduidelijkheid langer duurt, blijft voor bedrijven en voor toezichthouders minder tijd over om zich goed voor te bereiden op de nieuwe situatie. Bedrijven die in het kader van dit onderzoek zijn gesproken geven aan dat de huidige onduidelijkheid maakt dat ze zich nog slechts beperkt voorbereiden op Brexit.

De douane houdt, op basis van informatie over 2016, na Brexit rekening met een stijging van 752.000 aangiften ten invoer en 4,2 miljoen aangiften ten uitvoer. Op basis van een analyse van het aantal omzetbelastingnummers (ob-nummers) in 2016 heeft de douane becijferd dat hierbij ruim 77.000 ob-nummers van bedrijven betrokken zijn die een communautaire verwerving en/of levering hebben gedaan met het VK. Ruim 35.000 ob-nummers van bedrijven zijn nog niet bekend bij de douane (voor de douane betekent dit een stijging van 40% van het aantal relaties). Voor deze groep bedrijven heeft Brexit de grootste impact, omdat zij nog geen ervaring hebben met handel (invoer of uitvoer) met een derde land en met de ntb's die dit met zich meebrengt.

De ntb's waarmee bedrijven zich bij handel in geval van een harde Brexit mee geconfronteerd zien zijn te onderscheiden in twee typen:

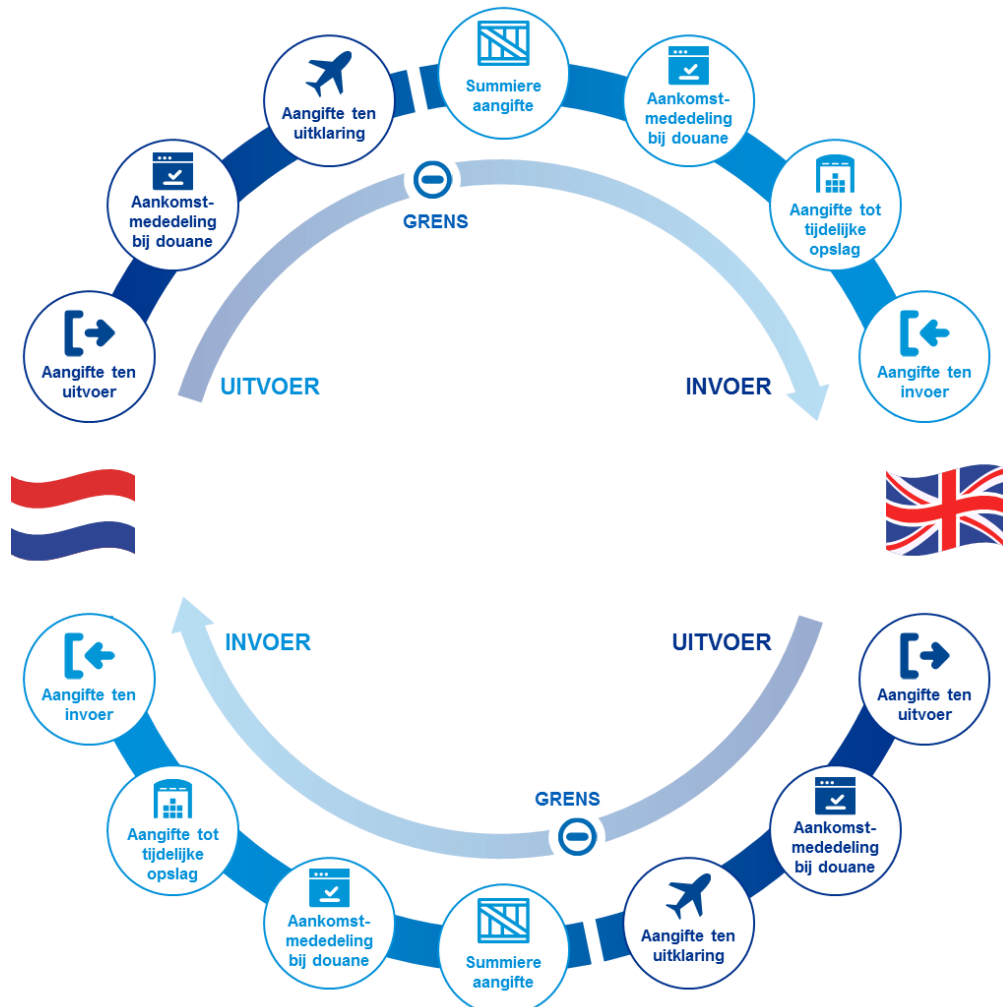
1. Algemene douaneformaliteiten
2. Sectorspecifieke markttoegangsvereisten

Voor een deel van de ntb's is het mogelijk om de verwachte effecten te kwantificeren. Aanvullend spelen nog ntb's waarvan de exacte impact nu onbekend is; hiervan zijn de belangrijkste thema's beschreven onder 'overkoepelende aandachtspunten'.

1. Algemene douaneformaliteiten

Algemene douaneformaliteiten gelden voor de handel in goederen ongeacht de sector. De stappen vanuit dit proces zijn in onderstaande figuur weergegeven. De totale kosten voor douaneformaliteiten bedragen EUR 78,20 tot EUR 126,70 per zending, dit is exclusief eventuele douanerechten of btw. Deze kosten zijn gebaseerd op Nederlandse tarieven. De gemiddelde tarieven van bijvoorbeeld douaneagenten liggen in het VK iets hoger dan in Nederland. Hierbij zijn douaneformaliteiten gekoppeld aan productspecifieke eisen niet meegenomen.

Een eerste raming van de totale extra kosten om te voldoen aan de douaneformaliteiten voor invoer en uitvoer van goederen tussen Nederland en het VK komt neer op tussen EUR 387,2 miljoen en EUR 627,4 miljoen per jaar (exclusief eventuele douanerechten). De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf de douaneformaliteiten uitbesteedt of niet, en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

FIGUUR 1: Algemene douaneformaliteiten handel met derde landen onder WTO

2. Sectorspecifieke markttoegangsvereisten

Naast douaneformaliteiten gelden bij de handel met derde landen diverse markttoegangsvereisten en daaraan gekoppelde formaliteiten. De invulling en de impact van deze vereisten verschillen per sector, zoals:

- De strikte veterinaire eisen die aan vlees zijn gesteld. Vlees moet daarom worden vergezeld van veterinaire certificaten. Het aanvragen, aanmelden en controleren van deze certificaten door de verschillende instanties kost de vleessector voor in- en uitvoer tussen EUR 130 en EUR 725 per zending.
- Snijbloemen zijn onderworpen aan fytosanitaire eisen met de bijbehorende certificering. De samenhangende kosten om te voldoen aan deze vereisten liggen voor in- en uitvoer tussen EUR 120 en EUR 190 per zending.
- De CE-markering waarmee brandblussers en communicatiemiddelen voorzien moeten worden. Het VK kan bij Brexit besluiten om zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen te stellen en daarmee afwijken van EU-wetgeving. Ondernemers moeten dan wellicht aangepaste goederen (laten) produceren

en/of technische documentatie en verklaringen kunnen overleggen. Voor brandblussers kan dit ook gevolgen hebben voor (reeds verstrekte) conformiteitsverklaringen in het geval het VK en de Unie elkaars keuringslaboratoria niet meer erkennen. Het kost een fabrikant circa EUR 3.000 om een conformiteitsbeoordeling te laten uitvoeren (een conformiteitsverklaring is circa 10 jaar geldig). Daarnaast kost het circa 25 uur (dit komt overeen met EUR 1.075³) om de technische documentatie en EU-conformiteitsverklaring op te stellen, deze af te stemmen met het 'notified body' en voor certificering van de fabricagelocatie zorg te dragen.

- De vereisten uit de REACH- en CLP-verordening waaraan verproducten moeten voldoen. Het gaat dan met name om verplichtingen ten aanzien van classificatie, etikettering, verpakking, registratie, evaluatie, beperking en toelating van chemische substanties. Ondernemers die zich laten vertegenwoordigen door 'only representatives' bij het voldoen aan REACH-vereisten betalen daarvoor minimaal EUR 250 tot EUR 500 per substantie per jaar.
- Het hebben van een werkvergunning en aanvullende kwalificaties bij uitoefenen van grensoverschrijdende accountancydiensten. De totale eenmalige kosten voor een Nederlandse accountant die in het VK als accountant aan de slag wil bedragen GBP 996 – GBP 1.938. Vice versa bedragen de totale eenmalige kosten voor een Britse accountant die in Nederland het accountantsvak wil uitoefenen EUR 1.680 tot EUR 4.525.

Op basis van de gekwantificeerde douaneformaliteiten en de gekwantificeerde sectorspecifieke markttoegangsvereisten zijn de kosten voor de onderzochte sectoren geraamd. Hierbij dient opgemerkt dat een deel van de ntb's niet is gekwantificeerd, waardoor het een minimale inschatting van de kosten betreft.

Als gevolg van de ntb's die gelden bij een harde Brexit is de verwachte jaarlijkse kostenstijging voor de onderzochte sectoren het grootst voor de vleessector (EUR 9,9 miljoen tot EUR 27,9 miljoen; 0,7% tot 1,9% van de invoer-/uitvoerwaarde) en de snijbloemensector (EUR 4,4 miljoen tot EUR 7,3 miljoen; 0,8% tot 1,3% invoer-/uitvoerwaarde).

In tegenstelling tot de handel in goederen heeft Brexit ogenschijnlijk beperkt gevolgen voor het uitoefenen van grensoverschrijdende accountancydienstverlening. De impact lijkt beperkt tot het aanvragen van een werkvergunning, aangezien Nederland en het VK momenteel al aanvullende kwaliteitseisen aan buitenlandse accountants stellen. De standaardisering als gevolg van de interne markt ziet dan ook veel meer op goederen dan op diensten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geraamde kosten per sector.

³ Vanuit de lijst met standaardtarieven van Meten is Weten II is gebruikgemaakt van het interne uurtarief voor middelbaar opgeleid personeel van EUR 37 per uur (prijspeil 2007), na indexatie komt dit afgerond neer op EUR 43 per uur (prijspeil 2017).

Sector	Omvang markt (EUR mln in 2016)	Kosten ntb's (waarvan douaneformaliteiten) (EUR mln per jaar)	% kosten/markt
Vlees	1.439,5	Min: 9,9 (1,9) Max: 27,9 (3,0)	Min: 0,7% Max: 1,9%
Snijbloemen	573,4	Min: 4,4 (1,5) Max: 7,3 (2,4)	Min: 0,8% Max: 1,3%
Verf	492,8	Min: 1,9 (1,9) Max: 3,1 (3,1)	Min: 0,4% Max: 0,6%
Communicatiemiddelen	2.648,1	Min: 11,7 (11,7) Max: 19,0 (19,0)	Min: 0,4% Max: 0,7%
Brandblussers	3,6	Min: 0,03 (0,03) Max: 0,05 (0,05)	Min: 0,8% Max: 1,3%
Accountancy	Onbekend ⁴	NL-accountant actief in VK⁵ Min: GBP 996 Max: GBP 1.938 VK-accountant actief in NL⁶ Min: EUR 1.680,35 Max: EUR 4.525,35	Onbekend

TABEL 1: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per sector per jaar (gerelateerd aan marktomvang)

3. Overkoepelende aandachtspunten

Naast bovengenoemde verplichtingen komen uit dit onderzoek een aantal overkoepelende aandachtspunten naar voren:

- **Ondernemers zijn (nog) niet of in onvoldoende mate met Brexit bezig:** De onduidelijkheid over de toekomstige handelsrelatie wordt als belangrijkste reden genoemd. Voorbereidingen worden dan ook nog beperkt getroffen.
- **Zorgen over onvoldoende capaciteit bij de betrokken handhavingsorganen, zoals douane, NVWA en KCB:** Zowel aan Nederlandse als aan VK-zijde is de huidige capaciteit ontoereikend om aanvullende controles en inspecties als gevolg van Brexit op te vangen.
- **Brexit vraagt om meer personeel met douanekennis:** Als gevolg van Brexit stijgt de vraag naar personeel met douanekennis. Gevolg is dat zowel overheid als bedrijven zullen moeten investeren in personeel dat in ruime mate bekend is met het douaneformaliteitenstelsel en sectorspecifieke ntb's bij de handel met derde landen. Het aanbod op de arbeidsmarkt van arbeidskrachten met de benodigde kennis en ervaring is echter ontoereikend. De onmiddellijke uitbreiding van douanecapaciteit bij zowel de overheid als de bedrijven kan hierdoor lastig zijn en zal naar verwachting pas met de nodige vertraging kunnen worden opgevangen.
- **Ontstaan van wachttijden zorgt voor extra kosten:** Betrokkenen vrezen met wachttijden te worden geconfronteerd als gevolg van ondercapaciteit bij de

⁴ Omvang van accountancymarkt is niet te specificeren via de gegevens van het CBS.

⁵ Betreft eenmalige kosten per accountant.

⁶ Idem.

handhavingsdiensten. Met name voor bederfelijke goederen (vlees en snijbloemen) kan dit tot een waardevermindering leiden. Als gevolg hiervan kunnen de kosten van een wachttag voor snijbloemen oplopen tot EUR 360.000 per dag.

Verder dragen vertragingen bij tot onvoorspelbaarheid in de logistieke keten, waardoor meer gebruik moet worden gemaakt van 'last minute' vervoerders tegen een premieprijs in plaats van tegen de reeds gecalculeerde prijs. Afhankelijk van de wijze waarop partijen dit in (langlopende) vervoerscontracten hebben opgenomen, kunnen verschillende partijen in de logistieke keten met deze kosten geconfronteerd worden.

Gelet op de mainportfunctie van Nederland voeren Nederlandse toezichthouders zoals de douane ook controles uit aan de buitengrens op doorvoergoederen die via Nederland de interne markt verlaten. Vertragingen als gevolg van deze controles kunnen een negatief effect hebben op de mainportfunctie van Nederland.

- **Ferryverkeer veroorzaakt een virtuele buitengrens:** De aanmeerpunten van de ferry's beschikken niet over de capaciteiten om als buitengrens te fungeren (mensen, kennis, vergunningen en fysieke ruimte). Zonder aanpassingen zullen in deze stroom vertragingen gaan ontstaan. Het verkeer met ferry's is een gecombineerd vervoer van personen en goederen. Deze combinatie zal naar verwachting tot extra vertraging leiden.
- **Mogelijke herinrichting supply chain zorgt voor grote kosten:** In verband met bovengenoemde vertragingen hebben diverse ondernemers aangegeven rekening te houden met aanpassingen in de supply chain. Te denken valt daarbij aan het aanpassen van logistieke routes, het uitbreiden of herinrichten van distributiecentra of het verplaatsen van productiefaciliteiten om extra in- en uitvoerverplichtingen en/of vertragingen te voorkomen.
- **IT-investeringen benodigd voor handel met derde landen:** Het brengt voor ondernemingen (met name voor bedrijven die nog geen ervaringen hebben met handel met derde landen) tijd en kosten met zich mee om de huidige systemen aan te passen van een intracommunautaire regeling naar een gereguleerd systeem voor handel met een derde land. De kosten voor het inrichten van nieuwe software variëren, maar bedragen al snel eenmalig EUR 20.000 tot EUR 50.000.
- **Zorgen over marktverstoringen als gevolg van Brexit:** Bedrijven geven aan dat de vraag naar goederen vanuit het VK afneemt als gevolg van de onzekerheid die gepaard gaat met de aanstaande Brexit. Daarnaast is er ook een mogelijk ongunstig effect van de veranderende wisselkoers. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot een overschot aan goederen op de EU-markt met prijsdalingen tot gevolg. Dit is echter afhankelijk van de mate waarin nieuwe uitvoermarkten worden gevonden en de mogelijkheden van aanpassing van de productie aan de veranderende vraag. Voor enkele sectoren zijn sommige van de aspecten meegenomen in scenariostudies waarin de gevolgen van Brexit worden verkend voor de desbetreffende sector.⁷
- **Mogelijke dubbele kosten door divergerende kwaliteitsstandaarden:** De kwaliteitsstandaarden van goederen kunnen als gevolg van Brexit gaan divergeren. Dit houdt in dat het VK andere eisen aan goederen gaat stellen dan de eisen die de

⁷ Zie bijvoorbeeld studie van Wageningen Economic Research (Van Berkum en Terluin, 2016).

Unie momenteel hanteert. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen voor certificaten bij vlees en snijbloemen, maar ook met betrekking tot CE-markeringen.

Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek zijn concrete oplossingen verkend om de gesignaleerde non-tarifaire handelsbelemmeringen (deels) weg te nemen of te mitigeren. Daarbij is tevens gekeken naar wat het effect is van de oplossingen op de omvang van de gesignaleerde ntb's. Onderstaand zijn de belangrijkste aanbevelingen opgenomen, die mede gebaseerd zijn op gesprekken met betrokkenen vanuit de diverse onderzochte sectoren.

1. Wat kan de overheid doen?

De Nederlandse overheid kan een aantal acties ondernemen om de impact van Brexit op het Nederlandse bedrijfsleven te mitigeren. Daarbij valt te denken aan het navolgende:

- Zorg vanuit de overheid dat de voorlichting richting het bedrijfsleven verder wordt geïntensiveerd, zodat bedrijven optimaal voorbereid zijn op de gevolgen van Brexit. VNO-NCW heeft reeds aangegeven samen met MKB-Nederland bezig te zijn met het opzetten van een informatiecampagne over de gevolgen van Brexit en hoe bedrijven zich daarop kunnen voorbereiden. Dit geldt in het bijzonder voor de naar verwachting 35.000 bedrijven die thans een belangrijk deel van de invoer/uitvoer naar het VK vertegenwoordigen en op basis van de huidige afzetmarkten geen ervaring hebben met grensoverschrijdend verkeer van goederen naar derde landen.
- Onderzoek een mogelijke koppeling van het Nederlandse douanesysteem met het douanesysteem van het VK om douanegegevens tussen Nederland en het VK automatisch uit te wisselen.
- Maak afspraken met het VK om divergerende goedereneisen te voorkomen door bestaande kwaliteitseisen die gelden voor de handel tussen VK en andere Unielanden zo veel mogelijk te continueren.
- Begin tijdig met het vergroten van de capaciteit en het aantal inspectielocaties bij de handhavingdiensten, zoals douane, NVWA en KCB om zodoende de extra controles en inspecties op te kunnen vangen en zorg dat de handhavingdiensten – voor zover nog niet gedaan – een Brexit-analyse uitvoeren.
- Introduceer een 'fast lane / green lane' bij de douanecontrole voor aan bederf onderhevige goederen om houdbaarheid te garanderen en waardedaling te voorkomen.
- Onderzoek mogelijkheden voor het uitvoeren van douanecontroles en inspecties door de NVWA en het KCB als goederen zich voor transport op de ferry tussen Nederland en het VK bevinden om vertragingen aan de grens te voorkomen.
- Onderzoek vanwege de korte doorlooptijden van ferrytransport en de problemen die dit oplevert voor het tijdig indienen van douaneformaliteiten, de mogelijkheid om een (IT-)systeem op te zetten waardoor ondernemers geautomatiseerd gegevens over de goederen voor diverse aangiften en meldingen kunnen verstrekken. Denk daarbij aan operators van 'port community'-systemen.

- Onderzoek mogelijkheden voor een overgangperiode. Dit betreft een periode waarbij sprake is van overgangsrecht, waarin de inwerkingtreding van nieuwe regelgeving als gevolg van de Brexit-onderhandelingen wordt uitgesteld of stapsgewijs wordt geïmplementeerd. Op die manier wordt voorkomen dat ondernemers (en ook overheidsorganisaties) pas vlak voor de inwerkingtreding (in principe 29 maart 2019) geconfronteerd worden met de gevolgen van de nieuwe situatie en geen tijd meer hebben om hun bedrijfsvoering aan te passen.

2. Wat kunnen bedrijven zelf doen?

Ondanks dat de exacte gevolgen van Brexit voor bedrijven nog niet geheel duidelijk zijn, kunnen bedrijven zich nu al wel voorbereiden op Brexit. Onderstaand zijn aanbevelingen opgenomen die bedrijven nu zelf al in gang kunnen zetten, ongeacht wat de precieze uitkomst van de Brexit-onderhandelingen zal zijn:

- Voer een Brexit-impactanalyse uit om de gevolgen voor uw onderneming in kaart te brengen. Neem daarbij als uitgangspunt een handelsbetrekking met het VK op WTO-niveau. Wanneer de gevolgen – zowel tarifair als non-tarifair – inzichtelijk zijn geworden, kunnen afhankelijk van de uitkomst van een Brexit-impactanalyse de volgende opties overwogen worden:
 - Bij grote volumes kan het voordeliger zijn een eigen aangifteproces op te zetten in plaats van uitbesteding aan een douaneagent.
 - Overweeg het gebruik maken van Geautomatiseerde Periodieke Aangifte (GPA) in combinatie met een Customs Management Systeem (CMS) voor een geautomatiseerd aangifteproces in plaats van de reguliere douaneaangifte om kosten te besparen en kans op vertragingen te reduceren.
 - Overweeg de aanvraag van een AEO-vergunning bij de douane om vertragingen te minimaliseren en fysieke controles en documentcontroles te voorkomen.
 - Overweeg het verleggen van inspecties van fytosanitaire goederen naar de eigen bedrijfslocatie. Dit kan wachttijden en additionele kosten voorkomen.

No regret: doe een Brexit impact analyse

Veel ondernemers die handelen met het VK hebben nog weinig stappen ondernomen om mogelijke gevolgen van Brexit te verminderen. Ogenschijnlijk logisch, omdat veel zaken nog onduidelijk zijn. Komen er tarifaire maatregelen (douanerechten) op goederen? Worden afspraken gemaakt over fytosanitaire en veterinaire controles? Kan er gebruik worden gemaakt van gemeenschappelijk douanevervoer?

Ondanks deze onzekerheid is het van belang dat ondernemers tijdig onderzoeken wat de potentiële impact van Brexit is voor hun organisatie. Hoeveel zendingen gaan of komen er per jaar uit het VK? Wat voor soort goederen zijn het? Zijn aanvullende maatregelen op deze goederen van toepassing? Hoe worden de goederen nu geleverd; in grote partijen of in kleine zendingen geadresseerd aan individuele afnemers?

Mitigerende maatregelen zoals hiervoor opgenomen in de aanbevelingen nemen te veel tijd in beslag om te implementeren. Een goed voorbeeld daarvan is het proces van AEO-accreditatie. Dit duurt doorgaans 6 tot 12 maanden. Overgaan tot handelen wanneer Brexit bijna een feit is, zal veel bedrijven in tijdnood brengen. Voor het implementeren van mogelijke oplossingen kan het dan te laat zijn.

Bedrijven kunnen nu al een eerste analyse uitvoeren en inzichtelijk maken waar Brexit mogelijk gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering.

Sommige maatregelen kunnen mogelijk voor elk scenario gelden. De implementatie van dergelijke 'no regrets' kunnen beter zo snel mogelijk worden uitgevoerd. Brexit-impactanalyse helpt deze 'no regrets' tijdig te identificeren.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	ii	
Achtergrond	ii	
Reikwijdte	ii	
Aanpak	iii	
Conclusie	iii	
Aanbevelingen	ix	
1	Achtergrond en reikwijdte	14
1.1	Aanleiding	14
1.2	Doelstelling van de opdracht	14
1.3	Vraagstelling	15
1.4	Reikwijdte opdracht	15
1.5	Leeswijzer	16
2	Opzet onderzoek	17
2.1	Caseselectie	17
2.2	Deskresearch	18
2.3	Interviews uitvoeringsorganisaties, branche- en koepelorganisaties en bedrijven	19
2.4	Afstemming klankbordgroep	20
3	Handel met VK binnen interne markt	21
3.1	Verdrag betreffende de werking van de EU	21
3.2	Goederen en diensten leveren aan andere EU-lidstaten	22
3.3	Goederen en diensten ontvangen vanuit een EU-lidstaat	23
3.4	Samenvatting	24
4	Douaneformaliteiten bij in- en uitvoer	25
4.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen	25
4.2	Overige aandachtspunten	33
4.3	Samenvatting	36
5	Sectorspecifieke non-tarifaire belemmeringen	38
5.1	Vlees	38
5.1.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij uitvoer en invoer van vlees	39
5.1.2	Overige aandachtspunten	46
5.1.3	Samenvatting	47
5.2	Snijbloemen	48
5.2.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij in- en uitvoer van snijbloemen	48
5.2.2	Overige aandachtspunten	54

5.2.3	Samenvatting	57
5.3	Verf	58
5.3.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij uitvoer en invoer van verf	58
5.3.2	Overige aandachtspunten	62
5.3.3	Samenvatting	65
5.4	Communicatiemiddelen (mobiele telefoons en routers/modems)	66
5.4.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij in- en uitvoer van mobiele telefoons en routers/modems	66
5.4.2	Overige aandachtspunten	70
5.4.3	Samenvatting	71
5.5	Brandblussers	71
5.5.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij in- en uitvoer van brandblussers	72
5.5.2	Overige aandachtspunten	74
5.5.3	Samenvatting	75
5.6	Accountancy	75
5.6.1	Non-tarifaire handelsbelemmeringen	77
5.6.2	Overige aandachtspunten	80
5.6.3	Samenvatting	81
5.7	Samenvatting	82
6	Oplossingsrichtingen	86
6.1	Wat kan de overheid doen?	86
6.2	Wat kunnen bedrijven zelf doen?	90
7	Conclusie en aanbevelingen	94
7.1	Conclusie	94
7.2	Aanbevelingen	99
	Bijlage 1 Begrippenlijst	101
	Bijlage 2 Overzicht geraadpleegde bronnen	105
	Bijlage 3 Deelnemers interviews en klankbordgroep	107

Disclaimer: Dit rapport is uitsluitend bestemd voor het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het is niet bedoeld voor andere partijen, buiten deze doelgroep, en het gebruik van dit rapport door andere partijen is dan ook voor eigen risico.

© 2018 KPMG Advisory N.V., een Nederlandse naamloze vennootschap, is lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ('KPMG International'), een Zwitserse entiteit. Alle rechten voorbehouden.

1 Achtergrond en reikwijdte

1.1 Aanleiding

Bij het referendum over het EU-lidmaatschap van het Verenigd Koninkrijk (VK) sprak een meerderheid van de bevolking zich uit voor uittreding per 29 maart 2019, Brexit. Op 19 juni jl. zijn Brexit-onderhandelingen gestart. Voorsnog is onduidelijk hoe de toekomstige relatie met het VK eruit zal komen te zien. Evident is dat het vertrek van het VK uit de Unie ingrijpende gevolgen heeft voor de handel en daarmee de Nederlandse economie, zowel voor handhavingdiensten als voor het bedrijfsleven. Naast een directe toename in kosten voor tarifaire belemmeringen leidt Brexit mogelijk tot de introductie van non-tarifaire handelsbelemmeringen (ntb's) voor zowel goederen als diensten. In de afgelopen periode zijn reeds verschillende onderzoeken naar de gevolgen van Brexit uitgevoerd. Zo stelt het Centraal Planbureau (CPB) in zijn onderzoek van juni 2016 dat in 2030 de kosten voor Nederland kunnen oplopen tot 1,2% van het (bruto binnenlands product(bbp), wat neerkomt op zo'n EUR 10 miljard en EUR 575 per inwoner. De impact is volgens het CPB het grootst op de productie van de voedselverwerkende industrie, de chemie, de kunststof- en rubberindustrie, de elektronischeapparatenindustrie, de transportmiddelenindustrie en de metalen- en mineralenindustrie.⁸ De Rabobank concludeerde vervolgens in haar onderzoek van oktober 2017 dat een 'harde' Brexit Nederland tot 4,25% groei kan schelen tot 2030. Dit komt neer op EUR 4.000 per werkende Nederlander.⁹ Beide onderzoeken hanteren een macro-economische benadering. Dit onderzoek is in aanvulling op de eerdere onderzoeken gericht op het in kaart brengen van de impact van de ntb's, en kijkt daarmee veel meer naar de impact voor individuele bedrijven. Ter voorbereiding op Brexit is het voor zowel de Nederlandse overheid als het bedrijfsleven wenselijk om ntb's te identificeren en de omvang van de kosten voortvloeiend uit deze ntb's waar mogelijk te ramen.

Bovenstaande zaken zijn voor het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) reden geweest om KPMG te vragen een onderzoek uit te voeren naar de kwantitatieve impact van ntb's als gevolg van Brexit die kunnen gaan gelden voor het Nederlandse bedrijfsleven.

1.2 Doelstelling van de opdracht

De doelstelling van het onderzoek is om de impact van ntb's als gevolg van Brexit onder het scenario 'derde land onder het Wereldhandelsorganisatie (WTO)-regime' in kaart te brengen.¹⁰ Tevens heeft het onderzoek tot doel om voorstellen te identificeren die de (negatieve) effecten kunnen verminderen of wegnemen.

⁸ Centraal Planbureau (2016). *CPB Policy Brief 2016/07. Nederlandse Kosten Brexit door minder handel*, p. 9.

⁹ Rabobank (12 oktober 2017). *De permanente schade van de Brexit*, p. 9-12.

¹⁰ Dit scenario is als uitgangspunt genomen, omdat bij het ontbreken van een nieuw handelsakkoord tussen de EU en het VK dit scenario in werking treedt. Dit is tevens het scenario met naar verwachting de grootste effecten.

Het onderzoek geeft daarbij inzicht in:

- de (omvang van de) impact van ntb's voor bedrijven en organisaties (in specifieke sectoren) als gevolg van Brexit;
- de mogelijkheden om de verwachte impact van ntb's als gevolg van Brexit te verminderen.

1.3 Vraagstelling

KPMG hanteert voor deze opdracht de volgende centrale vraagstelling:

Wat is voor het Nederlandse bedrijfsleven de impact van non-tarifaire handelsbelemmeringen als gevolg van Brexit onder het scenario 'derde land volgens het WTO-regime' en op welke wijze kunnen deze kosten worden weggenomen of gemitigeerd?

Hierbij zijn de volgende deelvragen te onderscheiden:

1. Welke goederen en diensten bieden, gelet op het belang van de betreffende sector voor de Nederlandse economie en de complexiteit van de betreffende regelgeving, interessante inzichten over de impact van non-tarifaire belemmeringen?
2. Welke additionele wet- en regelgeving ten aanzien van non-tarifaire handelsbelemmeringen is van toepassing voor zowel bedrijven als uitvoeringsorganisaties voor het handel drijven met een derde land ten opzichte van een land dat onderdeel is van de interne markt?
3. Wat is de impact voor het bedrijfsleven die met de gesignaleerde non-tarifaire handelsbelemmeringen is gemoeid?
4. Welke concrete oplossingen kunnen worden voorgesteld om de gesignaleerde non-tarifaire handelsbelemmeringen weg te nemen of te mitigeren?
5. Wat is het effect van de oplossingen op de omvang van de gesignaleerde non-tarifaire handelsbelemmeringen?

1.4 Reikwijdte opdracht

- Het onderzoek richt zich op ntb's voor zowel goederen als diensten met een grondslag in internationale, Europese, nationale en decentrale wet- en regelgeving vanuit toezicht en uitvoering.
- Ntb's betreffen formaliteiten en markttoegangsbelemmeringen. De impact van deze laatste categorie is meegenomen voor zover deze reeds bekend is vanuit bestaande wet- en regelgeving.
- Het onderzoek richt zich op het vergaren van informatie voor bedrijven die afhankelijk zijn van de handel met het VK en/of niet bekend zijn met handel drijven onder het WTO-regime.

- Het scenario waarbij het VK een derde land is en handelt met de EU via de WTO-voorwaarden vormt uitgangspunt voor het onderzoek.
- Waar mogelijk is de impact als gevolg van de ntb's geraamd in tijd en/of euro's. Om zorg te dragen voor een brede inventarisatie van de (belangrijkste) kostenposten is gebruikgemaakt van de methodiek die ten grondslag ligt aan het Standaard Kosten Model (SKM), dat wordt gebruikt om regeldruk te kwantificeren.
- Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifieerd bij de stakeholders van dit onderzoek. De kosten die voor het volgen van de processen in het VK worden gerekend liggen volgens informatie van de betrokkenen gemiddeld genomen hoger dan in Nederland.
- Het onderzoek beoogt niet om een volledig dekkend overzicht van de kosten voor de Nederlandse economie of voor een specifieke sector in kaart te brengen, maar om een eerste beeld te krijgen bij de mogelijke impact van Brexit.
- Het onderzoek gaat uit van het continueren van de huidige wijze van handel tussen het VK en Nederland. Er is geen rekening gehouden met veranderingen in omvang van handelsstromen of aanpassingen die bedrijven doorvoeren in het logistieke proces.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de opzet van het onderzoek met de hierin gehanteerde aanpak. Hierna volgt in hoofdstuk 3 een beschrijving van de handel met het VK in de huidige situatie. Vervolgens beschrijft hoofdstuk 4 de algemene douaneformaliteiten bij invoer en uitvoer. In hoofdstuk 5 worden de sectorspecifieke belemmeringen van handel met het VK onder het scenario 'derde land onder het WTO-regime' weergegeven en gekwantificeerd. In hoofdstuk 6 worden mogelijke oplossingsrichtingen beschreven. Tot slot geeft hoofdstuk 7 een overzicht van de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek.

2 Opzet onderzoek

Dit onderzoek heeft zich gericht op het in kaart brengen van de impact bij het voldoen aan non-tarifaire handelsbelemmeringen als gevolg van Brexit onder het scenario 'derde land volgens het WTO-regime'. Omdat de uitkomsten van Brexit-onderhandelingen vooralsnog onbekend zijn en de toekomstige relatie met het VK onduidelijk is, is gekozen voor het worstcasescenario van een harde Brexit.

Naast het in kaart brengen van de impact heeft het onderzoek zich gericht op het komen tot aanbevelingen om de belemmeringen weg te nemen of te mitigeren.

Bij de opzet van het onderzoek is rekening gehouden met de wens om een gedegen analyse uit te voeren op basis van cases met een groot economisch belang en die sterk worden geraakt door ntb's als gevolg van Brexit. Daarnaast is uitgegaan van een gerichte betrokkenheid van het veld om bevindingen te valideren en de concreetheid daarvan te waarborgen. Het voorgaande heeft de basis gevormd voor de gehanteerde aanpak en vormt daarmee het fundament voor de hierna beschreven deskresearch, interviews en validatie.

2.1 Caseselectie

Om tot een gedegen analyse met concrete inzichten te komen is gewerkt met een casuïstische aanpak waarbij een aantal specifieke sectoren zijn onderzocht en organisaties zijn betrokken die in deze sectoren actief zijn. Voor de afbakening van de sector is aangesloten bij indeling van goederen in de Gecombineerde Nomenclatuur (GN). De GN is een systematische naamlijst van goederen en is gebaseerd op het Geharmoniseerd Systeem van de Wereld Douane Organisatie. Bij het selecteren van de sectoren is gekeken naar de volgende aspecten:

- aard van de goederen/diensten: diversiteit aan goederen en diensten om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen bij de mogelijke gevolgen van Brexit;
- economische omvang: focus op sectoren die gelet op de handel met het VK van enige economische omvang zijn.

Op basis van bovenstaande aspecten is in overleg met EZK en LNV en na afstemming met de klankbordgroep gekomen tot een selectie van sectoren.

Sector	Omschrijving	Omvang (in- uitvoer NL-VK)
1. Vlees	Voor de afbakening van de sector vlees is aangesloten bij hoofdstuk 02 van de GN: 'Vlees en eetbare slachtafvallen'. Hier valt onder meer onder vlees en slachtafval van runderen, varkens, schapen, paarden, pluimvee en ander vlees, in verse, gekoelde of bevroren staat.	Invoer: EUR 199.528.000 Uitvoer: EUR 1.239.929.000 Totaal: EUR 1.439.457.000
2. Verf	Voor de verfcase richt het onderzoek zich specifiek op de goederen die vallen onder hoofdstuk 32 van de GN. Dit hoofdstuk omvat alle looi- en verfextracten, looizuur (tannine) en derivaten daarvan, pigmenten en andere kleurenverfstoffen, verf en vernis, mastiek en inkt.	Invoer: EUR 207.479.000 Uitvoer: EUR 285.300.000 Totaal: EUR 492.779.000

3. Veiligheidsproducten (brandblussers)	Het onderzoek naar de mogelijke impact op de brandblussersector richt zich specifiek op blusapparaten, ook indien gevuld. Deze definitie sluit aan bij postonderverdeling 8424 1000 van de GN.	Invoer: EUR 2.667.000 Uitvoer: EUR 930.000 Totaal: EUR 3.597.000
4. Communicatiemiddelen (mobiele telefoons en modems/routers)	Het onderzoek naar de mogelijke impact op de sector communicatiemiddelen richt zich specifiek op telefoontoestellen voor cellulaire netwerken of voor andere draadloze netwerkenproducten en modems/routers van postonderverdeling 8517 1200 van de GN.	Invoer: EUR 405.255.000 Uitvoer: EUR 2.242.882.000 Totaal: EUR 2.648.137.000
5. Snijbloemen	Het onderzoek naar de mogelijke impact op de snijbloemensector richt zich specifiek op afgesneden bloemen, bloesems en bloemknoppen, voor bloemstukken of voor versiering, vers, gedroogd, gebleekt, geverfd, geïmpregneerd of op andere wijze geprepareerd. Deze definitie sluit aan bij post 0603 van de GN.	Invoer: EUR 12.037.000 Uitvoer: EUR 561.393.000 Totaal: EUR 573.430.000
6. Accountants	Voor de accountancycase wordt aangesloten bij SBI-code 6920 van het CBS: Accountancy, belastingadvisering en administratie. Hieronder vallen registeraccountants en accountants-administratieconsulenten, boekhoud-kantoren en belastingconsulenten en overige administratiekantoren.	Invoer: onbekend Uitvoer: onbekend Totaal: onbekend

TABEL 2: Overzicht onderzochte sectoren

2.2 Deskresearch

Startpunt van het onderzoek vormt de deskresearch. In de deskresearch zijn onder andere de volgende documenten bestudeerd (zie voor een volledig overzicht bijlage 2):

- relevante wet- en regelgeving;
- sectordata Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS);
- informatie vanuit de douane over de gemiddelde omvang van zendingen naar een derde land;
- eerdere onderzoeken naar de (impact van) Brexit, zoals:
 - Brexit: the impact on sectors (KPMG)
 - Brexit: the view from Europe (KPMG)
 - Implementing Brexit: Customs (Institute for Government)
 - Wat betekent een Brexit voor het Nederlandse bedrijfsleven (Rabobank)
 - De permanente schade van de Brexit (Rabobank)
 - Nederlandse kosten Brexit door minder handel (Centraal Planbureau)
- aangevuld met (vertrouwelijke) onderzoeken vanuit het bedrijfsleven.

Met behulp van de Tax Intelligence Solution© (TIS) van KPMG Meijburg & Co (een geïntegreerde data-analysetool), is een overzicht van non-tarifaire

handelsbelemmeringen opgesteld. TIS analyseert onder meer douanegegevens en statistische gegevens om het effect van Brexit (additionele douanerechten en afhandelingskosten) in kaart te brengen. De uitkomsten worden gepresenteerd op integraal niveau en op sectorniveau. De Brexit-scan, oorspronkelijk bedoeld om bedrijven inzicht te verschaffen in de mogelijke gevolgen van Brexit, kan ook worden uitgevoerd voor handelsactiviteiten van het VK naar de EU en omgekeerd en is daarom ingezet ten behoeve van dit onderzoek. Hierbij is gebruikgemaakt van openbaar beschikbare Intrastat-data van het CBS die inzicht geeft in de in- en uitvoerstromen tussen Nederland en het VK in 2016.¹¹ Deze data is vervolgens gekoppeld aan informatie vanuit de douane over de gemiddelde omvang van een zending in de huidige situatie naar een derde land. Dit resulteert in een overzicht van ntb's die van toepassing zijn na Brexit uitgaande van het scenario 'derde land volgens WTO-regime'.

2.3 Interviews uitvoeringsorganisaties, branche- en koepelorganisaties en bedrijven

Om de additionele belemmeringen per sector in kaart te brengen is voortgebouwd op de informatie die tijdens de deskresearch is verzameld. Deze informatie heeft gefungeerd als kader voor de gehouden interviews en afstemming met een verscheidenheid aan betrokkenen, te weten:

- dossierhouders vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en vanuit EZK en LNV. Deze gesprekken hadden als doel om meer inzicht te krijgen in reeds bekende aandachtspunten in relatie tot Brexit;
- uitvoeringsorganisaties die een rol hebben in het proces en toezicht op de internationale handel, denk hierbij aan de NVWA, Inspectie Leefomgeving en Transport en Inspectie SZW. Deze gesprekken hadden als doel om het overzicht van ntb's als gevolg van additionele wet- regelgeving te valideren en waar nodig verder aan te vullen;
- branche- en koepelorganisaties die betrokken zijn bij internationale handel in de onderzochte cases. Denk hierbij aan VNO-NCW, EVO, Fenex en VBN. Deze gesprekken hadden tot doel om op basis van praktijkervaringen de impact van de handelsbelemmeringen als gevolg van Brexit in kaart te brengen, en de verwachte ntb's te valideren en aan te scherpen. Meer nog dan bedrijven/ondernemers zelf, kunnen branche- en koepelorganisaties sectorbrede belemmeringen en ervaringen duiden;
- ondernemers die ervaring hebben met handel met een derde land in de verschillende sectoren. Per sector zijn minimaal vier ondernemers/bedrijven betrokken. De gesprekken met de ondernemers zijn gebruikt om concreet invulling te geven aan de ervaringen vanuit de sector, om zo de ervaren additionele belemmeringen en potentiële oplossingsrichtingen inzichtelijk te maken. In de gesprekken met ondernemers is nadrukkelijk aandacht geweest voor alle typen kosten als gevolg van

¹¹ Bij deze in- en uitvoergegevens is op zijn minst één Nederlandse partij eigenaar geworden van de goederen. In deze data is geen rekening gehouden met quasi-doorvoer.

ntb's, denk aan inhoudelijke nalevingskosten en administratieve lasten, alsook aan opportuniteitskosten, (structurele) kennisname- en transitiekosten.

Zie bijlage 3 voor een overzicht van de gesprekspartners. Separaat aan de afstemming met deze gesprekspartners heeft voor de snijbloemen overleg en validatie plaatsgevonden met de Wageningen Economic Research.

2.4 Afstemming klankbordgroep

De inzichten uit het onderzoek zijn getoetst in de klankbordgroep. De klankbordgroep bestond uit een afvaardiging vanuit EZK en LNV, handhavingdiensten, de wetenschap en vertegenwoordiging vanuit het verenigde bedrijfsleven (bijlage 3 bevat een overzicht van deelnemers).

De klankbordgroep is op verschillende momenten bij het onderzoek betrokken geweest. Bij de start van het onderzoek zijn de onderzoeksaanpak en de caseselectie met de klankbordgroep afgestemd. Vervolgens is het overzicht van ntb's als gevolg van additionele wet- en regelgeving om handel te drijven met een derde land ten opzichte van een land dat onderdeel is van de interne markt besproken en gevalideerd met de klankbordgroep. Tussentijds zijn de eerste bevindingen uit de interviews besproken, aangescherpt en gevalideerd. Tot slot zijn de inzichten uit het onderzoek getoetst aan de hand van een conceptrapportage die aan de deelnemers van de klankbordgroep is voorgelegd en met hen is gevalideerd.

3 Handel met VK binnen interne markt

Voor een goed begrip van de resultaten van dit onderzoek is het van belang om een duidelijk beeld te hebben bij de wijze waarop (intracommunautaire) leveringen van goederen en diensten plaatsvinden tussen de verschillende EU-lidstaten. Dit duidt namelijk ook de huidige wijze waarop levering van goederen en diensten plaatsvindt tussen Nederland en het VK en geldt daarmee als referentiekader waarmee handel onder het scenario 'derde land' volgens het WTO-regime is te vergelijken.

3.1 Verdrag betreffende de werking van de EU

De werking van de interne markt is vastgelegd in het 'Verdrag betreffende de werking van de EU' (VwEU). In het VwEU is onder andere het vrije verkeer van goederen, werknemers, kapitaal en diensten vastgelegd. Aanvullend op de afspraken in het VwEU is onderliggende wet- en regelgeving aangenomen, zoals de dienstenrichtlijn¹², de richtlijnen voor erkennen van beroepskwalificaties¹³ en sectorspecifieke richtlijnen bijvoorbeeld voor accountants¹⁴.

Goederen die de binnengrenzen van de EU overschrijden worden hierdoor niet meer onderworpen aan controles of verplichte formaliteiten. Er zijn daarmee diverse tarifaire (of financiële) en non-tarifaire (of niet-financiële) belemmeringen weggenomen, zoals in- en uitvoerrechten in het handelsverkeer tussen EU-lidstaten onderling. Ook heffingen van gelijke werking zijn niet toegestaan op het handelsverkeer tussen lidstaten. In het verkeer van goederen mogen als gevolg van de interne markt geen kwantitatieve beperkingen of administratieve maatregelen gelden.

Vrij verkeer van:	Bepaling:
Goederen - heffingen	art. 30 VwEU
Goederen - belastingen	art. 110 VwEU
Goederen - kwantitatieve beperkingen	art. 34 VwEU art. 35 VwEU art. 36 VwEU
Werknemers	art. 45 VwEU
Diensten	art. 56 VwEU art. 62 VwEU
Kapitaal	art. 63 VwEU art. 64 VwEU art. 65 VwEU art. 66 VwEU

TABEL 3: Overzicht wettelijke basis interne markt EU

Ook is er een vrij verkeer van werknemers en diensten. Elke discriminatie op grond van nationaliteit tussen werknemers van de EU-lidstaten is verboden, enkele uitzonderingen daargelaten. Verder mag iedere EU-onderdaan grensoverschrijdende diensten verrichten. In praktijk loopt de integratie van de dienstenmarkt sterk achter op die van de goederenmarkt. Grote dienstensectoren zoals luchtvaart, telecom en consumentenbanken en -verzekeraars zijn nog altijd overwegend nationaal georiënteerd. Dit geldt ondanks de introductie van de

¹² Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt.

¹³ Richtlijn 2005/36/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 september 2005 betreffende de erkenning van beroepskwalificaties.

¹⁴ Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen.

dienstenrichtlijn ook voor de regulering van professionele diensten, zoals notarissen en deurwaarders, wat nog veelal een nationale aangelegenheid is.¹⁵

Hetzelfde geldt voor de vrijheid van kapitaalverkeer. Dit is bij de totstandkoming van het verdrag van Maastricht in 1992 definitief geregeld. Bij kapitaalverkeer gaat het met name om grensoverschrijdende investeringen, beleggingen, kredietstelling etc. Het betalingsverkeer betreft vergoedingen die verband houden met transacties in vrije goederen, diensten, personen en kapitaal zoals het overmaken van loon of het betalen van rente.

Naast de bovengenoemde vormen van vrij verkeer zijn ter waarborging van de interne markt EU-brede eisen opgeteld op het gebied van gezondheid, veiligheid en milieu.¹⁶ Door het ontbreken van grenzen binnen de interne markt vinden controles van deze vereisten voornamelijk plaats aan de gemeenschappelijke buitengrens. Nadat goederen de interne markt hebben betreden zijn er in beginsel geen controles meer. Dit betekent dat voor vervoer tussen EU-lidstaten in beginsel geen extra controles in acht hoeven te worden genomen. Hierop zijn echter uitzonderingen mogelijk, bijvoorbeeld op het gebied van planten door de inrichting van 'protected zones'.¹⁷ Een voorbeeld hiervan is het hebben van gerichte fytosanitaire controles voor pot- en kuipplanten bij handel met het VK, omdat het VK deel uitmaakt van een protected zone die geldt voor bijvoorbeeld *Bremisa tabaci*.¹⁸

3.2 Goederen en diensten leveren aan andere EU-lidstaten

Hoewel de EU interne markt steeds verder vorm heeft gekregen, is nog steeds geen sprake van een volledige interne markt. Dit heeft met name invloed op de btw-behandeling van leveringen. Bij goederen geleverd aan ondernemers binnen de EU wordt gesproken over een intracommunautaire levering (ICL) in plaats van over uitvoer. Een ICL is in het land van verzending belast met 0% btw. De leverancier moet de ICL echter wel opnemen in zijn periodieke btw-aangifte. Om het 0%-tarief te mogen toepassen moet de leverancier kunnen aantonen dat de goederen daadwerkelijk de betreffende EU-lidstaat hebben verlaten. De leverancier kan dit door bijvoorbeeld vervoersdocumenten aantonen.

Een dienst verricht aan een ondernemer in een andere EU-lidstaat is belast in het land van de afnemer. De afnemer moet de btw afdragen. Een dienst verricht aan een particulier is belast in de EU-lidstaat waar de dienstverlener is gevestigd.¹⁹ De dienstverlener vermeldt op de factuur "btw-verlegd".

Verder moet door leveranciers een periodieke opgaaf intracommunautaire prestaties worden gedaan. Hierin worden alle ICL's van goederen en diensten opgenomen, waarin

¹⁵ Rabobank (2017). De Europese interne markt voor goederen en diensten is een onvoltooid succes. 4 oktober 2017.

¹⁶ Zie o.a. artikel 37 VwEU (landbouw), artikel 133 VwEU (handelspolitiek), artikel 152 VwEU (volksgezondheid) en artikel 175 VwEU (milieu).

¹⁷ Europese Commissie (2017).

https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/protected_zones_en

¹⁸ In 2016 zijn er 118 notificaties bij sierteeltproducten geweest op Nederlandse uitvoer naar het VK, NWWA.

¹⁹ Voor bepaalde diensten gelden uitzonderingen.

de afnemers (het btw-identificatienummer) en waarde van de leveringen moeten worden opgenomen.

Ten slotte moeten ondernemers bij goederenverkeer tussen de EU-lidstaten boven een bepaalde drempel een Intrastat-aangifte indienen. Veel ondernemers hebben het doen van de Intrastat-aangifte elektronisch geregeld. Het Intrastat-systeem is een systeem dat op EU-niveau wordt gebruikt om statistische gegevens te verzamelen over het goederenverkeer tussen de EU-lidstaten. Na Brexit zal voor de handel met het VK geen Intrastat-aangifte meer nodig zijn, maar voor de overige handel binnen de EU interne markt wel.

Intracommunautaire btw

Voorbeeld 1:

Een in Nederland gevestigde accountant verricht een dienst voor een Duitse ondernemer. Omdat de dienst wordt verricht aan een ondernemer in een andere EU-lidstaat verstuurt de accountant een factuur met "btw verlegd" erop. De accountant neemt de dienst op in zijn btw-aangifte en opgaaf intracommunautaire prestaties. De Duitse ondernemer moet zelf 19% (Duitse) btw afdragen over de factuur.

Voorbeeld 2:

Een Franse handelaar in mobiele telefoons verkoopt een zending telefoons aan een Nederlandse afnemer. De goederen worden vanuit Frankrijk met een vrachtauto naar Nederland gebracht. Omdat de goederen naar een andere EU-lidstaat gaan, is er sprake van een ICL met 0% Franse btw. De Franse handelaar moet de levering opnemen in zijn btw-aangifte, opgaaf intracommunautaire prestaties en in zijn Intrastat-aangifte. De Nederlandse afnemer moet de intracommunautaire verwerving (ICV) aangeven in zijn eigen btw-aangifte en in zijn Intrastat-aangifte.

3.3 Goederen en diensten ontvangen vanuit een EU-lidstaat

Bij goederen ontvangen uit een andere EU-lidstaat wordt gesproken over intracommunautair verwerven (ICV) in plaats van over invoeren. In het land vanwaaruit de goederen worden verstuurd is de ICL belast met 0% btw. In het land van aankomst, bijvoorbeeld Nederland, moet voor deze verwerving Nederlandse btw worden afgedragen. Dit gebeurt in de periodieke btw-aangifte. In de meeste gevallen kan deze btw in dezelfde aangifte worden afgetrokken als voorbelasting.

Diensten afgenomen door een Nederlandse ondernemer uit andere EU-lidstaten worden vergelijkbaar behandeld. De btw wordt verlegd naar de Nederlandse afnemer. Ook deze btw moet worden afgedragen in de periodieke btw-aangifte. Zie ook het kader *Intracommunautaire btw*.

Naast de btw-aangifte moeten ondernemers ICV's ook aangeven in de Intrastat-aangifte indien de drempel van EUR 1.000.000 per jaar wordt overschreden.²⁰

²⁰ Ondernemers die onder het drempelbedrag zitten zijn onzichtbaar en zijn niet meegenomen in dit onderzoek.

3.4 **Samenvatting**

Dit hoofdstuk maakt duidelijk dat de basis voor het vrije verkeer van goederen, werknemers, kapitaal en diensten binnen de Europese interne markt zijn grondslag vindt in het 'Verdrag betreffende de werking van de EU' (VwEU). Het voorgaande maakt duidelijk dat op de interne markt veel wet- en regelgeving is geharmoniseerd, met name als het gaat om goederenvervoer. Hierdoor zijn in principe geen non-tarifaire handelsbelemmeringen aanwezig in de interne markt. Het hebben van controles ter bescherming van Europees aangewezen 'protected zones' vormt hierop een uitzondering. De standaardisering van de interne markt rondom dienstverlening is nog minder ver. Gevolg is dat hier nog relatief veel vereisten zijn vastgelegd in nationale wetgeving, zoals ook valt te lezen in de ervaringen in de accountancysector in paragraaf 5.6.

4 Douaneformaliteiten bij in- en uitvoer

Alhoewel er geen volledige interne markt bestaat (zie onder andere paragraaf 3.2) zijn de meeste handelsbelemmeringen voor intracommunautaire leveringen weggenomen. Voor handel met derde landen, zoals ook van toepassing voor het VK na Brexit, gelden er douaneformaliteiten. Dit hoofdstuk gaat dieper in op de verplichte, sectoroverstijgende douaneformaliteiten die moeten worden verricht bij in- en uitvoer. De douaneformaliteiten zijn op Unie-niveau geregeld in het Douanewetboek van de Unie (DWU).²¹

In de wetgeving wordt onderscheid gemaakt in normale procedures en vereenvoudigde procedures. Normale procedures worden met name toegepast wanneer de betreffende stromen overzichtelijk zijn, op geregelde tijden plaatsvinden en niet tot buitensporige kosten leiden. Vereenvoudigde procedures worden veelal toegepast wanneer in groten getale gebruik wordt gemaakt van de betreffende regeling, het logistieke proces vereist dat er zo weinig mogelijk handhavingsinterventie plaatsvindt en dat de afhandeling van de formaliteiten op onregelmatige tijden (bijvoorbeeld 24/7) moet kunnen worden gedaan. Voor het gebruik van vereenvoudigde procedures gelden stringente eisen; het vergt vaak een initieel onderzoek van de douane. Deze vereenvoudigingen zijn niet opgenomen in onderstaande paragrafen. Zie hoofdstuk 6 voor een aantal voorbeelden van douanevereenvoudigingen.

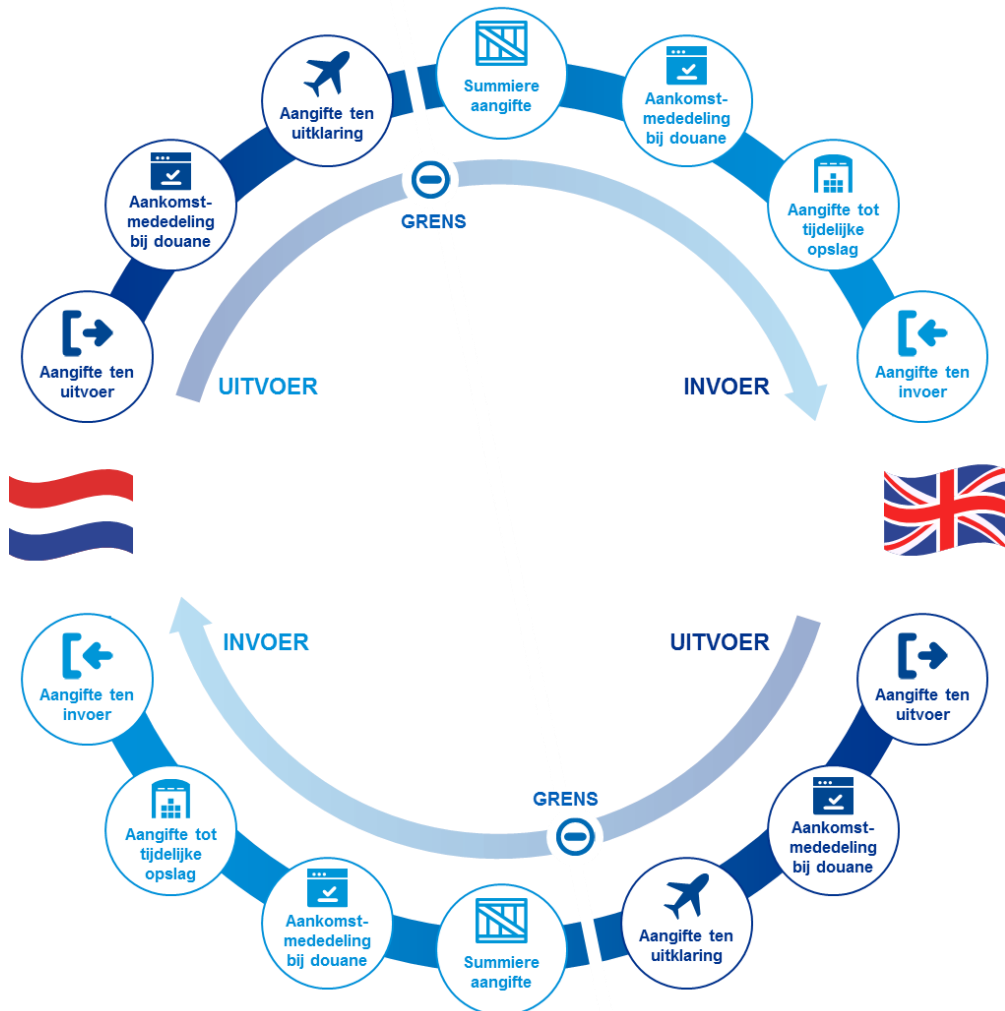
4.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen

Iedere levering van goederen van of naar een derde land begint met uitvoer in het land van vertrek gevolgd door invoer in het land van aankomst. In sommige gevallen, vaak afhankelijk van de wijze van vervoer in combinatie met het land van invoer, vindt het vervoer onder douaneverband plaats. Een voorbeeld daarvan is het vervoer van goederen over de weg of per spoor van Nederland naar Zwitserland. De onderstaande douaneformaliteiten en de impact ervan zijn gebaseerd op het DWU en de Nederlandse invulling hiervan. In het VK zijn de douaneformaliteiten momenteel nagenoeg identiek. Welke formaliteiten in het VK na Brexit moeten worden verricht is nu nog onduidelijk. De verwachting is echter dat het VK om praktische redenen zeker in het begin na Brexit zo veel mogelijk onveranderd zal laten.

De in- en uitvoerdouaneformaliteiten zien er op hoofdlijnen als volgt uit:

- 1 aangifte ten uitvoer;
- 2 aankomstmededeling bij douane;
- 3 aangifte ten uitklaring;
- 4 summiere aangifte;
- 5 aankomstmededeling bij douane;
- 6 aangifte tot tijdelijke opslag;
- 7 aangifte ten invoer.

²¹ Verordening (EU) nr. 952/2013 van het Europees Parlement en van de Raad van 9 oktober 2013 tot vaststelling van het Douanewetboek van de Unie.

FIGUUR 2: Algemene douaneformaliteiten handel met derde landen onder WTO

Hieronder wordt iedere fase (van uitvoer tot en met invoer) in meer detail besproken. De beschrijvingen van de ntb's zien uitvoer en invoer als één proces, waarin de invoer volgt op de uitvoer. Hierbij is het uitgangspunt dat de activiteiten die voor uitvoer/invoer in Nederland plaatsvinden ook in het VK op dezelfde wijze plaatsvinden.

Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifieerd bij de stakeholders van dit onderzoek.

1. Aangifte ten uitvoer

Om goederen uit te voeren moet de exporteur vóór vertrek een aangifte ten uitvoer indienen bij het douanekantoor van uitvoer. Dit is het douanekantoor verantwoordelijk voor de regio waar de goederen zich op het moment voor vertrek bevinden. Dit is in beginsel de locatie waar de goederen in het uitgaande vervoermiddel worden geladen. De locatie waar goederen ten uitvoer worden aangegeven bevindt zich dan ook vaak in

het binnenland en niet zo zeer aan de grens. De aangifte ten uitvoer moet elektronisch worden gedaan in AGS (aangiftesysteem van de douane) op naam van de exporteur.

De exporteur moet altijd in de Unie gevestigd zijn. Hij moet tevens contract sluitende partij zijn met de geadresseerde in het land van bestemming en de macht hebben om te beslissen dat de goederen een bestemming buiten de Unie krijgen. (Bij de leveringsconditie 'ex works' heeft de leverancier van de goederen niet de macht om te beslissen dat de goederen een bestemming buiten de Unie krijgen). De exporteur mag zich op indirecte wijze laten vertegenwoordigen. De vertegenwoordiger doet dan de aangifte ten uitvoer in zijn eigen naam doch voor rekening van de vertegenwoordigde.

Indien de contracthouder (leverancier) een niet in de Unie gevestigde partij is, wordt de Unie partij die de macht heeft om te beslissen dat de goederen uit de Unie worden gebracht de exporteur.

Beginpunt van het proces aangifte ten uitvoer is dan ook het bepalen van de exporteur. Afhankelijk van de situatie kunnen verschillende stakeholders als exporteur worden aangewezen, zoals geïllustreerd in het voorbeeld hiernaast. Wie optreedt als exporteur is dus geen vrije keuze.

Een aangifte ten uitvoer moet alle gegevens bevatten die nodig zijn voor de toepassing waarvoor de goederen worden aangegeven. Iedere goederensoort moet apart worden vermeld op de aangifte ten uitvoer (een aangifteregel), ten minste voorzien van een goederenomschrijving, goederencode en waarde. Zendingen met veel verschillende goederen kunnen leiden tot een veelvoud aan aangiften ten uitvoer. Het is daarom goed mogelijk dat voor een vrachtwagen met goederen tientallen aangiften ten uitvoer worden opgemaakt. Voor een vrachtwagen wordt dus ten minste één aangifte ten uitvoer ingediend.

De aangifte ten uitvoer wordt gebaseerd op diverse documenten. Deze documenten moeten op verzoek ter beschikking worden gesteld aan de douane voor controle. Denk daarbij aan:

- factuur;
- vrachtbrief / paklijst (CMR, Conventie voor het Internationaal Vervoer van Zaken over de Weg);
- bescheiden/informatie voortvloeiend uit non-tarifaire belemmeringen.

Bepalen van de aangever/exporteur

Voorbeeld 1:

Een teler van snijbloemen verkoopt een zending bloemen aan een Nederlandse groothandel. Deze groothandel verkoopt de bloemen aan een in Amerika gevestigde partij. De groothandel heeft het contract met de geadresseerde in het derde land en de macht om te beslissen dat de goederen uit de Unie gaan. Daarom is de Nederlandse groothandel de exporteur.

Voorbeeld 2:

Een teler van snijbloemen verkoopt een zending bloemen aan een Amerikaanse groothandel. De Amerikaanse groothandel verkoopt de bloemen aan een in Canada gevestigde partij. De bloemen worden rechtstreeks van de teler verstuurd naar de Canadese afnemer. Omdat de groothandel een niet-Unie-partij is, kan hij niet optreden als exporteur. Omdat de teler een Unie-partij is en de macht heeft om te beslissen dat de goederen buiten de Unie worden gebracht, moet de teler optreden als exporteur.

Een aangifte kan op twee manieren worden ingediend:

- De exporteur doet zelf elektronisch aangifte.
- De exporteur laat zich vertegenwoordigen door een derde, bijvoorbeeld een douaneagent.

In beide gevallen dient de aangifte in AGS te worden ingediend. De exporteur kan ervoor kiezen om de aangifte direct in AGS in te voeren, een eigen softwarepakket aan te schaffen (kosten bedragen ten minste EUR 20.000) of door gebruik te maken van de software via een online portal van bijvoorbeeld een douaneagent die is gekoppeld aan AGS (kosten bedragen EUR 9 per aangifte). Het achterhalen van de benodigde informatie en het indienen van de aangifte kosten de exporteur ongeveer 30 minuten (gelijk aan ongeveer EUR 21,50 aan loonkosten²²). Bij het zelf doen van de aangiften via een online portal bedragen de kosten voor de exporteur EUR 30,50 per aangifte.

De exporteur kan ook besluiten de aangifte ten uitvoer uit te besteden aan een derde partij, door een volmacht voor vertegenwoordiging te verstrekken aan bijvoorbeeld een douaneagent. De exporteur levert daarvoor de factuur aan en geeft aan welke goederencode(s) en waarde(n) de zending betreft (paklijst). Het kost de exporteur ongeveer 10 minuten (EUR 7 aan loonkosten) om een dergelijke opdracht te verstrekken. De tarieven die een derde partij in rekening brengt variëren sterk; in dit onderzoek zijn bedragen genoemd variërend van EUR 25 tot EUR 55 per aangifte. Het van toepassing zijnde tarief hangt vaak samen met het totaalpakket aan afspraken/diensten die tussen de exporteur en de douaneagent zijn afgesproken. Zoals reeds eerder vermeld, moet voor ieder verschillend goed een nieuwe aangifte ten uitvoer worden gedaan of een extra aangiffteregel worden opgenomen. De meeste douaneagenten hanteren een starttarief voor drie aangiffteregels en vragen vervolgens EUR 5 extra voor iedere aanvullende aangiffteregel. Gemiddeld wordt een bedrag van circa EUR 40 in rekening gebracht om het uitvoerdocument op te maken. De kosten van de exporteur daarbij opgeteld omvatten de totale kosten EUR 47.

AGS is gekoppeld aan de Douane Tarief Voorziening (DTV). Dit systeem controleert de bestaanbaarheid van de opgegeven goederencode in de aangifte ten uitvoer en koppelt hier de eventuele non-tarifaire maatregelen aan. AGS is daarnaast ook gekoppeld

Non-tarifaire maatregelen

Bij het uit- en/of invoeren van goederen gelden diverse non-tarifaire maatregelen waaraan exporteurs moeten voldoen.

Bij uitvoer gelden diverse non-tarifaire maatregelen die in het kader van het gemeenschappelijk handelsbeleid zijn vastgesteld in de vorm van EU-voorschriften inzake de internationale handel in goederen. Het kan daarbij gaan om uitvoerverboden, kwantitatieve beperkingen etc. Naast de om economische redenen ingestelde maatregelen ter bescherming van de economie van de EU kunnen hieronder ook politieke of veiligheidsmaatregelen vallen.

Bij invoer gaat hier om het om het in acht nemen van nationale of EU-voorwaarden op het gebied van het EU-landbouwbeleid, de handelspolitiek (onder andere maatregelen van toezicht of vrijwaringsmaatregelen, kwantitatieve beperkingen, invoerverboden), veterinaire en fytosanitaire maatregelen en maatregelen in het kader van de volksgezondheid, de milieuwetgeving, de openbare orde en verkeer en veiligheid.

Bij het voldoen aan non-tarifaire belemmeringen moeten ondernemers veelal vergunningen, certificaten en/of ontheffingen overleggen. Het niet hebben van een of meer van deze bewijsstukken leidt tot het niet aanvaarden van de aangifte. Aan welke verplichtingen exact moet worden voldaan hangt af van de sector waarin een ondernemer actief is. Zo moet een vleesexporteur andere bewijsstukken (bijvoorbeeld een gezondheidscertificaat NVWA) overleggen dan een bloemenexporteur.

²² Vanuit de lijst met standaardtarieven van Meten is Weten II is gebruikgemaakt van het interne uurtarief voor middelbaar opgeleid personeel van EUR 37 per uur (prijsspeil 2007), na indexatie komt dit afgerond neer op EUR 43 per uur (prijsspeil 2017). Dit tarief is gehanteerd bij alle berekeningen van interne kosten.

aan diverse systemen van inspecties, zoals de NVA, waardoor diverse geautomatiseerde controles en credibility checks worden uitgevoerd. Zodra deze controles zijn uitgevoerd, wordt de aangifte ten uitvoer aanvaard en worden de goederen vrijgegeven voor uitvoer.

2. Aankomstmededeling bij de douane (aanbrengen)

Nadat de aangifte is aanvaard door de douane kan het 'uitvoergeleide document' worden geprint en aan de chauffeur worden meegegeven om bijgevoegd te worden bij de uitgaande goederen. De goederen worden vervolgens vervoerd naar de douane aan de grens. Zodra de zending de douane (bijna) heeft bereikt, wordt er een elektronische mededeling aan de douane gedaan dat het vervoermiddel is aangekomen bij een douanekantoor of een door de douane goedgekeurde locatie en beschikbaar is voor douanecontrole (ook wel de 'arrival at exit') genoemd. Deze melding wordt voor vervoer over zee gedaan via Portbase.²³ De aankomstmededeling vindt veelal geautomatiseerd plaats door het lezen bijvoorbeeld barcodes op documenten of het herkennen van kentekens. De exacte kosten hiervan zijn onbekend.

3. Aangifte ten uitklaring (uitgaan)

Voor alle goederen die aan boord van een schip of vliegtuig worden geladen om de Unie te verlaten moet een aangifte ter uitklaring via douanesysteem Douanemanifest (DMF) worden gestuurd. Dit bericht wordt voor vracht over zee meestal via Portbase gedaan. Deze aangifte ter uitklaring wordt doorgaans gedaan door de boekingsagent (ook wel 'loading agent' genoemd) van de rederij. In deze aangifte moeten alle zendingen worden vermeld. Voor een containerschip kunnen dit duizenden zendingen zijn. Daarom gebeurt dit vaak geautomatiseerd via EDI-berichten.²⁴ Portbase rekent een vergoeding van EUR 0,30 per zending voor het gebruik van het systeem. Daarnaast rekent de terminal maximaal EUR 0,40 per zending voor de afhandeling. Deze vergoedingen bevatten ook de kosten voor de aankomstmededeling zoals bovengenoemd.

Daarnaast kan er handmatige aanmelding plaatsvinden via een online portal van Portbase in het DMF. Dit kost ongeveer 5 tot 10 minuten (EUR 3,50 - EUR 7) per zending. Dit brengt mogelijk kosten met zich mee voor gebruik van benodigde software, de kosten hiervan zijn onbekend.

Voorgaande kosten zijn echter gebaseerd op een bericht aangifte ter uitklaring voor een schip. Op dit moment vindt het vervoer naar het VK voornamelijk plaats met vrachtwagens die via 'roll on - roll off' (RoRo) met de ferry of met de trein via Calais gaan. Bij deze vervoerswijze ligt de verantwoordelijkheid voor het bericht aangifte ter uitklaring in het DMF in beginsel bij de transporteur die de vrachtwagen exploiteert. Op dit moment is er geen ervaring met de procedure aangifte ter uitklaring bij ferry's en RoRo. De infrastructuur daarvoor ontbreekt. Een eenduidige vergelijking is daarom niet mogelijk. Zonder een efficiënte infrastructuur is de verwachting dat de kosten overeenkomen met een volledig handmatige aanmelding (EUR 3,50 – EUR 7).

²³ Portbase is een haven community-systeem en verbindt alle partijen in de logistieke ketens van de Nederlandse havens.

²⁴ Electronic Data Interchange (EDI) is een standaard voor de elektronische uitwisseling van bepaalde documenten.

Nadat de goederen zijn uitgegaan, bevestigt de douane aan de exporteur dat de goederen de Unie hebben verlaten door middel van de zogeheten 'confirmation of exit'.

De handelsverplichtingen voor de exporteur houden hierbij veelal op, al is dit afhankelijk van de gemaakte afspraken (bijvoorbeeld de Incoterms). Veel exporteurs wensen niet verantwoordelijk te zijn voor de douaneformaliteiten in het land van bestemming. Vaak wordt daarom afgesproken dat de importeur daarvoor verantwoordelijk is. De kosten voor het doorlopen van de douaneformaliteiten bij invoer kunnen uiteraard wel neergelegd worden bij de exporteur.

4. Summiere aangifte (binnenkomst Unie)

In deze fase bevinden goederen zich nog buiten de interne markt van de Unie. De vervoerder, bijvoorbeeld een rederij, dient een summiere aangifte in via het DMF voordat de goederen de Unie binnenkomen. De summiere aangifte wordt elektronisch ingediend, voor zeevracht via Portbase. Een schip kan duizenden verschillende zendingen vervoeren. Daarom wordt de aangifte vaak op basis van informatie die reeds in het systeem van de vervoerder zit automatisch opgemaakt. De vervoerder stuurt via EDI-berichten de aangiften naar het DMF. De kosten voor het gebruik van Portbase bedragen ongeveer EUR 0,30 per zending / Bill of Lading.

Daarnaast rekent de terminal kosten. De hoogte van de kosten hangt af van de exacte afspraken van de ondernemer met de terminal, een indicatie is EUR 0,40 per zending. Het is ook mogelijk een handmatige summiere aangifte in te dienen via een online portal. Per zending kost dit ongeveer 5 tot 10 minuten (EUR 3,50 - EUR 7). Bovenstaande kosten zijn gebaseerd op het huidige gestroomlijnde proces in de Nederlandse havens. Op dit moment is er geen ervaring met de procedure aangifte ter uitklaring bij ferry's en RoRo. De infrastructuur daarvoor ontbreekt. Een eenduidige vergelijking is daarom niet mogelijk. Zonder een efficiënte infrastructuur is de verwachting dat de kosten overeenkomen met een handmatige aanmelding, waarbij rekening gehouden dient te worden met de kosten van het gebruik van de software (EUR 4,20 – EUR 7,70)

Op basis van de summiere aangifte verricht de douane een risicoanalyse. Op basis van deze risicoanalyse kunnen zendingen en vervoermiddelen worden geselecteerd voor controle.

5. Aankomstmededeling bij douane (aanbrengen)

Na binnenkomst moeten goederen worden aangebracht bij de douane in Nederland. Aanbrengen is het doen van een mededeling aan de douane dat het vervoermiddel en/of de goederen zijn aangekomen bij een douanekantoor of een plaats die door de douane is goedgekeurd.

Goederen aan boord van een binnengekomen (lucht)vaartuig kunnen worden gelost als daarvoor toestemming van de douane is verkregen. In het algemeen wordt deze toestemming stilzwijgend verleend zodra de goederen zijn aangebracht. Lossen en overladen mag alleen op door de douane aangewezen of goedgekeurde plaatsen. Afhankelijk van het risicoprofiel en de risicoanalyse van de douane vindt hier een controle van de douane plaats. De aankomstmededeling vindt veelal geautomatiseerd plaats, de exacte kosten hiervan zijn onbekend.

6. Aangifte tot tijdelijke opslag

Nadat de goederen zijn gelost bevinden zij zich automatisch in tijdelijke opslag. Goederen in tijdelijke opslag mogen uitsluitend op door de douane goedgekeurde plaatsen verblijven, een ruimte tijdelijke opslag (RTO). De houder van een RTO heeft hiervoor een vergunning van de douane ontvangen. Goederen worden maximaal 90 dagen in tijdelijke opslag gehouden. Binnen deze termijn moet een douanebestemming worden gekozen, zoals in het vrije verkeer brengen (invoer). De aangifte tot tijdelijke opslag vindt plaats door inschrijving in de administratie van de RTO-houder. De houder van de RTO moet bijhouden welke goederen zijn opgeslagen en wat de opvolgende douaneregeling is. Een overzicht van de administratie moet periodiek worden overgelegd aan de douane. Dit gaat vaak automatisch via bestaande het bestaande warehouse management systeem.

7. Aangifte ten invoer (in het vrije verkeer brengen)

Wanneer goederen in het vrije verkeer worden gebracht (worden ingevoerd), verandert de status van deze goederen van niet-Unie-goederen naar Unie-goederen. Unie-goederen kunnen vervolgens vrij worden vervoerd en verhandeld binnen de Unie.

Om goederen in te voeren moet een aangifte ten invoer worden ingediend. Dit gebeurt elektronisch via het aangiftesysteem (AGS). Het doen van schriftelijke of mondelinge aangifte is in bepaalde uitzonderlijke gevallen toegestaan. Hier wordt niet verder op ingegaan.

De aangifte kan op twee manieren worden ingediend:

- De importeur doet zelf elektronisch aangifte.
- De importeur laat zich vertegenwoordigen door een derde, bijvoorbeeld een douaneagent.

Vrijwel alle bedrijven in dit onderzoek die goederen invoeren maken gebruik van een logistieke dienstverlener die optreedt als douaneagent. De tarieven die een derde partij in rekening brengt variëren sterk; in dit onderzoek zijn bedragen genoemd variërend van EUR 40 tot EUR 65 per aangifte. De hoogte van het tarief hangt direct samen met het totaalpakket aan afspraken tussen de importeur en de douaneagent. In de interviews wordt een bedrag van circa EUR 50 het meest genoemd.

De aangifte ten invoer wordt gebaseerd op diverse documenten. Deze documenten moeten op verzoek ter beschikking worden gesteld aan de douane voor controle. Denk daarbij aan:

- factuur;
- paklijst;
- oorsprongsbescheiden;
- bescheiden/informatie voortvloeiend uit non-tarifaire maatregelen.

Voor aanvaarding van de aangifte ten invoer controleert de douane (geautomatiseerd) of de aangifte voldoet aan bepaalde criteria. De douane stelt eerst vast of alle benodigde gegevens (juist) zijn verstrekt en voert de zogenoemde credibility checks uit. Er zijn drie soorten credibility checks:

- Legal checks: Controles voor goederen waarvoor beperkingen bestaan. Hier worden non-tarifaire maatregelen gecontroleerd.
- Physical checks: Controles voor goederen gebaseerd op de waarschijnlijke juistheid van de verhouding gewicht/aanvullende eenheid.
- Price-related checks: Controles voor goederen gebaseerd op de waarschijnlijke juistheid van opgegeven prijzen voor de goederen (waarde/eenheid).

Voldoet de aangifte niet, dan aanvaardt de douane de aangifte niet en krijgt de aangever deze terug met een foutmelding.

Automatische checks Aangifte

AGS is gekoppeld aan de Douane Tarief Voorziening (DTV) en controleert de bestaanbaarheid van de opgegeven goederencode in de aangifte, koppelt hier de eventuele maatregelen aan, bepaalt het juiste tarief en berekent de douaneschuld. AGS is daarnaast ook gekoppeld aan diverse systemen van inspecties zoals de NVWA, waardoor diverse geautomatiseerde controles kunnen worden uitgevoerd.

Voorbeeld: Koppeling AGS met CLIENT

AGS is gekoppeld aan het systeem CLIENT (Controle Landbouwgoederen Import/Export Nieuwe Toekomst) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). De aangifte in het vrije verkeer brengen wordt naar de NVWA gezonden om de in de aangifte opgegeven erkenningscode bij de NVWA te verifiëren. Deze verificatie kan leiden tot een akkoord of een niet-akkoord door de NVWA. In geval van een niet-akkoord wordt de aangifte niet aanvaard en ontvangt de aangever hiervan een Mededeling niet aanvaarde aangifte.

Op basis van voornoemde checks krijgt de aangifte een bepaalde status. Er zijn drie statussen mogelijk:

- Rood: Bij een rode aangifte worden de goederen fysiek gecontroleerd door de douane.
- Oranje: Een oranje aangifte wordt aan de hand van bewijsstukken gecontroleerd. Dit betekent dat onder meer facturen, contracten en certificaten moeten worden overgelegd. Het resultaat kan zijn dat goederen alsnog fysiek moeten worden gecontroleerd of dat vrijgave volgt.
- Wit: Als een aangifte wit wordt bevonden vindt er geen controle plaats en wordt de aangifte administratief afgedaan. Vrijgave volgt onmiddellijk. De douane kan echter later besluiten de goederen alsnog te controleren.

Na aanvaarding van de aangifte geeft de douane de goederen vrij. De goederen mogen dan worden weggevoerd om 'hun bestemming te volgen'. De aangever ontvangt eventueel een uitnodiging tot betaling (UTB) van douanerechten en invoer btw.

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

De totale kosten voor douaneformaliteiten bedragen EUR 78,20 – EUR 126,70 per zending (voor de goede orde: dit is exclusief eventuele douanerechten of btw). Deze kosten zijn gebaseerd op Nederlandse tarieven, waarbij douaneformaliteiten gekoppeld aan productspecifieke eisen niet zijn meegenomen. De gemiddelde tarieven van bijvoorbeeld douaneagenten liggen in het VK iets hoger dan in Nederland. Om een eerste indicatie te krijgen van de totale kosten voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven in de handel met het VK is gebruikgemaakt van gegevens van de douane over de

omvang van de handelsstroom. De douane houdt, op basis van informatie over 2016, na Brexit rekening met een stijging van 752.000 aangiften ten invoer en 4,2 miljoen aangiften ten uitvoer. Iedere aangifte komt overeen met een (deel)zending. De verhouding tussen het aantal deelzendingen en unieke zendingen is onbekend. Voor nu is aangenomen dat iedere aangifte overeenkomt met één zending. Dit betekent dat Nederlandse bedrijven die goederen vanuit het VK invoeren in Nederland zich geconfronteerd zien met tussen EUR 58,8 miljoen en EUR 95,3 miljoen aan extra kosten om te voldoen aan de douaneformaliteiten in Nederland en in het VK (exclusief eventuele douanerechten). Voor Nederlandse bedrijven die goederen uitvoeren naar de VK gaat dit om een bedrag tussen EUR 328,4 miljoen en EUR 532,1 miljoen per jaar. Een eerste raming van de totale extra kosten om te voldoen aan de douaneformaliteiten voor invoer en uitvoer van goederen tussen Nederland en het VK komt daarmee tussen EUR 387,2 miljoen en EUR 627,4 miljoen per jaar (exclusief eventuele douanerechten). De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf de douaneformaliteiten uitbesteedt of niet en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In de praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

Partij	Procesdeel	Handeling ntb	Kosten
Douaneagent / bedrijf	Uitvoer	Aangifte ten uitvoer	EUR 30,50 - 47
Logistiek dienstverlener	Uitvoer	Aankomstmededeling bij douane	Onbekend
Logistiek dienstverlener	Uitvoer	Aangifte ten uitklaring	EUR 3,50 - 7
Logistiek dienstverlener	Invoer	Summiere aangifte	EUR 4,20 – 7,70
Logistiek dienstverlener	Invoer	Aankomstmededeling bij douane	Onbekend
Logistiek dienstverlener	Invoer	Aangifte tot tijdelijke opslag	Nihil
Douaneagent / bedrijf	Invoer	Aangifte ten invoer	EUR 40 - 65
Totaal per zending			EUR 78,20 – 126,70

TABEL 4: Totale kosten douaneformaliteiten per zending (exclusief douanerechten of btw)

4.2 Overige aandachtspunten

De hiervoor beschreven sectoroverstijgende ntb's zijn het directe gevolg van formele douaneprocedures. Een harde Brexit zal naar verwachting van betrokkenen zorgen voor een aanzienlijke stijging van het handelsvolume dat aan douanecontrole onderhevig is. Dit zorgt voor een aantal aanvullende aandachtspunten, waarvan de effecten niet direct zijn te kwantificeren:

Beperkte aandacht bedrijven voor Brexit

In de Conjuncturenquête Nederland (COEN) wordt de stemming van Nederlandse ondernemers in beeld gebracht. In het kader van deze enquête is dit jaar (2017) meermaals aan ondernemers gevraagd welke invloed Brexit naar verwachting heeft op verschillende aspecten van het bedrijf. Uit de resultaten van de enquête blijkt dat het overgrote deel van de bedrijven verwacht dat Brexit niet of nauwelijks invloed heeft op de bedrijfsvoering en/of omzet van het bedrijf. Bedrijven lijken (nog) niet of in onvoldoende mate bezig te zijn met Brexit en treffen daarbij slechts in beperkte mate voorbereidingen.²⁵

Grote groep bedrijven heeft geen ervaring in handel met derde land

Op basis van een analyse van het aantal omzetbelastingnummers (ob-nummers) in 2016 heeft de douane becijferd dat ruim 77.000 ob-nummers van bedrijven een communautaire verwerving en/of levering hebben gedaan met het VK. Ruim 35.000 ob-nummers van bedrijven zijn nog niet bekend bij de douane (voor de douane betekent dit een stijging van 40% van het aantal relaties). Voor deze groep bedrijven heeft Brexit de grootste impact, omdat zij nog geen ervaring hebben met handel (invoer of uitvoer) met een derde land en met de ntb's die dit met zich meebrengt. Uit de cijfers van de douane valt verder op te maken dat 4.604 (OB-nummers van) bedrijven niet bekend zijn bij de douane maar wel reeds handelen met het VK en een omzet hebben van meer dan EUR 100.000. Deze bedrijven willen als gevolg van Brexit wellicht een nauwere relatie met de douane onderhouden, bijvoorbeeld als vergunninghouder.²⁶

Virtuele landgrens door ferry

- Momenteel heeft Nederland geen (land)grens met een derde land. Door Brexit krijgt Nederland een 'virtuele landgrens'. De ferrylijndiensten waarop vrachtverkeer (het zogenoemde RoRo) en personenverkeer samenkomen hebben een vergelijkbaar karakter als een landgrens. Door een samenloop van verschillende vervoersstromen kunnen (extra) vertragingen ontstaan. Deze vervoersstromen (personen en vracht) gaan via afzonderlijke aanmeerpunten waar tot op heden geen douaneformaliteiten worden verricht, niet voor goederen en niet voor personen. De betreffende locaties beschikken tot op heden niet over de benodigde douanevergunningen, zoals een vergunning RTO. Het is twijfelachtig of de beschikbare ruimte voldoende is om de benodigde aanpassingen te maken.
- Het opzetten en aanvragen van de benodigde douanevergunning is een intensief project en vereist een diepgaande (geautomatiseerde) administratie. Dit resulteert in een lange doorlooptijd. Het risico bestaat dat deze faciliteiten in Nederland noch in het VK vóór Brexit een feit zijn.
- Daarnaast zijn douaneformaliteiten niet in het afhandelproces van de ferry opgenomen. De ferryterminals hebben vaak te maken met piekdrukke, resulterend in strakke laad- en lostijden per voertuig. Zelfs korte vertragingen resulteren waarschijnlijk in lange files voor de terminals in zowel Nederland als het VK.

²⁵ CBS, COEN Conjuncturenquête: 'Brexit, 4^e kwartaal 2017 – Bedrijfstakken'.

²⁶ Nota Douane Landelijk Kantoor: *Impact Brexit voor douaneverplichtingen in Nederland*, 15 juni 2017.

- Naast de aangiften ten in- en uitvoer moeten ook voor het ferryverkeer een bericht 'aangifte ter uitklaring' (uitgaan) en een 'summiere aangifte' (binnenkomen) worden ingediend. Bij RoRo-verkeer is de vrachtvervoerder (de vrachtauto) in principe verantwoordelijk voor beide aangiften. Deze partijen zijn in de regel niet bekend met deze formaliteiten en hebben als gevolg daarvan waarschijnlijk de benodigde kennis niet in huis.
- De ferry kan voor beide aangiften optreden als (boeking)agent en de aangiften verzorgen. Een gemiddelde ferry heeft meer dan 200 vrachtauto's aan boord. Handmatig voor iedere vrachtauto een bericht aangifte ter uitklaring en een summiere aangifte indienen is daarom een tijdrovende aangelegenheid. Daarnaast is door de korte tijd tussen het laden van vrachtwagens, overige vervoermiddelen en personen en het daadwerkelijke vertrek van de ferry hier geen tijd voor beschikbaar. Het huidige proces en de IT-infrastructuur van de ferry's zijn hier momenteel niet voor ingericht. Ook is het op dit moment onduidelijk hoe vrachtvervoerders de informatie tijdig aan de ferry zouden moeten aanreiken. Het is dan ook de verwachting dat deze wijze van vervoer niet tijdig kan voldoen aan de formaliteiten die het gevolg zijn van Brexit.

Capaciteitsproblemen

- De Nederlandse douane verwacht een toename van 18% van aangiften ten invoer en 33% voor aangiften ten uitvoer.²⁷ Daarbij komt een grote toename in summiere aangiften en nieuwe relaties met ondernemers. Zo krijgt de douane te maken met ruim 35.000 bedrijven die niet eerder een aangifte voor derdelandenverkeer hebben gedaan. Derhalve vraagt dit om extra inspectiecapaciteit bij de douane. De douane onderkent deze noodzaak en is bezig met interne analyses om de benodigde extra capaciteit in kaart te brengen en hierover afspraken te maken. Langere wachttijden voor bijvoorbeeld controles verstoren het logistieke proces.
- De douane van het VK krijgt te maken met een veel grotere stijging in het aantal aangiften met bijbehorende capaciteitsproblemen.
- Logistiek dienstverleners, zoals douaneagenten, krijgen te maken met een veel grotere behoefte aan dienstverlening. Gelet op de krappe markt van douanespecialisten valt ook niet uit te sluiten dat dienstverleners in Nederland met capaciteitsproblemen te maken krijgen.

Overige aandachtspunten

- Binnen de EU geldt een brede cabotageregeling²⁸ omtrent het uitvoeren van een binnenlandse rit in een andere EU-lidstaat met bijvoorbeeld een Nederlandse vrachtauto. Bij een harde Brexit komt deze regeling voor het VK te vervallen en mogen Nederlandse vrachtauto's geen vracht meer laden in het VK voor de terugreis. Dit zorgt voor inefficiëntie in de logistieke keten en daarmee voor een stijging van de transportkosten.

²⁷ Nota Douane Landelijk Kantoor: *Impact Brexit voor douaneverplichtingen in Nederland*, 15 juni 2017.

²⁸ Cabotage is het vervoeren van goederen of passagiers tussen twee punten in hetzelfde land door een bedrijf uit een ander land.

- Vrachtwagenchauffeurs zijn gebonden aan Europese wet- en regelgeving betreffende rij- en rusttijden.²⁹ Deze regelgeving stelt onder andere dat de chauffeur na 4,5 uur rijtijd een onderbreking heeft van 45 aaneengesloten minuten. Mogelijk oponthoud als gevolg van grenscontroles kan ertoe leiden dat de inzet van chauffeurs (en daarmee de inzet van vrachtwagens) niet meer optimaal gepland kan worden.
- Ondernemers hebben hun zorgen geuit over de verwachte noodzaak tot het aanpassen van administratieve processen, met daarbij specifieke aandacht voor het automatiseren van douaneformaliteiten. Onduidelijkheid over de exacte invulling van de gevolgen van Brexit maakt het voor ondernemers onduidelijk hoe de nieuwe situatie eruit gaat zien en welke veranderingen dit met zich meebrengt. Gevolg is dat bijvoorbeeld aanpassingen aan de software nog niet zijn door te voeren, terwijl het (door)ontwikkelen van softwarepakketten vaak een relatief lange doorlooptijd kent.
- Btw op leveringen uit andere EU-lidstaten, de zogeheten ICV, wordt verlegd naar de periodieke btw-aangifte. Dit betekent dat de betaling en het terugvragen op hetzelfde moment plaatsvinden, waardoor voorfinanciering van btw achterwege blijft (no cashflow disadvantage).
Invoer is een apart belastbaar feit voor de btw. Deze 'invoer-btw' moet in beginsel aan de grens worden voldaan en kan pas worden teruggevraagd in de periodieke btw-aangifte. Dit betekent dat ondernemers de invoer-btw in het ergste geval enkele maanden moeten voorfinancieren. Nederland kent een verleggingsregeling voor invoer-btw, de zogeheten 'artikel 23'-vergunning. Is een importeur in het bezit van deze vergunning, dan hoeft er geen btw te worden betaald aan de grens. In plaats daarvan moet de importeur de btw aangeven in de periodieke aangifte. Door het recht op aftrek van de meeste importeurs wordt er per saldo niets betaald. Ondernemers die nog niet invoeren hebben deze vergunning (nog) niet in bezit. Door het grote aantal verwachte aanvragen is het de vraag of de Belastingdienst tijdig alle artikel 23-vergunningen kan afgeven.

4.3 Samenvatting

Dit hoofdstuk laat zien dat bedrijven, ongeacht de sector waarin ze actief zijn, zich bij een harde Brexit geconfronteerd zien met ntb's als gevolg van douaneformaliteiten waaraan ze moeten voldoen. De kosten hiervoor bedragen gemiddeld ten minste tussen EUR 78,20 en EUR 126,70 per zending.

Aanvullend op deze directe kosten zijn aandachtspunten naar voren gekomen omtrent de douaneformaliteiten voor het ferryverkeer. De huidige faciliteiten zijn niet geschikt om tijdig alle aangiften en meldingen te doen. Het is twijfelachtig of dit op korte termijn veranderd kan worden. Daarnaast kan de toename van het aantal douane-aangiften voor capaciteitsproblemen zorgen bij de handhavingdiensten, zoals de douane, maar ook bij dienstverleners (zoals douaneagenten of expediteurs). Voor transporteurs kan Brexit een stijging van de kosten veroorzaken als gevolg van het wegvallen van regelgeving omtrent cabotage en rij- en rusttijden voor chauffeurs.

²⁹ Verordening 561/2006 van 11 april 2017.

Hoofdstuk 5 geeft per sector een overzicht van de additionele ntb's en de verplichtingen die daaruit voortvloeien voor het Nederlandse bedrijfsleven. Hoofdstuk 5 moet dan ook als een specifieke aanvulling op dit hoofdstuk worden gezien.

5 Sectorspecifieke non-tarifaire belemmeringen

Naast de algemene douaneformaliteiten en de daarbij behorende ntb's zijn er sectorspecifieke maatregelen. Hieronder worden specifieke ntb's voor de onderzochte sectoren beschreven. Al de belemmeringen zijn sectorspecifiek, tenzij expliciet is vermeld dat de belemmeringen enkel voor een specifiek goed van toepassing zijn.

Voor een deel van de ntb's is het mogelijk om de verwachte effecten te kwantificeren. Bij de ntb's waar dit mogelijk is, zijn de verwachte effecten nader gekwantificeerd. Aanvullend spelen nog ntb's waarvan de exacte impact nu onbekend is; deze zijn separaat benoemd.

5.1 Vlees

Voor de afbakening van de sector vlees is aangesloten bij hoofdstuk 02 van de GN: 'Vlees en eetbare slachtafvallen'. Hier valt onder meer onder: vlees en slachtafval van runderen, varkens, schapen, paarden, pluimvee en ander vlees, in verse, gekoelde of bevroren staat.

De Nederlandse vleessector bestaat uit veel verschillende en gespecialiseerde bedrijven, veelal met een sterk internationale oriëntatie. Op hoofdlijnen bestaat de vleessector uit een aantal grote slachtbedrijven (veelal ontstaan door schaalvergroting en overnames) waarvan sommige meerdere slachtlocaties hebben. Deze bedrijven manifesteren zich als internationale foodconcerns en hebben grote intracommunautaire stromen en exportstromen naar derde landen. Er zijn daarnaast veel kleine slachterijen die voornamelijk produceren voor de Nederlandse markt. De sector bestaat naast slachterijen uit uitsnijderijen (voeren slechts in beperkte mate buiten de EU uit) en vleesverwerkende bedrijven.

De Nederlandse vleessector kent totaal circa 300 vleesproducenten die werkgelegenheid bieden aan ten minste 12.000 medewerkers. De totale omzet op basis van de invoer en uitvoer van vleesproducten (GN-hoofdstuk 02) in de handelsrelatie van Nederland met het VK bedroeg in 2016 EUR 1.439.457.000. Daarvan werd EUR 199.528.000 ingevoerd door Nederland.³⁰ Het aantal zendingen is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een zending variërend van EUR 40.000 tot EUR 80.000. De waarde hangt echter sterk af van het specifieke goed. In dit onderzoek is gerekend met een gemiddelde waarde van EUR 60.000 per zending voor zowel invoer als uitvoer.

Op basis van de gemiddelde waarde in euro's per container/vrachtwagen vlees en het gemiddelde gewicht van de lading is het aantal zendingen geschat.³¹

³⁰ CBS Statline 2016.

³¹ Nederlandse Douanedata 2016.

Invoer-/uitvoerwaarde GN-hoofdstuk 02: Vlees en eetbare slachtafval (2016) Nederland-VK (waarde in EUR en aantal zendingen)		
Invoer	EUR 199,5 mln	3.325 zendingen
Uitvoer	EUR 1.240,9 mln	20.665 zendingen
Totaal omvang handel	EUR 1.439,5 mln	23.991 zendingen

TABEL 5: In- en uitvoerwaarde en aantal zendingen van vleesproducten (GN-hoofdstuk 02) Nederland-VK in 2016

5.1.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij uitvoer en invoer van vlees

Ondernemers doorlopen bij de handel in vlees met derde landen algemene douaneprocessen zoals beschreven in paragraaf 4.1.

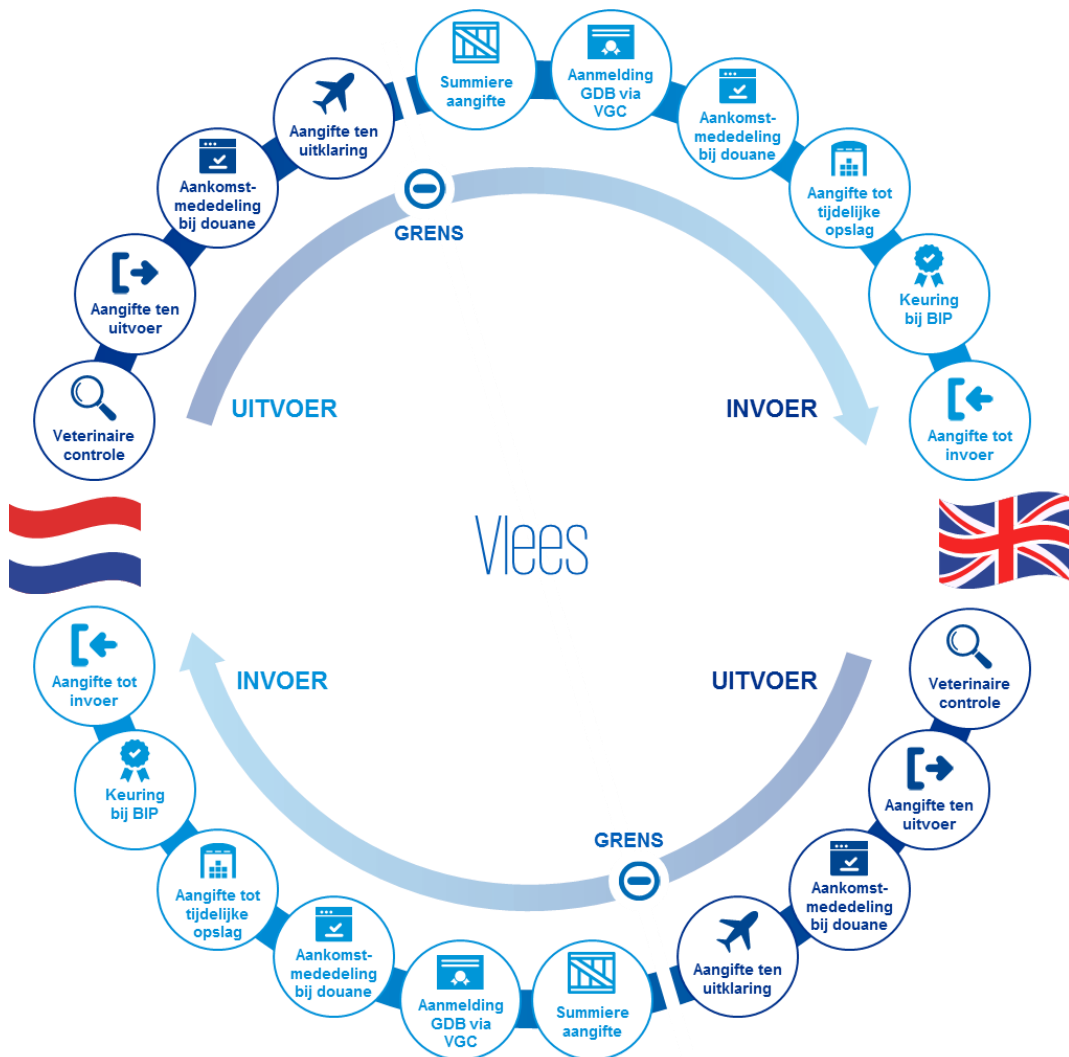
Aanvullend kunnen diverse specifieke non-tarifaire belemmeringen gelden. Het gaat bij uitvoer specifiek om:

1. Uitvoercontrole: Veterinair gezondheidscertificaat
2. Uitvoercontrole: CITES-verdrag bij uitvoer

Bij invoer gelden de volgende non-tarifaire belemmeringen:

3. Invoercontrole: Veterinair gezondheidscertificaat
4. Invoercontrole: CITES-verdrag bij invoer
5. Invoercontrole: Biologische goederen

Iedere zending vanuit Nederland naar het VK (of omgedraaid) begint met uitvoer in het land van vertrek gevolgd door invoer in het land aankomst. Onderstaande figuur geeft het handelsproces van Nederland naar het VK en omgekeerd weer.

FIGUUR 3: In- en uitvoerproces handel vleesproducten met derde landen onder WTO

Hieronder wordt iedere fase (van uitvoer tot en met invoer) in meer detail besproken. De beschrijvingen van de ntb's zien uitvoer en invoer als één proces, waarin de invoer volgt op de uitvoer. Hierbij is het uitgangspunt dat de activiteiten die voor uitvoer/invoer in Nederland plaatsvinden ook in het VK op dezelfde wijze plaatsvinden. Bij een aantal ntb's is een belangrijke rol weggelegd voor nationale keuringsinstanties en inspecties. In Nederland is dit bij vlees de NVWA. Het 'Department for Environment, Food and Rural Affairs' (DEFRA) is hiervoor de tegenhanger in het VK. In de beschrijvingen wordt verwezen naar de NVWA, waar hier voor het VK DEFRA gelezen dient te worden.

Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifyeerd bij de stakeholders van dit onderzoek.

1. Veterinair gezondheidscertificaat (uitvoer)

De meeste landen stellen strenge eisen aan de invoer van vlees. Het voldoen aan deze eisen moet door het uitvoerende land worden bevestigd in een veterinair gezondheidscertificaat. Bij uitvoer van vlees speelt daarom de wet- en regelgeving van het derde land (land van bestemming) een prominente rol. Hierover worden afspraken gemaakt tussen de betrokken instanties van zowel het uitvoerende land als het invoerende land. In Nederland is dit de NVWA, in het VK gaat dit om FSA en FERA. Deze afspraken moeten na Brexit ook uit onderhandeld worden tussen Nederland en het VK. Deze afspraken kunnen op land- en/of bedrijfsniveau worden gemaakt.

Een ondernemer die vlees wil uitvoeren vanuit Nederland naar het VK of vanuit het VK naar Nederland moet een veterinair certificaat aanvragen voor het land van bestemming. In Nederland gaat dit via het CLIENT-uitvoersysteem van de NVWA.³² De aanvraag in CLIENT-uitvoer kost een ervaren werknemer 5 tot 10 minuten (EUR 3,50 - EUR 7). Deze aanvraag moet minstens 24 uur voor lading worden ingediend. Na indienen wordt een afspraak ingepland met een dierenarts van de NVWA. De dierenarts kan meerdere zendingen in één afspraak certificeren. Uitgangspunt is dat in de basis per zending één gezondheidscertificaat nodig is. Dit drukt de kosten per certificaat. Zeer grote ondernemers in vlees hebben permanent dierenartsen van de NVWA aanwezig.

De fysieke controle duurt per gezondheidscertificaat gemiddeld 30 minuten tot 1 uur. Na goedkeuring door de dierenarts moet het veterinair gezondheidscertificaat door de ondernemer worden aangemaakt in CLIENT-uitvoer. Daarna wordt het certificaat geprint, ondertekend en gestempeld door de dierenarts. Ook deze handeling kost voor het bedrijf 5 tot 10 minuten (EUR 3,50 - EUR 7).

Afhankelijk van de hoeveelheid certificaten per afspraak kost een veterinair gezondheidscertificaat tussen EUR 79,38 en EUR 288,51³³. Deze kosten zijn gebaseerd op het starttarief van EUR 162,19 en een tarief van EUR 31,58 per kwartier.³⁴

Op basis van voorgaande stappen variëren de kosten voor het verkrijgen van een gezondheidscertificaat tussen EUR 86,38 en EUR 302,51.

2. CITES (uitvoer)

Naast de veterinaire procedure moet de exporteur controleren of het uit te voeren goed onder het CITES-verdrag valt.³⁵ Het doel van CITES is om te voorkomen dat de internationale handel in goederen van dieren en planten het voortbestaan van die dieren en plantensoorten bedreigt. Voor de uitvoer van (goederen van) diersoorten genoemd in het verdrag is een CITES-document nodig. Het percentage zendingen naar het VK dat onder het CITES-verdrag valt is zeer gering. CITES kan spelen bij agrarische goederen,

³² Het nieuwe systeem voor de aanvraag en afgifte van (elektronische) exportcertificaten wordt ook wel E-certNL genoemd.

³³ Deze bandbreedte is gebaseerd op een inspectietijd van 1 uur per certificaat in het geval 1 certificaat wordt afgegeven en 0,5 uur per certificaat in het geval er 10 certificaten worden afgegeven.

³⁴ NVWA-tarieven invoer per 1 januari 2017. Sommige producten/ladingen vallen niet onder het standaardtarief.

³⁵ Convention on International Trade in Endangered Species of wild flora and fauna (CITES). In de EU vastgelegd in Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer.

maar komt in praktijk niet voor bij vlees. Vanwege de geringe importantie van CITES zijn geen kosten meegenomen in dit onderzoek.

Na het verkrijgen van het veterinaire gezondheidscertificaat en de controle op CITES-goederen kan de aangifte ten uitvoer worden opgesteld zoals beschreven in paragraaf 4.1 van voorliggende rapportage.

3. Veterinair gezondheidscertificaat (invoer)

Dierlijke goederen uit een derde land binnenbrengen, zoals vlees, kan een risicovormen voor de volksgezondheid en de diergezondheid. Daarom stelt de EU strenge eisen aan vlees. Deze eisen gelden na Brexit ook voor het VK.

Nadat vlees en andere veterinaire goederen zijn uitgevoerd vanuit een derde land moet de zending vóór de fysieke binnenkomst in de EU worden aangemeld via een Gemeenschappelijk Veterinair Document van Binnenkomst (GDB).³⁶ Een GDB wordt per partij ingediend. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen levende dieren en dierlijke goederen. Het GDB moet elektronisch worden ingediend via het Nederlandse Veterinair Grenscontrole Systeem (VGC).³⁷ Voor het indienen van GDB's is een vergunning nodig van de NVWA en dient aangiftesoftware geïnstalleerd te worden. Mede daarom laten veel ondernemers het indienen van het GDB over aan gespecialiseerde expediteurs of douaneagenten. Het aanmelden van een GDB in het VGC kost ongeveer 10 tot 30 minuten per GDB door een ervaren medewerker. De kosten van deze aanmelding door een expediteur of douaneagent variëren tussen EUR 20 en EUR 50.³⁸

Na de GDB-aanmelding controleert de douane het bijgevoegde originele veterinaire gezondheidscertificaat afgegeven door de autoriteiten van het uitvoerende land op authenticiteit en onregelmatigheden (documentcontrole / D-controle). Bepaalde marktpartijen hebben afspraken gemaakt over de maximale doorlooptijd van de D-controle. Een maximale doorlooptijd van 36 uur wordt vaak gehaald door de douane. Na beëindiging van de D-controle kan een afspraak worden gemaakt voor keuring door de NVWA. Het vlees hoeft op dat moment nog niet te zijn aangekomen in de haven van binnenkomst. Een keuringsaanvraag voor de volgende werkdag moet voor 13:30 uur worden ingediend.

Voor de keuring van de NVWA moeten zendingen worden aangebracht bij een buitengrens inspectiepost (BIP). Dit zijn erkende locaties van logistiek dienstverleners waar de NVWA controles verricht. Tijdens de keuring controleert de NVWA of de partijgegevens overeenkomen met de informatie op het bijbehorende veterinaire document (overeenstemmingscontrole / O-controle). Afhankelijk van het soort goederen en de herkomst op het BIP vindt een fysieke controle plaats van de NVWA (materiële controle / M-controle).³⁹ Voor zendingen met bepaalde oorsprong hoeven niet alle

³⁶ Het GDB is vastgelegd in twee Europese Verordeningen: Verordening (EG) Nr. 136/2004 (producten met dierlijke oorsprong) en Verordening (EG) Nr. 282/2004 (levende dieren).

³⁷ Er is een Europese verplichting alle partijen veterinaire goederen te melden in het Europese systeem Trade Control and Expert System (TRACES). Daarom is er een koppeling tussen VGC en TRACES waarbij elektronische berichten voor VGC automatisch aan TRACES worden gemeld.

³⁸ Prijs afhankelijk van complexiteit. Gegevens uit rondvraag grootste douane-expediteurs november 2017.

³⁹ Richtlijn nr. 97/78/EG, artikel 4, lid 4, sub a en Richtlijn 91/496/EG, artikel 4, lid 1.

goederen fysiek gecontroleerd te worden. Deze zendingen zijn onderhevig aan de zogeheten 'reduced checks'.⁴⁰

In Nederland zijn op slechts zeven locaties BIP's operationeel.⁴¹ Zie de figuur hiernaast voor een overzicht van BIP-locaties in Nederland. Binnen een BIP-locatie kunnen meerdere inspectiecentra of keurpunten aanwezig zijn.

In de huidige situatie duurt het ongeveer 1 tot 2 dagen voordat een partij gekeurd kan worden door de NVWA. De wachttijd is in hoge mate afhankelijk van de reistijd en de planningsmogelijkheden van de importeur.

De NVWA-kosten van deze verplichte inspectie worden betaald door de importeur. Het algemene tarief bedraagt EUR 0,01139 per kg met een minimum van EUR 68,33 en een maximum van EUR 523,85.⁴² Daarbovenop komen eventuele laboratoriumkosten en kosten voor dienstverlening bij het BIP. Een dienstverlener bij het BIP vraagt gemiddeld EUR 60 per certificaat, uitgangspunt is één certificaat per zending. Ook moeten logistieke kosten worden gemaakt om de goederen naar het keurpunt te vervoeren. Deze kosten verschillen per vervoerder, maar bedragen gemiddeld EUR 100 per zending. Voor een gemiddelde partij vlees komen de keuringskosten hierdoor op EUR 228,33 tot EUR 683,85.

Na keuring van de NVWA kan met overlegging van het afgetekende GDB een aangifte ten invoer worden ingediend door de importeur of diens douaneagent en kunnen de goederen in het vrije verkeer worden gebracht (zie paragraaf 4.1 voor de douaneformaliteiten).

FIGUUR 4: Overzicht BIP- en ferrylocaties in Nederland

⁴⁰ Reduced checks gelden voor Chili, Nieuw-Zeeland en Canada.

⁴¹ Amsterdam, Schiphol, Eemshaven, Harlingen, Maastricht, Rotterdam en Vlissingen.

⁴² NVWA-tarieven invoer per 1 januari 2017. Sommige producten/ladingen vallen niet onder het standaardtarief.

Op basis van voorgaande stappen variëren de totale kosten voor de importkeuring tussen EUR 248,33 en EUR 733,85.

Extra BIP's en inspectiecapaciteit nodig om vertragingen te beperken

Bedrijven die handelen in bederfelijke goederen (zoals vers vlees en snijbloemen) maken zich grote zorgen over mogelijke wachttijden die ontstaan in het logistieke proces. Wachttijd kan op verschillende momenten in het logistieke proces ontstaan. In het logistieke proces van vleesproducten is dit vooral te verwachten als gevolg van oponthoud bij:

- de veterinaire controles in Nederland;
- de veterinaire controles in het VK;
- het verlaten van de EU bij de douane;
- het binnengaan van het VK bij de douane;

Dit laat ook zien dat het risico op oponthoud aan Nederlandse zijde kan optreden, maar evenzogoed aan de kant van het VK.

Ondernemers geven aan dat het van belang is om de capaciteit bij inspecties als de NVWA te vergroten. Daarnaast kunnen additionele BIP's het risico op vertragingen in het logistieke proces als gevolg van Brexit beperken. De gevolgen van vertragingen in het logistieke proces voor ondernemers in de vleessector zijn aanzienlijk. Zo kost een wachtdag van een vrachtwagen al snel EUR 600 tot EUR 1.000 per dag. Vooral in de periode direct na 29 maart 2019, het vastgestelde moment van Brexit, is het risico op vertraging in het proces het grootst. Ondernemers vrezen dan wachttijden van één of meerdere dagen.

Als deze verwachting uitkomt, betekent dit alleen voor de uitvoer van vlees van Nederland naar het VK een kostenpost van EUR 600 per zending (1% van de gemiddelde waarde van een zending), wat overeenkomt met bijna EUR 48.000 per dag voor de sector als geheel. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele gedeerde inkomsten.

4. CITES (invoer)

Naast de veterinaire procedure moet de importeur controleren of het ingevoerde goed onder het CITES-verdrag valt.⁴³ Het doel van CITES is om te voorkomen dat de internationale handel in goederen van dieren en planten het voortbestaan van die dieren en plantensoorten bedreigt. Voor de invoer van (goederen van) diersoorten genoemd in het verdrag is een CITES-document nodig. Het percentage zendingen uit het VK dat onder het CITES-verdrag valt is zeer gering. CITES kan spelen bij agrarische goederen, maar komt in praktijk niet voor bij vlees. Vanwege de geringe importantie van CITES zijn geen kosten meegenomen in dit onderzoek.

5. Biologische goederen

Ondernemingen die biologische levensmiddelen invoeren, zoals vlees, moeten hiervoor zijn gecertificeerd.⁴⁴ Naast de importeur heeft ook de eerste ontvanger van de goederen in de EU een certificeringsplicht. De meeste handelaren en goederen van biologisch

⁴³ Convention on International Trade in Endangered Species of wild flora and fauna ("CITES"), In de EU vastgelegd in Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer.

⁴⁴ Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad wat de regeling voor de invoer van biologische goederen uit derde landen betreft.

vlees zijn reeds op andere gronden certificeringsplichtig. De ingevoerde biologische goederen moeten worden vergezeld van een Certificaat van Invoer. Het certificaat begeleidt de partij niet fysiek, maar wordt door de importeur via TRACES bij de certificerende instantie van de exporteur aangevraagd. Overigens kunnen de exporteur in het derde land of de controleorganisatie van de exporteur het e-COI ook initiëren.

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

Het merendeel van de op dit moment te kwantificeren kosten gerelateerd aan het uitvoerproces van vlees zijn gerelateerd aan het veterinaire gezondheidscertificaat. Hierbij spelen factoren zoals het aantal certificaten per keuring een rol. De kosten gerelateerd aan het invoerproces van vlees zijn in het bijzonder afhankelijk van prijsafspraken met de verschillende betrokken marktpartijen en kunnen daardoor fluctueren. Factoren zoals volume spelen hierbij een belangrijke rol. Een overzicht van de gemiddelde kosten bij de in- en uitvoer van vlees is hieronder weergegeven:

Handeling ntb	Partij	Procesdeel	Kosten per zending
Aanvraag veterinair gezondheidscertificaat	Bedrijf Toezichthouder	Uitvoer	EUR 7 - 14 EUR 79,38 - 288,51
Vooraanmelding GBD en planning keuring	Logistiek dienstverlener / Bedrijf	Invoer	EUR 20 - 50
Logistiek naar keurpunt (BIP)	Logistiek dienstverlener	Invoer	EUR 100 ⁴⁵
Handelingskosten keurpunt	Operator Keurpunt (BIP)	Invoer	EUR 60
Uitvoeren veterinaire keuring	Toezichthouder	Invoer	EUR 68,33 - 523,85
Douaneformaliteiten	Douaneagent / bedrijf	Douane	EUR 78,20 – 126,70
Totaal per zending			EUR 412,91 - 1.163,06

TABEL 6: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per zending vleesproducten

De totale kosten per zending vlees bedragen EUR 413 tot EUR 1.163 per zending. Ongeveer 19% tot 11% van deze kosten zijn het gevolg van de extra douaneformaliteiten.

Het aantal invoerzendingen vanuit het VK naar Nederland is relatief beperkt (3.325 zendingen per jaar in 2016). De verwachte extra kosten voor de invoer als gevolg van Brexit bedragen EUR 1,3 miljoen tot EUR 3,9 miljoen per jaar. Hiervan is EUR 260.000 tot EUR 421.000 aan kosten voorzien om te voldoen aan de douaneformaliteiten.

Daarentegen is het aantal uitvoerzendingen van Nederland naar het VK aanzienlijk groter (20.665 zendingen in 2016). Dit zorgt voor een mogelijke kostenstijging van EUR 8,5 miljoen tot EUR 24,0 miljoen per jaar. Hiervan is EUR 1,6 miljoen tot EUR 2,6 miljoen aan kosten voorzien om te voldoen aan de douaneformaliteiten.

⁴⁵ Uitgaande van een BIP in de nabijheid van het punt van binnenkomst.

De totale (invoer en uitvoer samen) mogelijke extra kosten voor de handel in vleesproducten voor het Nederlandse bedrijfsleven bedragen daarmee tussen EUR 9,9 miljoen en EUR 27,9 miljoen per jaar, waarvan EUR 1,9 miljoen tot EUR 3,0 miljoen aan kosten om te voldoen aan de douaneformaliteiten. De totale kosten komen overeen met 0,7% tot 1,9% van de huidige waarde van handel tussen Nederland en het VK. De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf activiteiten uitbesteedt of niet, en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

Voorgaande inschatting is gebaseerd op een efficiënt proces zoals momenteel toepasbaar in de grote Nederlandse havens. Of dit proces net zo efficiënt kan worden toegepast op handel met het VK is maar zeer de vraag. De werkelijke kosten kunnen aanzienlijk hoger uitvallen wanneer bijvoorbeeld de infrastructuur rondom het ferryverkeer niet op orde is en de handhavingdiensten de noodzakelijke bezetting niet tijdig hebben aangevuld. Ook de cabotageregels (zie paragraaf 4.2) kunnen kostenverhogend werken.

5.1.2 Overige aandachtspunten

Door de geografische ligging van Nederland ten opzichte van het VK heeft Nederland momenteel een competitief voordeel. Snelle levertijden volgens het 'just in time'-principe zijn daar een belangrijk gevolg van. Naast de kosten voor de keuring kunnen vertragingen in het proces bij uitvoer naar en invoer vanuit het VK als gevolg van Brexit tot de volgende aandachtspunten leiden.

Certificaten

- Er zijn geen afspraken gemaakt tussen het VK en Nederland over veterinaire vereisten. Deze onderhandelingen nemen in de regel veel tijd in beslag. Zolang deze afspraken niet zijn gemaakt, is uitvoer naar het VK niet mogelijk. Veel marktpartijen zijn bang dat er niet genoeg tijd is om vóór Brexit afspraken te maken.
- Indien het VK strenge eisen stelt aan de productie van vlees kan dit tot aanpassingen in de gehele supply chain leiden.

Logistiek

- Ook als veterinaire afspraken worden gemaakt verliest Nederland een deel van het geografische/competitieve voordeel. Het keuringsproces neemt tijd in beslag. Hierdoor wordt het lastiger 'last minute' orders te versturen.
- Retailers in het VK hanteren strikte aflever 'timeslots'. Indien een transporteur te laat aankomt bij de retailer, kan de lading niet meer worden gelost. De lading staat hierdoor een dag of langer stil. Een wachttag voor een vrachtwagen kost EUR 600 tot EUR 1.000. In de huidige situatie is de vervoerstijd goed voorspelbaar en komt

90% van het vervoer binnen de aangegeven tijd aan. Door uitvoercontroles van de handhavingsdiensten (NVWA en douane) en de handhavingscontroles in het VK is het moment van vrijgave veel moeilijker in te schatten. Hierdoor is het opvolgend transport lastiger te plannen, waardoor noodgedwongen meer gebruik zal worden gemaakt van 'last minute' vervoerders tegen een premieprijs (20% tot 25% extra transportkosten). Een lokaal distributiepunt zou voor bijvoorbeeld bevroren vlees uitkomst kunnen bieden.

- Door bovengenoemde vertraging vermindert de houdbaarheid voor met name vers vlees. Veel versproducten hebben een beperkte houdbaarheidsdatum waarbij de verkoopprijs direct is gelinkt aan de houdbaarheidsdatum.

Capaciteit

- Bovengenoemde logistieke aandachtspunten kunnen veroorzaakt worden door een gebrek aan capaciteit bij de NVWA en/of de Britse tegenhanger. Zonder capaciteitsvergroting bij deze partijen is het de verwachting dat dit tot langere wachttijden zal leiden, waardoor zendingen vertraagd worden afgeleverd.
- De vertraging door de veterinaire controles kan oplopen door een aantal factoren. Nederland heeft op zeven locaties BIP's waar controles kunnen worden uitgevoerd.⁴⁶ Op dit moment zijn er echter geen BIP's in de nabijheid van de veerboten van en naar het VK.⁴⁷ Zonder additionele BIP's op deze locaties resulteert dit in extra transporttijd van en naar de bestaande BIP's.
- De goederenstroom vanuit het VK gaat een significante belasting veroorzaken voor de NVWA. Alleen een uitbreiding van het aantal BIP's is daarom niet voldoende. Diverse marktpartijen verwachten dat de wachttijden voor de keuring significant langer worden, doordat de NVWA op dit moment niet de noodzakelijk capaciteit heeft. Voornamelijk het beperkte aantal keuringsartsen wordt door de betrokkenen als een probleem ervaren. De NVWA geeft aan momenteel te investeren in het vergroten van (inspectie)capaciteit.

5.1.3 Samenvatting

Samengevat heeft de vleessector door Brexit te maken met ntb's als gevolg van de douaneformaliteiten en van sectorspecifieke kwaliteitswaarborgen. Dit laatste richt zich vooral op het hebben van veterinaire gezondheidscertificaten die benodigd zijn bij de handel met een derde land. Op basis van het totale (zowel in- als uitvoer) aantal zendingen vlees in 2016 (23.991 zendingen), zou Brexit een minimale totale kostenpost van EUR 9,9 miljoen tot EUR 27,9 miljoen per jaar met zich meebrengen voor de Nederlandse vleessector. Dit komt overeen met een kostenstijging van ongeveer 0,7% tot 1,9% ten opzichte van de huidige waarde van de in- en uitvoer tussen Nederland en het VK.

Aanvullend zijn binnen de sectoren zorgen geuit over het ontbreken van afspraken over de eisen van een gezondheidscertificaat, het ontbreken van BIP's in de nabijheid van veerboten van en naar het VK en mogelijk gebrek aan capaciteit bij de NVWA (en bij de Britse equivalent daarvan) waardoor vertragingen optreden en extra kosten moeten

⁴⁶ Amsterdam, Schiphol, Eemshaven, Harlingen, Maastricht, Rotterdam en Vlissingen.

⁴⁷ O.a. IJmuiden en Hoek van Holland.

worden gemaakt. Effecten van vertragingen in de supply chain worden versterkt op het moment dat transporteurs hun 'timeslot' voor levering bij de afnemer missen. Bij vleesproducten met een beperkte houdbaarheidsdatum neemt hierbij ook de verkoopwaarde van het goed af, waardoor inkomsten worden misgelopen.

5.2 Snijbloemen

Het onderzoek naar de mogelijke impact op de snijbloemensector richt zich specifiek op snijbloemen. Dit betreft afgesneden bloemen, bloesems en bloemknoppen, voor bloemstukken of voor versiering, vers, gedroogd, gebleekt, geverfd, geïmpregneerd of op andere wijze geprepareerd. Deze definitie sluit aan bij post 0603 van de GN.

De totale handel in snijbloemen tussen Nederland en het VK bedroeg in 2016 EUR 573,4 miljoen. Hiervan is EUR 12,0 miljoen vanuit het VK in Nederland ingevoerd en EUR 561,9 miljoen vanuit Nederland naar het VK uitgevoerd.⁴⁸

Het aantal zendingen is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een zending van EUR 25.000 - EUR 41.000.⁴⁹ De waarde hangt sterk af van het specifieke goed. In dit onderzoek is gerekend met een gemiddelde waarde van EUR 30.000 per zending voor zowel invoer als uitvoer.

Invoer-/uitvoerwaarde GN-code 0603: Snijbloemen (2016) Nederland-VK (waarde in EUR en aantal zendingen)		
Invoer	EUR 12,0 mln	401 zendingen
Uitvoer	EUR 561,3 mln	18.731 zendingen
Totaal omvang handel	EUR 573,4 mln	19.114 zendingen

TABEL 7: In- en uitvoerwaarde en aantal zendingen van snijbloemen (GN-code 0603) Nederland-VK in 2016

5.2.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij in- en uitvoer van snijbloemen

Ondernemers doorlopen bij de handel in snijbloemen met derde landen de algemene douaneprocessen zoals beschreven in paragraaf 4.1. Aanvullend kunnen diverse specifieke non-tarifaire belemmeringen gelden. Het gaat bij uitvoer van snijbloemen van Nederland naar het VK om:

- 1 Fytosanitaire controle
- 2 CITES-verdrag bij uitvoer

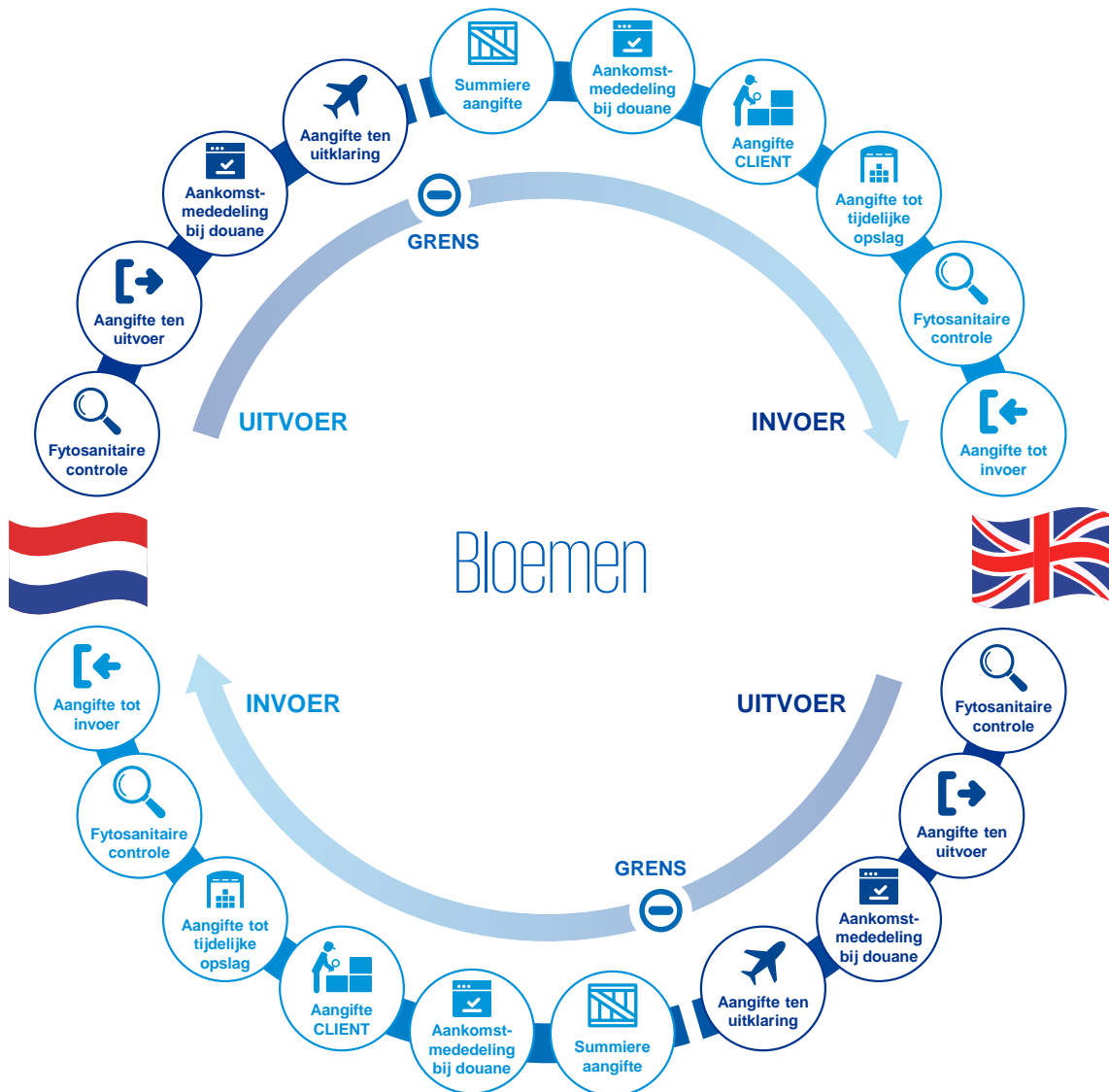
Bij invoer van snijbloemen van het VK naar Nederland gelden de volgende non-tarifaire belemmeringen:

- 1 Fytosanitaire controle
- 2 Invoercontrole CITES
- 3 Invoercontrole biologische goederen

⁴⁸ CBS Statline 2016.

⁴⁹ Gebaseerd op informatie van het KCB en van marktpartijen.

Iedere zending vanuit Nederland naar het VK (of omgedraaid) begint met uitvoer in het land van vertrek gevolgd door invoer in het land van aankomst. Onderstaande figuur geeft het handelsproces van Nederland naar het VK en omgekeerd weer.

FIGUUR 5: In- en uitvoerproces handel snijbloemen met derde landen onder WTO

Hieronder wordt iedere stap in meer detail besproken, beginnend bij de uitvoer. De beschrijvingen van de ntb's zien uitvoer en invoer als één proces, waarin de invoer volgt op de uitvoer. Hierin is het uitgangspunt dat de activiteiten die voor uitvoer/invoer in Nederland plaatsvinden ook in het VK op eenzelfde wijze plaatsvinden. Bij een aantal ntb's is een belangrijke rol weggelegd voor nationale keuringsinstanties en inspecties. In Nederland zijn dit bij snijbloemen de NVWA en het Kwaliteits-Controle-Bureau (KCB), in het VK zullen de Britse equivalenten van de NVWA en het KCB hierbij betrokken zijn. In het VK is het 'Department for Environment, Food and Rural Affairs' (DEFRA) verantwoordelijk voor het toezicht op snijbloemen (planten). In de beschrijvingen wordt

verwezen naar de NVWA en het KCB, waar hier voor het VK DEFRA gelezen dient te worden.

Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifieerd bij de stakeholders van dit onderzoek.

1. Fytosanitaire controle (uitvoer)

Ter voorkoming van de verspreiding en het overbrengen van schadelijke organismen worden fytosanitaire eisen gesteld aan plantaardige producten.⁵⁰ Deze eisen zijn afhankelijk van wet- en regelgeving in het land van aankomst. Bij uitvoer vanuit Nederland betreft dit de door het VK gestelde eisen, bij invoer vanuit het VK betreft dit de eisen in de EU. De NVWA houdt bij welke fytosanitaire eisen derde landen stellen aan plantaardige goederen die het derde land binnenkomen. Het voldoen aan de gestelde eisen moet worden bevestigd door middel van een fytosanitair certificaat.

In Nederland is het KCB, namens de NVWA, belast met de fytosanitaire controles en het afgeven van de certificaten. Om een certificaat aan te vragen bij het KCB dient de exporteur de specificaties van zijn zending vooraf aan te geven in het online-systeem CLIENT (E-CertNL). Hiervoor is een CLIENT-registratie nodig. Als de exporteur nog niet als uitvoerend bedrijf in CLIENT geregistreerd staat, moet hij zich hiervoor eerst aanmelden bij de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). De eerste keer aanmelden heeft een doorlooptijd van enkele werkdagen.

In het systeem van CLIENT staan de fytosanitaire eisen die door de derde landen worden gesteld aan het goed. Op die manier wordt inzichtelijk of er een inspectie van de zending door het KCB benodigd is en zo ja, waar het KCB specifiek op moet controleren. Als inspectie nodig is, wordt deze gepland. De inspectie vindt plaats bij de exporteur (inspectielocatie). Hiervoor is in Nederland wel een goedkeuring nodig. Het uitvoeren van de inspectie duurt gemiddeld 15 tot 20 minuten per certificaat. Deze controle vindt plaats voor het transport, om deze reden zijn de kosten voor eventuele wachttijd van de chauffeur niet opgenomen. De inspectiekosten voor de exporteur zijn ongeveer EUR 90 per uur (EUR 1,52 per minuut) met een starttarief van EUR 48,64 (per bezoek).⁵¹ Nadat de inspectie heeft plaatsgevonden, wordt het certificaat digitaal op locatie opgemaakt, geprint en gewaarmerkt. Voor het waarmerken wordt een toeslag van EUR 14,40 gerekend.⁵² Afhankelijk van het aantal certificaten per inspectie komen de totale kosten per certificaat op EUR 42 tot EUR 93.⁵³

Als bij de uitvoercontrole een verboden organisme wordt gevonden, mag de betreffende partij snijbloemen niet naar het derde land. Dit betekent dat de exporteur de partij snijbloemen op een andere markt moet zien af te zetten. In het slechtste geval is de partij onverkoopbaar.

⁵⁰ Zoals onder vastgelegd in Richtlijn 2000/29/EG en Richtlijn 98/57/EC.

⁵¹ Tarieven KCB 2017. Zie voor de tarieven: <http://kcb.nl/over/tarieven>.

⁵² Het KCB rekent EUR 7,60 voor het certificaat. Daarboven op komt een toeslag van EUR 6,80 van het ministerie van EZK.

⁵³ Bandbreedte gebaseerd op afgifte van één certificaat met een inspectietijd van 20 minuten en afgifte van tien certificaten met een inspectietijd van 15 minuten per certificaat.

2. CITES (uitvoer)

Naast de fytosanitaire controle moet de exporteur controleren of het uit te voeren goed onder het CITES-verdrag valt.⁵⁴ Het doel van CITES is om te voorkomen dat de internationale handel in goederen van dieren en planten het voortbestaan van die dieren en plantensoorten bedreigt. Voor de uitvoer van snijbloemen genoemd in het verdrag is een CITES-document nodig. Het percentage zendingen naar het VK dat onder het CITES-verdrag valt is zeer gering.

Na het verkrijgen van het fytosanitaire certificaat en de controle op CITES-goederen kan de aangifte ten uitvoer worden opgesteld zoals beschreven in paragraaf 4.1.

CITES kan spelen bij agrarische producten, maar komt in praktijk niet voor bij snijbloemen. Vanwege de geringe importantie van CITES zijn geen kosten meegenomen in dit onderzoek.

3. Fytosanitaire controle (invoer)

Ook de EU stelt fytosanitaire eisen aan snijbloemen. De EU hanteert op dit terrein een 'zero tolerance'-beleid. Plantaardige goederen met daarbij schadelijke organismen mogen niet de interne markt in. Snijbloemen uit derde landen zijn onderhevig aan fytosanitaire controles. Deze controles vinden plaats om binnen de EU het binnenbrengen en verspreiden van voor planten en voor plantaardige goederen schadelijke organismen tegen te gaan.⁵⁵ In de basis is het uitgangspunt hierbij het hebben van 100% controles. Bij de invulling van de controles kan sprake zijn van 'reduced checks', wat inhoudt dat op basis van ervaringen een minder streng controleregime wordt gehanteerd.

Een zending snijbloemen moet vóór de fysieke binnenkomst in de EU worden aangemeld via CLIENT-import, de zogenoemde vooraanmelding. De vooraanmelding kan door de importeur worden verricht door middel van CLIENT-software of door een logistiek dienstverlener. De kosten die een logistiek dienstverlener in rekening brengt bedragen EUR 20 tot EUR 50 per vooraanmelding. Goederen worden aangemeld per zending (niet per aangifte ten invoer). Op basis van de vooraanmelding verricht de NVWA een risicoanalyse en bepaalt zij welke zendingen gecontroleerd moeten worden. Indien de snijbloemen zijn geselecteerd voor controle zijn er twee mogelijkheden. De controle wordt uitgevoerd aan de buitengrens (in de huidige handel met derde landen vaak de luchthaven, in de handel met het VK zal dit een ferrylocatie zijn) of er wordt in Nederland toestemming verleend om de controle te verleggen naar de bedrijfslocatie van de importeur. Dit is afhankelijk van bepaalde risicofactoren, zoals het soort snijbloemen en het land van herkomst.⁵⁶ Voor de laatste optie moet de bedrijfslocatie door de NVWA zijn aangemerkt als een erkende inspectielocatie. Daarnaast zijn een

⁵⁴ Convention on International Trade in Endangered Species of wild flora and fauna (CITES). In de EU vastgelegd in Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer.

⁵⁵ Bandbreedte gebaseerd op afgifte van één certificaat met een inspectietijd van 20 minuten en afgifte van tien certificaten met een inspectietijd van 15 minuten per certificaat.

⁵⁶ Inspectiepercentages worden gepubliceerd op de website van het KCB.

aantal douanevergunningen nodig.⁵⁷ Het hele aanvraagproces duurt gemiddeld dan ook een aantal maanden.

Bij een verlegde keuring moeten de goederen onder douanevervoer (NCTS - T1 procedure) worden overgebracht naar de erkende inspectielocatie. De meeste importeurs gebruiken voor het opmaken van het NCTS-document een logistiek dienstverlener. De kosten hiervoor bedragen tussen EUR 10 en EUR 20.

Na aankomst kan een afspraak worden gemaakt voor een inspectie van het KCB. De daadwerkelijke inspectie duurt ongeveer 20 tot 30 minuten. Zowel voor invoer als voor uitvoer hanteert het KCB een tarief van EUR 1,52 per minuut met een starttarief van EUR 48,64. Hiermee komen de totale kosten uit op EUR 79,04 en EUR 94,24.

Na goedkeuring van de zending ontvangt de importeur een P2-vrijgavecode. Deze code moet worden vermeld op de aangiften ten invoer. Zie paragraaf 4.1 voor de verdere douaneformaliteiten.

Als bij de invoercontrole een verboden organisme wordt gevonden, mag de betreffende partij snijbloemen niet het land in. Dit betekent dat de exporteur de partij snijbloemen niet kan afzetten en de partij daarmee onverkoopbaar is. Gevolg is dat de exporteur zijn leveringsverplichting met zijn klant niet kan nakomen, mogelijk een boete moet betalen en het risico loopt dat als dit vaker voorkomt de klant een andere leverancier zoekt. Tevens bestaat het risico dat het derde land (voor Nederland het VK) besluit tot een invoerstop voor specifieke goederen. In de periode voordat het VK onderdeel was van de EU is dit bijvoorbeeld voor chrysanten het geval geweest.

4. CITES (invoer)

Naast de fytosanitaire procedure moet de importeur controleren of het ingevoerde goed onder het CITES-verdrag valt, net zoals besproken bij uitvoer.⁵⁸

CITES kan spelen bij agrarische producten, maar komt in praktijk niet voor bij snijbloemen. Vanwege de geringe importantie van CITES zijn geen kosten meegenomen in dit onderzoek.

5. Biologische producten

Bedrijven (zowel uit Nederland als uit het VK) die biologische goederen invoeren, zoals snijbloemen, moeten hiervoor zijn gecertificeerd.⁵⁹ Naast de importeur heeft ook de eerste ontvanger van de goederen in de Unie een certificeringsplicht. De meeste handelaren in biologische snijbloemen zijn reeds op andere gronden certificeringsplichtig zijn. De ingevoerde biologische goederen moeten worden vergezeld van een Certificaat

⁵⁷ Zoals een vergunning toegelaten afzender om goederen onder douanevervoer te ontvangen en een vergunning douane-entrepot, Ruimte Tijdelijke Opslag of Toestemming kortdurende tijdelijke opslag om goederen onder schorsing van douanerechten op te slaan.

⁵⁸ Convention on International Trade in Endangered Species of wild flora and fauna ("CITES"), In de EU vastgelegd in Verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantesoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer.

⁵⁹ Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad wat de regeling voor de invoer van biologische goederen uit derde landen betreft.

van Invoer. Overigens kunnen de exporteur in het derde land of de controleorganisatie van de exporteur het e-COI ook initiëren.

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

Het merendeel van de op dit moment te kwantificeren kosten bij het in- en uitvoerproces van snijbloemen is gerelateerd aan het fytosanitaire certificaat. Hierbij spelen factoren zoals het aantal certificaten per keuring een rol.

Een overzicht van gemiddelde kosten op basis van rondvraag onder betrokken marktpartijen is hieronder weergegeven:

Handeling ntb	Partij	Procesdeel	Kosten per zending
Fytosanitaire controle	Toezichthouder	Uitvoer	EUR 42 - 93
Fytosanitaire controle	Toezichthouder	Invoer	EUR 79,04 - 94,24
Vooraanmelding	Logistiek dienstverlener / bedrijf	Invoer	EUR 20 - 50
T1-document	Logistiek dienstverlener / bedrijf	Invoer	EUR 10 - 20
Douaneformaliteiten	Douaneagent / bedrijf	Douane	EUR 78,20 – 126,70
Totaal per zending			EUR 229,24 - 383,94

TABEL 8: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per zending snijbloemen

De totale kosten per zending snijbloemen bedragen EUR 229 tot EUR 384 per zending. Ongeveer 30% van deze kosten is het gevolg van de extra douaneformaliteiten. Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifieerd bij de stakeholders van dit onderzoek.

Het aantal invoerzendingen vanuit het VK naar Nederland is beperkt (401 zendingen per jaar in 2016). De verwachte extra kosten voor de invoer als gevolg van Brexit bedragen EUR 92.000 tot EUR 154.000 per jaar. Hiervan is EUR 31.400 tot EUR 50.850 aan kosten voorzien om te voldoen aan de douaneformaliteiten.

Daarentegen is het aantal uitvoerzendingen van Nederland naar het VK aanzienlijk groter (18.731 zendingen in 2016). Dit zorgt voor een mogelijke kostenstijging van EUR 4,3 miljoen tot EUR 7,2 miljoen per jaar. Hiervan is EUR 1,5 miljoen tot EUR 2,4 miljoen aan kosten voorzien om te voldoen aan de douaneformaliteiten.

De totale (invoer en uitvoer samen) mogelijke extra kosten voor de handel in snijbloemen voor het Nederlandse bedrijfsleven bedragen daarmee tussen EUR 4,4 miljoen en EUR 7,3 miljoen per jaar, waarvan EUR 1,5 miljoen tot EUR 2,4 miljoen aan kosten om te voldoen aan de douaneformaliteiten. De totale kosten komen overeen met 0,8% tot 1,3% van de huidige waarde van handel tussen Nederland en het VK. De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf activiteiten uitbesteedt of niet, en de afspraken

tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

5.2.2 Overige aandachtspunten

Snijbloemen hebben een beperkte houdbaarheid⁶⁰ en verliezen hierdoor bij vertraging in het logistieke proces hun waarde. Hierbij dient opgemerkt dat als de snijbloemen goed gekoeld vervoerd worden de invloed van de langere vervoersduur op de lengte van het vaasleven kan worden beperkt. Desalniettemin is een proces met minimale vertragingen volgens de sector zeer wenselijk. Door de geografische ligging van Nederland ten opzichte van het VK heeft Nederland volgens betrokkenen uit de sector momenteel een competitief voordeel. De sector voorziet dan ook voornamelijk knelpunten voor uitvoer naar het VK mede door de volgende oorzaken:

Vertragingen logistiek proces

- Als gevolg van de in vorige paragraaf genoemde grenscontroles en keuringsprocessen zullen transporten van en naar het VK extra tijd in beslag nemen en dit zal dientengevolge extra (transport)kosten met zich meebrengen. De genoemde grenscontroles zijn aanvullend ten opzichte van mogelijke huidige grenscontroles voor vluchtelingen. In praktijk kunnen deze grenscontroles mogelijk (deels) gelijktijdig worden uitgevoerd. Omdat de waarde van een zending snijbloemen relatief laag is (gemiddeld EUR 30.000), zijn de kosten voor transport en vertraging daarmee relatief hoog.
- Vertragingen in het logistieke proces kunnen extra toenemen wanneer inspectiecapaciteit bij het KCB ontoereikend is. Momenteel wordt het keuringsproces van het KCB door de markt als efficiënt beschouwd. Het aantal te keuren zendingen kan door Brexit echter significant stijgen is de verwachting van het KCB. Op basis van een inschatting van de toename in het aantal zendingen voor sierteelt (meer dan enkel snijbloemen) heeft het KCB aangegeven zijn inspectiecapaciteit met 10-16 fte's te moeten uitbreiden. Daarnaast zijn volgens inschatting van het KCB 11-17 fte's nodig voor groente en fruit. Zonder deze vergroting van de capaciteit ontstaan wachttijden die leiden tot additionele kosten voor ondernemers. Het tijdig opleiden van nieuwe inspecteurs is belangrijk, gezien de vereiste opleidingstijd van circa negen maanden voor nieuwe inspecteurs.
- Fytosanitaire controles vinden niet alleen plaats bij vertrek uit Nederland, maar ook bij aankomst in het VK. Ook in het VK kunnen vertragingen ontstaan door capaciteitstekort bij de controlerende instanties (VK douane en Food and Environment Research Agency). Bij een harde Brexit met volledige fytosanitaire controles is de verwachting dat de capaciteitsproblemen aan de VK-kant groter zijn dan in Nederland. Veel havens in het VK krijgen momenteel bijna alleen maar Unie-

⁶⁰ De kwaliteit en houdbaarheid van snijbloemen verschilt per soort en wordt aangeduid met de term vaasleven.

goederen binnen en hebben geen tot weinig controlefaciliteiten, zoals inspectielocaties, parkeerplaatsen en personeel.

- De prijs van snijbloemen is afhankelijk van de houdbaarheid (vaasleven). Door bovengenoemde vertraging vermindert het vaasleven. De sector geeft aan dat verminderde houdbaarheid resulteert in een waardevermindering van de goederen. Snijbloemen verliezen hierbij volgens de sector gemiddeld 15% van hun waarde per dag vertraging. Vertragingen kunnen hierdoor tot een significante inkomstenderving leiden. Royal Flora Holland geeft voor rozen (bloem met relatief grote uitdagingen rondom vaasleven), uitgaand van gekoeld transport op 4 graden Celsius in januari (de slechtste maand vanuit perspectief van vaasleven) aan dat 24 uur vertraging resulteert in afname van het vaasleven met 0,3 dag. Los van de directe waardevermindering bestaat het risico dat een ondernemer zijn kwaliteitsafspraken met zijn klant in het VK niet langer kan nakomen. In het voor de exporteur slechtste geval gaat de klant op zoek naar een andere leverancier.
- Naast een waardevermindering veroorzaken mogelijke vertragingen nog een ander probleem. Retailers in het VK hanteren strikte aflever 'timeslots'. Indien een transporteur te laat aankomt bij de retailer, kan de lading niet meer worden gelost. De lading staat hierdoor een dag of langer stil. Naast de waardevermindering van de goederen kost een wachtdag voor een vrachtwagen EUR 600 tot EUR 1.000. In de huidige situatie is de vervoerstijd goed voorspelbaar en kunnen lostijden goed worden gepland. Hierdoor komt ongeveer 90% van de zendingen op tijd aan. Bovengenoemde vertragingen door douane en fytosanitaire controles kunnen dit proces aanzienlijk bemoeilijken. De sector verwacht dat dit effect met name in de periode net na Brexit speelt, omdat na verloop van tijd bedrijven de invulling van hun logistieke proces op de nieuwe situatie zullen aanpassen.

Dag vertraging kost snijbloemen sector EUR 360.000 per dag

Bedrijven die handelen in bederfelijke goederen (zoals vers vlees en snijbloemen) maken zich grote zorgen over mogelijke wachttijden die ontstaan in het logistieke proces. Wachttijd kan op verschillende momenten in het logistieke proces ontstaan. In het logistieke proces van snijbloemen is dit vooral te verwachten als gevolg van oponthoud bij:

- De fytosanitaire controles in Nederland;
- De fytosanitaire controles in het VK;
- Het verlaten van de EU bij de Douane;
- Het binnengaan van het VK bij de Douane;

Dit laat ook zien dat het risico op oponthoud aan Nederlandse zijde kan optreden, maar evenzogoed aan de kant van het VK.

De zorgen van ondernemers zijn vooral het gevolg van de - in vergelijking met de kosten van de overige formaliteiten - relatief hoge kosten van een wachtdag (EUR 600 per dag) en de waardevermindering (bij bloemen is dit volgens de sector circa 15% per dag bij de gemiddelde waarde van een zending van EUR 30.000). Vooral in de periode direct na 29 maart 2019, het vastgestelde moment van Brexit, is het risico op vertraging in het proces het grootst. Ondernemers vrezen dan wachttijden van één of meerdere dagen.

Als deze verwachting uitkomt, betekent dit alleen voor de handel in snijbloemen van Nederland naar het VK een kostenpost (extra kosten en gederfde inkomsten) van EUR 5.100 per zending (17% van de waarde van een zending), wat overeenkomt met bijna EUR 360.000 per dag voor de sector als geheel.

- Daarbovenop kunnen vertragingen in de logistieke processen gevolgen hebben voor de relatieve concurrentiepositie van Nederland. Het geografische voordeel, dat snelle 'just in time'-leveringen mogelijk maakt ten opzichte van landen met een grotere geografische afstand tot het VK, neemt af ingeval de transporttijd toeneemt. Dit kan onder meer leiden tot het verlies van banen in de bloemensector.

Toelatingseisen snijbloemen in het VK

- Een deel van de naar het VK uitvoerende bedrijven voeren eerst een deel van de snijbloemen in alvorens zij deze bloemen naar het VK versturen. Sommige van deze invoerzendingen worden rechtstreeks afgeleverd naar het VK; voorbeelden daarvan zijn snijbloemen uit Kenia en Colombia. Deze bedrijven benadrukken het belang van fytosanitaire afspraken en regelingen tussen dergelijke landen en het VK. Enige vertraging in dit proces leidt automatisch tot een kostenstijging van de snijbloemen.
- Het VK kan als gevolg van Brexit besluiten strenge producteisen te stellen aan snijbloemen ter voorkoming van de verspreiding en het overbrengen van schadelijke organismen. Ook met betrekking tot inspectielocaties kunnen aanvullende eisen worden gesteld waardoor uitvoerende bedrijven en hun klanten met additionele kosten worden geconfronteerd.
- Naast strengere fytosanitaire eisen kan het VK afwijkende en/of eenzijdige wetgeving opstellen met betrekking tot intellectueel eigendomsrecht van bepaalde soorten snijbloemen. Het kan hierbij het kwekersrecht (kwekersrecht is een intellectueel eigendomsrecht voor een nieuw plantenras) beleggen bij VK-bedrijven en/of eenzijdig bepaalde eigenschappen in planten patenteren. Als gevolg hiervan kunnen additionele ntb's ontstaan die de uitvoer van snijbloemen naar het VK kunnen bemoeilijken.

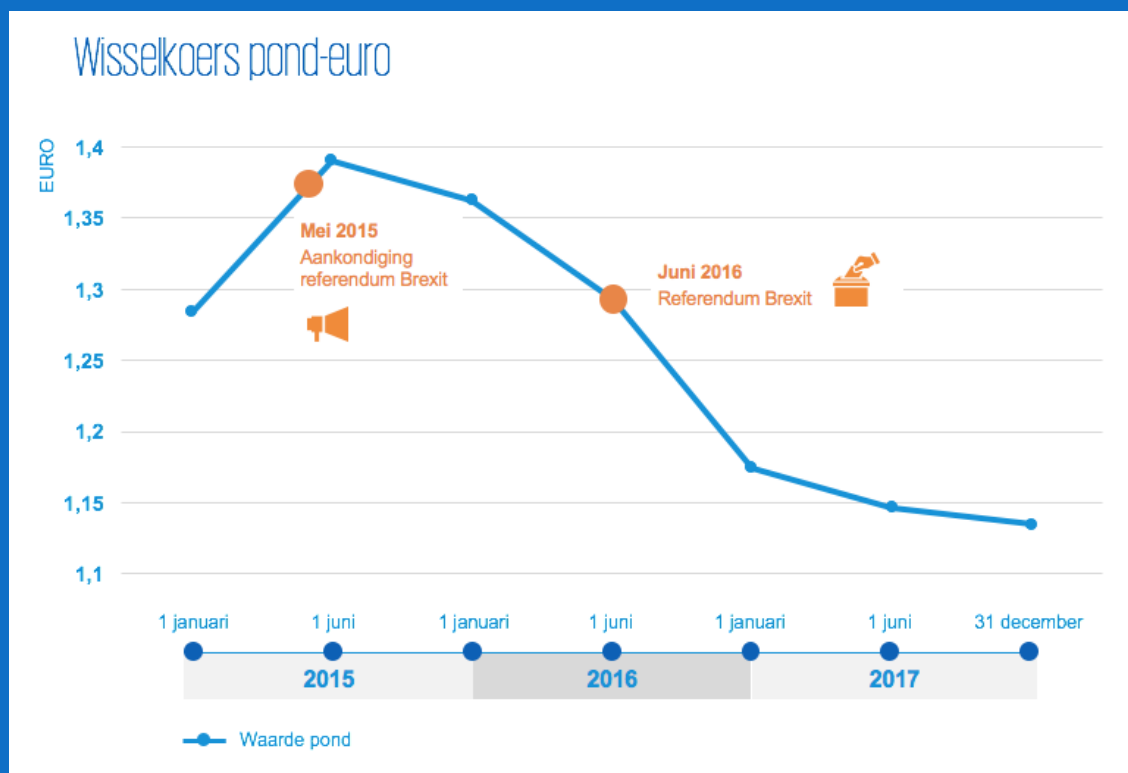
Overige knelpunten

- Bedrijven geven aan dat de vraag naar snijbloemen vanuit het VK afneemt als gevolg van de onzekerheid die gepaard gaat met de aanstaande Brexit. Daarnaast is er ook een mogelijk ongunstig effect van de veranderende wisselkoers (de sector geeft aan dit effect nu reeds te ervaren). Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot een overschot aan goederen op de EU-markt met prijsdalingen tot gevolg. Dit is echter afhankelijk van de mate waarin nieuwe exportmarkten worden gevonden en de mogelijkheden van aanpassing van de productie aan de veranderende vraag. Voor enkele sectoren zijn sommige van de aspecten meegenomen in scenariostudies waarin de gevolgen van Brexit worden verkend voor de desbetreffende sector.⁶¹
- Bedrijven in de sector die geen ervaring hebben met handel met derde landen krijgen te maken met een aantal aanvullende uitdagingen bij de handel met het VK (na Brexit). In het bijzonder het inrichten van IT-systemen voor de handel met derde landen vergt een grote investering (voorbeelden daarvan zijn een aansluiting op CLIENT). De kosten hiervan variëren, maar bedragen al snel eenmalig EUR 20.000 tot EUR 50.000.

⁶¹ Zie bijvoorbeeld studie van Wageningen Economic Research (Van Berkum en Terluin, 2016).

Ontwikkeling wisselkoers pond-euro

Onderstaande figuur laat de wisselkoers van het pond / de euro zien voor de periode januari 2015 tot en met december 2017. De figuur laat zien dat de waarde van het pond ten opzichte van de euro daalt sinds mei 2015, het moment waarop het Britse referendum voor Brexit werd aangekondigd. Ten tijde van het referendum en de uitslag daarvan in juni 2016 heeft de koersdaling zicht versneld. Vanaf 2017 daalt de waarde van het pond minder hard.

FIGUUR 6: Ontwikkeling wisselkoers Pond-Euro (januari 2015 – december 2017)

5.2.3 Samenvatting

Samenvattend heeft de snijbloemensector door Brexit naast de ntb's die volgen uit de douaneformaliteiten ook te maken met sectorspecifieke ntb's. Het gaat dan vooral om de fytosanitaire controles, in Nederland uitgevoerd door het KCB en de NVWA. Op basis van het totaal (zowel invoer als uitvoer) aantal zendingen snijbloemen in 2016 (19.114 zendingen), zouden de ntb's bij een Brexit een minimale totale kostenpost van EUR 4,4 miljoen tot EUR 7,3 miljoen per jaar met zich meebrengen voor de Nederlandse handel in snijbloemen met het VK. Dit komt overeen met een kostenstijging van ongeveer 0,8% tot 1,3% ten opzichte van de huidige waarde van de invoer en uitvoer tussen Nederland en het VK.

Een ander aandachtspunt is de afnemende waarde als gevolg van de beperkte houdbaarheid van snijbloemen in combinatie met vertragingen in het logistieke proces.

Daarnaast spelen de toelatingseisen van snijbloemen in het VK, de afname van de vraag naar snijbloemen vanuit het VK en de aanvullende uitdagingen bij de handel met het VK (na Brexit), zoals het inrichten van IT-systemen, een prominente rol.

5.3 Verf

Ten behoeve van het bepalen van de mogelijke impact op de verfsector richt het onderzoek zich specifiek op de goederen die vallen onder hoofdstuk 32 van de GN. Dit hoofdstuk omvat de volgende producten:

- alle looi- en verfextracten;
- looizuur (tannine) en derivaten daarvan;
- pigmenten en andere kleur- en verfstoffen;
- verf en vernis;
- mastiek;
- inkt.

De totale omzet op basis van de invoer en uitvoer van verfproducten (hoofdstuk 32 GN) in de handelsrelatie van Nederland met het VK bedroeg in 2016 EUR 492.779.000. Daarvan werd EUR 207.479.000 uit het Verenigd Koninkrijk ingevoerd door Nederland. Nederland voerde voor EUR 285.300.000 uit richting het VK. De gemiddelde waarde van een zending verf verschilt sterk; die varieert tussen EUR 15.000 en EUR 30.000. De waarde hangt echter sterk af van het specifieke goed. In dit onderzoek is gerekend met een gemiddelde waarde van EUR 20.000 per zending voor zowel invoer als uitvoer.

Invoer-/uitvoerwaarde GN-hoofdstuk 32: Verfproducten (2016) Nederland-VK (waarde in EUR en aantal zendingen)		
Invoer	EUR 207,5 mln	10.374 zendingen
Uitvoer	EUR 285,3 mln	14.265 zendingen
Totaal omvang handel	EUR 492,8 mln	24.639 zendingen

TABEL 9: In- en uitvoerwaarde en aantal zendingen van verfproducten (GN-hoofdstuk 32) Nederland-VK in 2016

5.3.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij uitvoer en invoer van verf

Ondernemers moeten bij de handel in verfproducten met derde landen rekening houden met de algemene douaneprocessen zoals beschreven in paragraaf 4.1. Aanvullend kunnen diverse specifieke non-tarifaire belemmeringen gelden. Het gaat bij uitvoer specifiek om:

1. Uitvoervergunning *dual-use* goederen
2. Uitvoercontrole gevaarlijke chemicaliën
3. Uitvoercontrole afval
4. Uitvoerverbod en uitvoercontrole ozonafbrekende stoffen

Bij invoer gelden de volgende non-tarifaire belemmeringen:

5. Invoercontrole van gefluoreerde broeikasgassen

6. Invoerverbod ozonafbrekende stoffen en maatregelen bij toegang tot de markt
7. Invoercontrole afval
8. Veterinaire controle

Iedere zending vanuit Nederland naar het VK (of omgekeerd) begint met uitvoer in het land van vertrek gevolgd door invoer in het land aankomst. Hierna zijn beide processen, beginnend bij uitvoer, beschreven vanuit een Nederlands perspectief. Zij vinden in omgekeerde volgorde ook plaats in het VK.

Verfproducten uitvoeren naar derde landen is onderworpen aan grenscontroles. Deze controles vinden plaats om te voorkomen dat stoffen die schadelijk zijn voor het milieu of de gezondheid de Unie binnenkomen. Een groot deel van deze controles wordt uitgevoerd bij de gemeenschappelijke buitengrens van de Unie met als uiteindelijke handhaver de douane.

Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifieerd bij de stakeholders van dit onderzoek.

1. Uitvoervergunning dual-use goederen

Vanwege de internationale veiligheid gelden strenge regels voor de uitvoer en doorvoer van *dual-use* goederen. *Dual-use* goederen, of goederen voor tweërlei gebruik, zijn goederen die zowel een civiele als een militaire toepassing kunnen hebben, met inbegrip van alle goederen die voor niet-explosieve doeleinden gebruikt kunnen worden en op enige manier bijdragen in de vervaardiging van nucleaire wapens of andere nucleaire explosiemiddelen.⁶² Voor de uitvoer van dit soort goederen naar landen buiten de EU heeft een bedrijf daarom een uitvoervergunning voor *dual-use* goederen nodig (een voorbeeld hiervan is antiradarverf).

Dual-use goederen zijn geclassificeerd met een alfanumerieke SGP-code (strategische goederenpost). Deze codes zijn gekoppeld aan bepaalde GN-codes. De exporteur is ervoor verantwoordelijk om te controleren of de uit te voeren goederen onder de *dual-use* verordening vallen en een uitvoervergunning nodig is. Het uitvoeren van *dual-use* goederen zonder uitvoervergunning kan grote gevolgen hebben en zelfs tot strafvervolging leiden.

2. Uitvoercontrole gevaarlijke chemicaliën

Indien een exporteur gevaarlijke chemicaliën uitvoert naar landen buiten de Unie dient hij een geactiveerd referentie-identificatienummer op te geven.⁶³ De douane-autoriteiten kunnen de status van het referentie-identificatienummer verifiëren in de ePIC-databank.

Voor de uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen geldt daarnaast de zogeheten PIC-procedure, waarin schriftelijke kennisgeving en uitdrukkelijke instemming van het niet-EU-land is vereist. Deze procedure ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

⁶² Artikel 2 lid 1 Verordening (EG) nr. 428/2009 van de Raad tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer, de overbrenging, de tussenhandel en de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik.

⁶³ Artikel 19 lid 1 Verordening (EU) nr. 649/2012 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de in- en uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen.

- 1 Kennisgevingsplicht: Exporteurs moeten de aangewezen nationale instantie van het land vanwaaruit de uitvoer zal plaatsvinden in kennis stellen voordat de eerste jaarlijkse uitvoer plaatsvindt, evenals vóór de eerste uitvoer in elk volgend kalenderjaar. Het proces ziet er als volgt uit:
 - 35 dagen voor de geplande uitvoer moet de exporteur de bevoegde nationale instantie in de EU-lidstaat waar hij gevestigd is een kennisgeving sturen;
 - uiterlijk 25 dagen voor de geplande uitvoerdatum bevestigt de aangewezen nationale instantie de kennisgeving en geeft zij deze aan het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) door;
 - uiterlijk 15 dagen voor de geplande uitvoerdatum stuurt ECHA de kennisgeving naar de aangewezen nationale instantie van het invoerende niet-EU-land.
- 2 Uitdrukkelijke instemming niet-EU-land: Naast de kennisgevingsplicht is de uitvoer van chemische stoffen die opgenomen zijn in deel 2 en 3 van bijlage I bij de PIC-verordening ook gebonden aan het bestaan van een geldige uitdrukkelijke toestemming van de aangewezen nationale instantie (ANI) van het invoerende land buiten de EU. Zo een uitdrukkelijke toestemming blijft gedurende de periode van drie kalenderjaren geldig voor elke volgende uitvoer, tenzij anders bepaald in de voorwaarden van de uitdrukkelijke toestemming zelf. Ieder bedrijf in de EU kan gedurende deze drie jaren dezelfde chemische stof uitvoeren naar het land dat de uitdrukkelijke toestemming gaf (mits de voorwaarden van de toestemming dit toestaan), maar moet nog steeds aan de jaarlijkse kennisgevings- en opgaveverplichtingen voldoen.

3. Uitvoercontrole afval

Als een exporteur (bepaalde) afvalstoffen uitvoert, dan dient hij de procedure van voorafgaande schriftelijke kennisgeving en toestemming te volgen.⁶⁴ Deze procedure komt in hoofdlijnen overeen met de PIC-procedure, zoals omschreven in de non-tarifaire handelsbelemmering 'Uitvoercontrole gevaarlijke chemicaliën'.

4. Uitvoerverbod en uitvoercontrole ozonafbrekende stoffen

In beginsel geldt er een uitvoerverbod voor goederen die ozonafbrekende stoffen bevatten. Echter, voor sommige goederen in dit kader is hierop een uitzondering gemaakt. Als een exporteur dergelijke goederen wenst uit te voeren naar een land buiten de EU, dan is daarvoor een uitvoervergunning vereist.⁶⁵

5. Invoercontrole van gefluoreerde broeikasgassen

Verfproducten uit derde landen zijn onderhevig aan grenscontroles. Deze controles vinden plaats om te voorkomen dat stoffen die schadelijk zijn voor het milieu of goederen van dierlijke oorsprong die schadelijk zijn voor de gezondheid de EU binnenkomen. Een

⁶⁴ Artikel 3 lid 1 Verordening (EG) nr. 1013/2006 van het Europees parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen.

⁶⁵ Artikel 17 Verordening (EG) nr. 1005/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende de ozonlaag afbrekende stoffen.

groot deel van deze controles wordt uitgevoerd bij de gemeenschappelijke buitengrens van de EU met als uiteindelijke handhaver de douane.

Het is voor importeurs verboden goederen of apparaten op de markt te brengen die gefluoreerde broeikasgassen bevatten of die met behulp van dergelijke gefluoreerde broeikasgassen werken.⁶⁶

6. Invoerverbod ozonafbrekende stoffen en maatregelen bij toegang tot de markt

Het is voor importeurs in beginsel verboden goederen die ozonafbrekende stoffen bevatten of erop gebaseerd zijn in te voeren. Sommige goederen die ozonafbrekende stoffen bevatten mogen wel ingevoerd worden. Hiervoor is een invoervergunning benodigd.⁶⁷

7. Invoercontrole afval

Als een importeur (bepaalde) afvalstoffen invoert, dan dient hij de procedure van voorafgaande schriftelijke kennisgeving en toestemming te volgen.⁶⁸ Hij doet daarvan voorafgaand schriftelijke kennisgeving bij en via de bevoegde autoriteit van verzending. Deze procedure komt in hoofdlijnen overeen met de PIC-procedure, zoals omschreven in de non-tarifaire handelsbelemmering 'Uitvoercontrole gevaarlijke chemicaliën'. Op basis van de tijdens het onderzoek verzamelde informatie is het niet mogelijk om de kosten hiervan te kwantificeren.

8. Veterinaire controle

In verproducten kunnen stoffen van dierlijke oorsprong zitten. De invoer van goederen van dierlijke oorsprong is slechts toegestaan indien een Gemeenschappelijk veterinair document van binnenkomst (GDB) overeenkomstig voor gebruik bij de veterinaire controle op goederen wordt overgelegd waaruit blijkt dat alle noodzakelijke veterinaire controles hebben plaatsgevonden en, indien de goederen via Nederland zijn binnengebracht, de importeur of diens vertegenwoordiger de kosten van de veterinaire controles heeft voldaan bij de NVWA of hiervoor bij deze dienst zekerheid heeft gesteld.⁶⁹

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

Het merendeel van de op dit moment te kwantificeren kosten bij de handel in verproducten zijn gerelateerd aan de kosten als gevolg van de douaneformaliteiten

⁶⁶ Artikel 11 lid 1 en artikel 7 lid 2 Verordening (EU) nr. 517/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende gefluoreerde broeikasgassen en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 842/2006.

⁶⁷ Artikel 15 Verordening (EG) nr. 1005/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende de ozonlaag afbrekende stoffen.

⁶⁸ Artikel 3 lid 1 Verordening (EG) nr. 1013/2006 van het Europees parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen.

⁶⁹ Artikel 2 Verordening (EG) nr. 136/2004 van de Commissie van 22 januari 2004 tot vaststelling van procedures voor de veterinaire controles in de grensinspectieposten van de Gemeenschap bij het binnenbrengen van goederen uit derde landen.

zoals beschreven in hoofdstuk 4.1. Een overzicht van gemiddelde kosten bij de uitvoer en invoer van verfproducten is hieronder weergegeven:

Handeling ntb	Partij	Procesdeel	Kosten per zending
Douaneformaliteiten	Douaneagent / bedrijf	Douane	EUR 78,20 – 126,70
Totaal per zending			EUR 78,20 – 126,70

TABEL 10: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per zending verfproducten

De totale kosten per zending verf bedragen EUR 78,20 tot EUR 126,70 per zending. Deze kosten zijn volledig het gevolg van de extra douaneformaliteiten.

Het aantal invoerzendingen vanuit het VK naar Nederland is 10.374 per jaar (gegevens over 2016). De verwachte extra kosten voor de invoer als gevolg van Brexit bedragen EUR 0,8 miljoen tot EUR 1,3 miljoen per jaar.

Het aantal uitvoerzendingen van Nederland naar het VK is ongeveer even groot (14.265 zendingen in 2016). Dit zorgt voor een mogelijke kostenstijging van EUR 1,1 miljoen tot EUR 1,8 miljoen per jaar.

De totale (invoer en uitvoer samen) mogelijke extra kosten voor de handel in verfproducten voor het Nederlandse bedrijfsleven bedragen daarmee tussen EUR 1,9 miljoen en EUR 3,1 miljoen per jaar, welke volledig het gevolg zijn van het voldoen aan de douaneformaliteiten. De totale kosten komen overeen met 0,4% tot 0,6% van de huidige waarde van handel tussen Nederland en het VK. De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf activiteiten uitbestedt of niet, en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

5.3.2 Overige aandachtspunten

Naast bovengenoemde non-tarifaire handelsbelemmeringen brengt Brexit een aantal knelpunten met zich mee bij de handel in verfproducten met het VK. Het gaat dan de volgende aandachtspunten:

- Dual-use producten
- REACH- en CLP-verordening
- Biocidenverordening
- Logistiek

Dual-use

De exporteur is verantwoordelijk voor de naleving van dual-use wetgeving. Hiervoor moet bekend zijn welke goederen hieronder vallen en waarvoor een uitvoervergunning

nodig is. Niet alle ondernemers hebben hier de benodigde kennis voor, terwijl niet-naleving significante consequenties kan hebben.

REACH- en CLP-verordening

Vooraf in het kader van de REACH-verordening⁷⁰ en de CLP-verordening⁷¹ zouden verschillende wettelijke eisen inzake classificatie, etikettering, verpakking, registratie, evaluatie, beperking en toelating van chemische goederen leiden tot administratieve handelsbelemmeringen.

Brexit heeft in dit kader mogelijk gevolgen voor:

- Registratiekosten: Invoerende, uitvoerende of producerende bedrijven in het VK zullen niet meer verplicht zijn hun goederen te registreren. Importeurs van deze stoffen in de Unie zullen importeurs van stoffen van buiten de Unie worden. Deze stoffen zouden dan niet meer in de Unie kunnen worden verkocht zonder (nieuwe) registratie. De registratiekosten zouden gedragen moeten worden door de EU-importeurs. Dit vergt naast extra kosten ook extra tijd van de importeurs. Hoeveel goederen via het VK in de interne markt worden gebracht is onbekend.

Registratie chemische substantie kost tot wel EUR 200.000

Na Brexit maakt het VK geen deel meer uit van de EU. Bedrijven die gebruikmaken van chemische substanties die via het VK op de interne markt zijn geregistreerd kunnen na Brexit niet langer gebruikmaken van deze registratie.

Fabrikanten van verfproducten die in het VK een vertegenwoordiger, een zogeheten 'only representative', hebben aangesteld om zo markttoegang tot de EU te verkrijgen, verliezen met Brexit deze toegang. Zij dienen een nieuwe 'only representative' in de interne markt aan te wijzen. De kosten hiervoor bedragen minimaal EUR 250 tot EUR 500 per substantie per jaar.

In de huidige situatie verrichten de fabrikanten de verplichte registratie van hun producten onder REACH-regelgeving, zodat importeurs van binnen de EU dat niet ook zelf nog behoeven te doen. Als de fabrikant echter na Brexit geen nieuwe vertegenwoordiger ('only representative') binnen de EU aanwijst, betekent dit dat EU-importeurs van dergelijke chemische substanties zelf de REACH-registraties zullen moeten gaan uitvoeren. Zelf registreren zal extra tijd en kosten vergen van de importeurs. Dit kan variëren van eenmalig EUR 20.000 tot EUR 200.000.

- Marktoegang: Bedrijven in het VK zijn na Brexit niet meer gevestigd in de Unie (entiteiten met een vaste inrichting uitgezonderd) en zijn daardoor niet langer gerechtigd een registratie te houden. Fabrikanten die tot nu toe alleen met een vertegenwoordiger ('only representative') in het VK werken, zouden daarmee hun toegang tot de EU-markt verliezen. Als gevolg van Brexit zal een fabrikant die werkt

⁷⁰ Verordening (EG) Nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen, houdende wijziging van Richtlijn 1999/45/EG en houdende intrekking van Verordening (EEG) nr. 793/93 van de Raad en Verordening (EG) nr. 1488/94 van de Commissie alsmede Richtlijn 76/769/EEG van de Raad en de Richtlijnen 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG en 2000/21/EG van de Commissie.

⁷¹ Verordening (EG) Nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006.

met een vertegenwoordiger in het VK een nieuwe vertegenwoordiger binnen de Unie moeten aanwijzen. Importeurs vanuit Nederland stellen daarvoor na afstemming met de fabrikant een overeenkomst op met de nieuwe vertegenwoordiger. De impact van het opstellen van een nieuwe overeenkomst en bijbehorende afstemming is gemiddeld een dag per handelsrelatie met een vertegenwoordiger. Ondernemers die zich laten vertegenwoordigen bij het voldoen aan REACH-vereisten betalen daarvoor minimaal EUR 250 tot 500 per substantie per jaar.⁷² Als de fabrikant geen nieuwe vertegenwoordiger binnen de EU aanwijst, betekent dit dat de importeurs zelf de REACH-registraties zullen moeten gaan uitvoeren. Zelf registreren zal extra tijd en kosten vergen van de importeurs; dit kan variëren van eenmalig EUR 20.000 tot EUR 200.000. Hoeveel goederen via het VK in de interne markt worden gebracht is echter onbekend.

- Data- en kostendeling: Brexit kan ook van invloed zijn op de wettelijke verplichtingen op het gebied van data- en kostendeling in Substance Exchange Fora (SIEF). SIEF-lidmaatschap is gedefinieerd door REACH, de leden zijn registranten.
- Vergunningen: Vergunningen die door Britse bedrijven worden gehouden, zullen waarschijnlijk hun relevantie verliezen, inclusief alle bijgevoegde vergunningen voor het gebruik van de stof. EU-klienten zouden dan niet meer kunnen verwijzen naar een dergelijke vergunning die aan een Britse onderneming is verleend. Als EU-klienten van plan zijn gebruik te maken van de betreffende stof, moeten zij een eigen (kostbare) vergunning aanvragen.
- Autoriteit: Het VK heeft geen eigen autoriteit die verantwoordelijk is voor de regulering van chemische stoffen, zoals het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA).

Biocidenverordening

De biocidenverordening⁷³ heeft betrekking op het in de handel brengen en gebruiken van biociden die mensen, dieren, materialen of voorwerpen moeten beschermen tegen schadelijke organismen, zoals ongedierte of bacteriën, door de werking van de werkzame stoffen in de biocide. Brexit heeft in dit kader mogelijk gevolgen voor:

- Vergunningen goederen uit ander EU-land: een bedrijf dat een vergunning heeft van een biocideproduct uit een ander EU-land moet in de Unie zijn gevestigd. Na Brexit zal een vergunninghouder uit het VK derhalve de vergunning moeten overdragen aan een in de Unie gevestigde nieuwe houder. Dit zou ook andersom kunnen gelden voor een Nederlandse bedrijf dat een vergunning heeft van een biocideproduct uit het Verenigd Koninkrijk. Een Nederlands bedrijf moet dan, afhankelijk van de nieuwe VK-wetgeving, bijvoorbeeld een vestiging of vergunninghouder in het VK hebben.
- Vestiging productleveranciers: biocideproductleveranciers moeten binnen de Unie zijn gevestigd. Het is daarom noodzakelijk dat een vertegenwoordiger in de Unie wordt aangewezen en dat dit aan de ECHA wordt medegedeeld.

⁷² Chemical Inspection & Regulation Service (2017). http://www.cirs-reach.com/REACH/REACH_Only_Representative.html.

⁷³ Verordening (EU) Nr. 528/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden.

Logistiek

- Fabrikanten geven aan dat Brexit potentieel grote gevolgen heeft voor de supply chain van bedrijven. De productielocaties, locaties van distributiecentra en onderlinge handelsstromen moeten daarbij wellicht worden heroverwogen. Dit geldt met name voor bedrijven die in meerdere landen produceren en afzetten. Bedrijven geven aan dat de relocatie van productiefaciliteiten, het verleggen van handelsstromen en/of het uitbreiden van capaciteiten bij distributiecentra erg kostbaar kan zijn.
- Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen gelden speciale wetten en richtlijnen die veilig transport moeten waarborgen. Gevaarlijke stoffen worden ingedeeld in verschillende gevarenklassen waarvoor specifieke vereisten gelden. Deze zijn voor vervoer over land (ADR-goederen) en over zee (IMDG-goederen) hetzelfde. Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen door de lucht (Dangerous Goods) worden nagenoeg dezelfde gevarenklassen gehanteerd. Deze verplichtingen kunnen ook gelden voor verproducten. Brexit kan leiden tot afwijkende classificatie van gevaarlijke stoffen en bijbehorende verplichtingen. Zo kan het VK andere eisen stellen aan benodigde documentatie, wat tot complexiteit en aanvullende kosten kan leiden voor ondernemers die handelen met het VK.

5.3.3 Samenvatting

Als gevolg van Brexit heeft de verfsector te maken met ntb's die volgen uit de algemene douaneformaliteiten en ntb's die sectorspecifiek zijn. De meeste kosten voor de verfsector als gevolg van Brexit zijn hierbinnen gerelateerd aan de algemene douaneformaliteiten. Op basis van het totaal (zowel invoer als uitvoer) aantal zendingen verf in 2016 (24.639 zendingen), zou Brexit een minimale totale kostenpost van EUR 1,9 miljoen tot EUR 3,1 miljoen per jaar met zich meebrengen voor de Nederlandse verfsector. Dit komt overeen met een kostenstijging van ongeveer 0,4% tot 0,6% ten opzichte van de huidige waarde van de in- en uitvoer tussen Nederland en het VK.

Hiernaast heeft de verfsector met een aantal aanvullende aandachtspunten te maken. Het gaat dan om vereiste kennis van ondernemers over dual-use producten; niet-naleving van regelgeving in dit kader heeft significante gevolgen. Ook volgen er voor de verfsector aandachtspunten uit de REACH- en CLP-verordening; het gaat dan met name om verplichtingen ten aanzien van classificatie, etikettering, verpakking, registratie, evaluatie, beperking en toelating van chemische goederen. Specifieke informatie over de kosten die REACH-regelgeving met zich meebrengt ontbreekt. Tot slot volgen er aandachtspunten uit de biocidenverordening; een bedrijf uit het VK dat een vergunning heeft van een biocideproduct uit een ander EU-land moet in de Unie zijn gevestigd. Na Brexit zal de vergunninghouder derhalve de vergunning moeten overdragen aan een in de Unie gevestigde nieuwe houder. Biocideproductleveranciers moeten binnen de Unie zijn gevestigd. Daarom moet een vertegenwoordiger in de Unie aangewezen worden en moet dit aan de ECHA worden medegedeeld.

5.4 Communicatiemiddelen (mobiele telefoons en routers/modems)

Het onderzoek naar de mogelijke impact van een harde Brexit op de handel van communicatiemiddelen van GN-code 8517 focust zich op mobiele telefoons en routers/modems.

In de huidige situatie distribueren een aantal grote fabrikanten de goederen in de EU via centrale distributiecentra. De productie van de goederen vindt veelal plaats in Azië.

De totale in- en uitvoerwaarde in 2016 van goederen uit GN-post 8517 bedraagt EUR 2,65 miljard. Daarvan werd EUR 405 miljoen uit het VK ingevoerd door Nederland. Nederland voerde voor EUR 2,25 miljard uit richting het VK. Het aantal onderliggende zendingen is door een grote fluctuatie in de gemiddelde waarde per zending in de handel tussen EU-lidstaten lastig vast te stellen. Daarom is het aantal zendingen van en naar het VK berekend op basis van gemiddelde waarde van een douaneaangifte in 2016 (handel met derde landen). Bij het ontbreken van de specifieke omvang en het aantal zendingen is dit de best beschikbare informatie waarmee het aantal zendingen berekend kan worden. Aanname hierbij is dat iedere aangifte overeenkomt met één zending. Deze douane-informatie geeft aan dat de gemiddelde waarde van invoerzending EUR 60.000 is en van een uitvoerzending EUR 15.650.

Invoer-/uitvoerwaarde GN-code 8517 (2016) Nederland-VK: Communicatiemiddelen (waarde in EUR en aantal zendingen)		
Invoer	EUR 405,3 mln	6.745 zendingen
Uitvoer	EUR 2.242,8 mln	143.315 zendingen
Totaal omvang handel	EUR 2.648,1 mln	150.069 zendingen

Tabel 11: In- en uitvoerwaarde en aantal zendingen van communicatiemiddelen (GN-code 8517) Nederland-VK in 2016

5.4.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij in- en uitvoer van mobiele telefoons en routers/modems

Ondernemers hebben bij de handel in communicatiemiddelen met derde landen te maken met de algemene douaneprocessen zoals beschreven in paragraaf 4.1. Aanvullend kunnen diverse specifieke non-tarifaire belemmeringen gelden:

1. Uitvoervergunning dual-use
2. CE-markering radioapparatuur

Iedere zending vanuit Nederland naar het VK (of omgekeerd) begint met uitvoer in het land van vertrek gevolgd door invoer in het land van aankomst. Hieronder zijn beide processen, beginnend bij uitvoer, beschreven vanuit een Nederlands perspectief, maar deze stroom vindt ook in omgekeerde volgorde plaats vanuit het VK na Brexit.

Bij de berekening van de ntb's zijn telkens de Nederlandse kosten meegenomen. Deze kosten zijn geverifyeerd bij de stakeholders van dit onderzoek.

1. Uitvoervergunning dual-use

Vanwege de internationale veiligheid gelden er strenge regels voor de uitvoer en doorvoer van dual-use goederen. Dit zijn goederen die doorgaans voor burgerdoeleinden worden gebruikt, maar ook voor militaire functies kunnen worden aangewend. Hieronder vallen ook mobiele telefoons en routers/modems. Deze regels zijn gebaseerd op de Europese dual-use verordening.⁷⁴

Dual-use goederen zijn geclassificeerd met een alfanumerieke SGP-code (strategische goederenpost). Deze codes zijn gekoppeld aan bepaalde GN-codes. De exporteur is ervoor verantwoordelijk om te controleren of de uit te voeren goederen onder de *dual-use* verordening vallen en een uitvoervergunning nodig is. Het uitvoeren van *dual-use* goederen zonder uitvoervergunning kan significante consequenties hebben en mogelijk tot strafvervolgning leiden.

Voor goederen die worden uitgevoerd waaraan een SGP-code is gekoppeld moet eerst worden onderzocht of zij voldoen aan de definitie van de SGP-code. Het toetsen van de SGP-criteria is vaak een gecompliceerd proces waarbij veel technische kennis benodigd is (zie het kader). Indien de goederen voldoen aan de definitie van de SGP-code moet een uitvoervergunning voor goederen voor tweërlei gebruik (dual-use) kunnen worden overgelegd. Een ondernemer kan een vergunning aanvragen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) van de douane. De CDIU toetst of het civiele gebruik van de uit te voeren goederen voldoende zeker is. De CDIU toetst op de combinatie van goederen, klant en eventuele tussenpersoon, en het opgegeven eindgebruik.

De vergunning wordt digitaal aangevraagd via de site van de Belastingdienst.⁷⁵ Nadat de verklaring digitaal is aangevraagd en goedgekeurd, kan het document geprint worden door de ondernemer en wordt het bij de zending gevoegd. Zodra een ondernemer een uitvoervergunning voor dual-use heeft verkregen, kunnen de goederen (al dan niet via een logistieke dienstverlener) worden uitgevoerd waarbij de algemene douaneformaliteiten worden doorlopen zoals beschreven in paragraaf 4.1.

⁷⁴ Verordening (EU) 428/2009.

⁷⁵

https://download.belastingdienst.nl/douane/docs/aanvraag_vergunning_uit_doorvoer_strategische_goeder_en_iud0291z5folre.pdf.

Dual-use

Een ondernemer voert routers met een gegevenssnelheid van 1,0 Gbyte/s per verbinding uit naar een derde land met GN-code 8517 6200. Deze GN-code is onder andere gekoppeld aan de SGP-code 4A003.g. De exporteur moet controleren of het goed voldoet aan de volgende technische beschrijving bij bovengenoemde SGP-code uit Verordening (EU) 438/2009:

A400.g: apparatuur, speciaal ontworpen voor het samenvoegen van de prestaties van "digitale computers" door het beschikbaar stellen van onderlinge externe verbindingen, welke communicatie met een eenrichtingsgegevenssnelheid groter dan 2,0 Gbyte/s per verbinding mogelijk maakt.

Noot: 4A003.g. heeft geen betrekking op interne onderlinge verbindingen (zoals "backplanes", "buses"), passieve onderlinge verbindingen, "netwerktoegangsbesturingseenheden" of "communicatiekanaalbesturingseenheden".

Indien de routers voldoen aan bovenstaande beschrijving, moet de exporteur een uitvoervergunning aanvragen. Echter omdat de gegevenssnelheid onder de 2,0 Gbyte/s ligt, is een uitvoervergunning niet vereist.

2. CE-markering radioapparatuur

Ook importeurs (en distributeurs) van mobiele telefoons en modems en routers moeten voldoen aan diverse verplichtingen voordat goederen kunnen worden ingevoerd. Europese wetgeving (Richtlijn 2014/35/EU) schrijft voor dat mobiele telefoons, modems en routers die worden ingevoerd, gedistribueerd of gefabriceerd in de Unie moeten voldoen aan eisen met betrekking tot CE-markering. De markering geldt voor goederen die in de Unie verkocht worden, ongeacht of ze binnen dan wel buiten de Unie geproduceerd zijn. De verplichting moet waarborgen dat mobiele telefoons en dergelijke in de Unie voldoen aan essentiële gezondheids- en veiligheidseisen en daarnaast geen storingen veroorzaken op andere apparatuur.

De verplichting om te voldoen aan CE-markering rust in beginsel bij de fabrikant. Ondernemers die mobiele telefoons en routers willen invoeren of distribueren controleren daarbij of de fabrikant de richtlijn juist heeft toegepast en dat de goederen zijn voorzien van de markering en vereiste documentatie. Brengt de importeur de goederen onder zijn eigen naam op de markt? Dan neemt hij daarmee de verantwoordelijkheden van de fabrikant over. In dat geval moet hij zelf de CE-markering aanbrengen. Een importeur die de mobiele telefoons en routers niet zelf produceert kan een keuringsrapport en andere bewijsstukken opvragen bij de fabrikant waaruit blijkt dat er daadwerkelijk een juiste CE-markering op de goederen zit.

In het geval dat de importeur tevens de fabrikant is, worden de telefoons en routers onder eigen specificaties gefabriceerd waarbij de fabrikant via de CE-markering verklaart dat het product aan de Europese wettelijke producteisen voldoet. Productie kan daarbij in derde landen of binnen de EU plaatsvinden (in de praktijk blijkt de productie veelal in Azië plaats te vinden). Ondernemers mogen alle goederen met een CE-markering vrij verhandelen binnen de EER.⁷⁶ Nationale overheden van de EU-lidstaten mogen geen aanvullende eisen stellen.

⁷⁶ Bij de Europese Economische Ruimte (EER) horen alle EU-landen plus Liechtenstein, Noorwegen en IJsland.

Producten die zijn voorzien van de CE-markering en juiste documentatie kunnen vervolgens worden ingevoerd, waarbij de algemene douaneformaliteiten in acht moeten worden genomen. Controles op CE-markering vinden doorgaans plaats na invoer door het Agentschap Telecom. De toezichthouder toetst steekproefsgewijs of producten die op de nationale markten worden gebracht voldoen aan wettelijke eisen.

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

Het merendeel van de op dit moment te kwantificeren kosten bij de handel in communicatiemiddelen zijn gerelateerd aan de kosten als gevolg van de douaneformaliteiten zoals beschreven in hoofdstuk 4.1. Een overzicht van gemiddelde kosten bij de uitvoer en invoer van verfproducten is hieronder weergegeven:

Handeling ntb	Partij	Procesdeel	Kosten per zending
Douaneformaliteiten	Douaneagent / bedrijf	Douane	EUR 78,20 – 126,70
Totaal per zending			EUR 78,20 – 126,70

TABEL 12: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per zending communicatiemiddelen

De totale kosten per zending communicatiemiddelen bedragen EUR 78,20 tot EUR 126,70 per zending. Deze kosten zijn volledig het gevolg van de extra douaneformaliteiten. Hierbij is geen rekening gehouden met de mogelijk eenmalig kosten die moeten worden gemaakt bij het voldoen aan (afwijkende) productstandaarden (het is immers onzeker of, en in welke mate bedrijven worden geconfronteerd met dergelijke additionele kosten bij Brexit. Deze mogelijke impact van Brexit wordt wel nader toegelicht in paragraaf 5.4.2.

Het aantal invoerzendingen vanuit het VK naar Nederland is 6.754 per jaar (gegevens over 2016). De verwachte extra kosten voor de invoer als gevolg van Brexit bedragen EUR 0,5 miljoen tot EUR 0,9 miljoen per jaar..

Het aantal uitvoerzendingen van Nederland naar het VK is ongeveer even groot (143.315 zendingen in 2016). Dit zorgt voor een mogelijke kostenstijging van EUR 11,2 miljoen tot EUR 18,2 miljoen per jaar.

De totale (invoer en uitvoer samen) mogelijke extra kosten voor de handel in communicatiemiddelen voor het Nederlandse bedrijfsleven bedragen daarmee tussen EUR 11,7 miljoen en EUR 19,0 miljoen per jaar, welke volledig het gevolg zijn van het voldoen aan de douaneformaliteiten. De totale kosten komen overeen met 0,4% tot 0,7% van de huidige waarde van handel tussen Nederland en het VK. De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf activiteiten uitbesteedt of niet, en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

5.4.2 Overige aandachtspunten

Als gevolg van een harde Brexit kunnen ondernemers met een aantal aandachtspunten worden geconfronteerd bij de handel in mobiele telefoons en routers/modems met het VK:

- Het VK kan bij een Brexit besluiten om vereisten van de CE-markering niet meer te volgen⁷⁷ en zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen te stellen aan mobiele telefoons en routers. Exporteurs die willen uitvoeren naar het VK moeten dan een aangepast goed (laten) produceren en/of aangepaste technische documentatie en verklaringen kunnen overleggen. Deze aanpassingen kosten veel tijd en kunnen ervoor zorgen dat er tijdelijk niet gehandeld kan worden met het VK. Daarnaast zijn er kosten verbonden aan de aanvraag van een markering.
- Fabrikanten geven aan dat voor een optimale supply chain voorraden van distributiecentra soms onderling worden uitgewisseld. Als gevolg van Brexit worden voorraden die van en naar distributiecentra in het VK worden gebracht geraakt door in- en uitvoerverplichtingen, wat tot additionele kosten leidt voor ondernemers.

Grote zorgen gevolgen Brexit voor logistieke processen

De productie van communicatiemiddelen vindt veelal plaats in Azië om vervolgens te worden verscheept en verkocht in andere delen van de wereld. Grote fabrikanten maken hiervoor vaak gebruik van centrale distributiecentra op strategische plekken (bijvoorbeeld in de nabijheid van havens). Voor een optimale supply chain worden voorraden van verschillende centrale distributiecentra uitgewisseld.

Ook de distributie van communicatiemiddelen in de EU vindt veelal plaats via centrale distributiecentra. Binnen een interne markt vormt deze onderlinge uitwisselen van voorraden geen probleem voor bedrijven. Brexit kan hier echter verandering in brengen.

Als gevolg van Brexit worden voorraden die van en naar distributiecentra in het VK worden gebracht geraakt door additionele in- en uitvoerverplichtingen. Daarnaast zijn de huidige handelsstromen tussen het VK en de EU niet ingericht op het uitvoeren van inspecties en controles bij de grens, waardoor wachttijden kunnen ontstaan en 'just in time'-leveringen worden bemoeilijkt.

Als gevolg van Brexit geven ondernemers aan locaties van distributiecentra en invulling van de logistieke keten voor wat betreft onderling uitwisselen van voorraden te heroverwegen. De omvang van investeringen in bijvoorbeeld een nieuw distributiecentrum bedraagt al snel ettelijke miljoenen.

- De huidige handelsstromen tussen het VK en de EU zijn niet ingericht op het uitvoeren van inspecties en controles bij de grens. Diverse betrokkenen geven aan wachttijden te verwachten bij de douane (zowel bij invoer als bij uitvoer). Ook de handel in mobiele telefoons en routers wordt geraakt door wachttijden. Retailers in het VK hanteren vaak krappe 'timeslots' waarbinnen goederen gelost mogen worden. Als gevolg van douaneformaliteiten kunnen deze 'timeslots' wellicht niet altijd meer worden gehaald. Dit betekent dat een nieuw losmoment moet worden ingepland. Dit is vaak pas de volgende dag mogelijk, waardoor de lading een dag stilstaat of een lokale transporteur/distributeur moet worden ingeschakeld vanwaaruit de goederen de dag erna aan het distributiecentrum worden aangeboden.

⁷⁷ Zoals vastgelegd in de Richtlijn 2014/35/EU.

5.4.3 Samenvatting

De verwachting is dat als gevolg van Brexit voor de sector communicatiemiddelen naast de algemene douaneformaliteiten uit paragraaf 4.1 slechts een beperkt aantal aanvullende non-tarifaire handelsbelemmeringen gaan gelden in de handelsrelatie tussen Nederland en het VK. Het gaat dan om uitvoervergunningen dual-use en CE-markeringen radioapparatuur. Het merendeel van de non-tarifaire kosten bij het uitvoerproces van mobiele telefoons en routers is gerelateerd aan de douaneformaliteiten.

Er zijn daarnaast aanvullende aandachtspunten genoemd door de sector. Het VK kan bij een Brexit besluiten om vereisten van de CE-markering niet meer te volgen en zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen te stellen aan mobiele telefoons en modems/routers.

Als gevolg van Brexit worden voorraden die van en naar distributiecentra in het VK worden gebracht geraakt door in- en uitvoerverplichtingen, wat tot additionele kosten leidt voor ondernemers. Ook worden er wachttijden bij de grens verwacht als gevolg van het feit dat de handelstromen niet zijn ingericht op het uitvoeren van inspecties en controles bij de grens (bijvoorbeeld vervoer via ferry's).

5.5 Brandblussers

Het onderzoek naar de mogelijke impact op de brandblussersector richt zich specifiek op blusapparaten, ook indien gevuld. Deze definitie sluit aan bij postonderverdeling 8424 1000 van de GN.

De totale omzet op basis van de invoer en uitvoer van blusapparaten (GN-code 8424 1000) in de handelsrelatie van Nederland met het VK bedroeg in 2016 EUR 3.597.000. Daarvan werd EUR 2.667.000 uit het VK ingevoerd door Nederland. Nederland voerde voor EUR 930.000 uit richting het VK. Het aantal zendingen is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een zending (volle container) van EUR 10.000 - EUR 15.000.⁷⁸ Hierbij dient opgemerkt dat dit mogelijk een overschatting is van de waarde van een zending, omdat uit de gevoerde gesprekken naar voren komt dat de handel met het VK doorgaans geen volle containerzendingen betreft. Zekerheidshalve is gerekend met een gemiddelde waarde van EUR 10.000 per zending voor zowel invoer als uitvoer.

Invoer-/uitvoerwaarde GN-code 8424 1000: Blusapparaten (2016) Nederland-VK (waarde in EUR en aantal zendingen)		
Invoer	EUR 2,7 mln	267 zendingen
Uitvoer	EUR 0,9 mln	93 zendingen
Totaal omvang handel	EUR 3,6 mln	360 zendingen

TABEL 13: In- en uitvoerwaarde en aantal zendingen van blusapparaten (GN-hoofdstuk 8424 1000) Nederland-VK in 2016

⁷⁸ Gebaseerd op informatie uit de markt en douane data gebaseerd op douaneaangiften voor handel met derde land.

5.5.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen bij in- en uitvoer van brandblussers

Ondernemers hebben bij de handel in brandblussers met derde landen te maken met algemene douaneprocessen zoals beschreven in paragraaf 4.1. Aanvullend kunnen diverse specifieke non-tarifaire belemmeringen gelden:

1. CE-markering radioapparatuur
2. Uitvoercontrole op ozonafbrekende stoffen (*voor brandblussers pas geldig vanaf 1 januari 2020; daarom hier buiten beschouwing gelaten*)

Iedere zending vanuit Nederland naar het VK (of omgekeerd) begint met uitvoer in het land van vertrek gevolgd door invoer in het land aankomst. Hieronder zijn beide processen, beginnend bij uitvoer, beschreven vanuit een Nederlands perspectief, maar deze stroom vindt ook in omgekeerde volgorde plaats vanuit het VK na Brexit.

1. CE-markering drukapparatuur

Europese wetgeving (Richtlijn 2014/68/EU) schrijft voor dat brandblussers (of componenten zoals drukvaten) die worden ingevoerd, gedistribueerd of gefabriceerd in de Unie moeten voldoen aan eisen met betrekking tot CE-markering. De markering geldt voor goederen die in de Unie verkocht worden, ongeacht of ze binnen dan wel buiten de Unie geproduceerd zijn. De verplichting moet waarborgen dat de brandblussers in de Unie voldoen aan essentiële gezondheids- en veiligheidseisen.

De verplichting om te voldoen aan CE-markering rust in beginsel bij de fabrikant van het drukvat of de brandblusser. Ondernemers die deze goederen willen invoeren of distribueren controleren daarbij of de fabrikant de richtlijn juist heeft toegepast en dat de brandblusser is voorzien van de markering en de vereiste documentatie. Een importeur die de brandblussers niet zelf produceert kan een keuringsrapport en andere bewijsstukken opvragen bij de fabrikant waaruit blijkt dat er daadwerkelijk een juiste CE-markering op de goederen zit. Ook kan een importeur de goederen onder eigen

Divergerende producteisen als gevolg van Brexit kunnen tot hoge kosten leiden voor bedrijven

Veel consumentengoederen mogen uitsluitend worden verhandeld in de Europese Economische Ruimte (EER) als deze zijn voorzien van een CE-markering. De CE-markering geeft aan dat het goed voldoet aan wettelijke eisen op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu.

Als gevolg van Brexit kan het VK besluiten om zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen te stellen aan brandblussers. Bedrijven die brandblussers uitvoeren naar het VK moeten dan een aangepast goed (laten) produceren en/of aangepaste technische documentatie en verklaringen kunnen overleggen. Omgekeerd geldt dit ook voor bedrijven die invoeren vanuit het VK. Het aanpassen van technische documentatie en verklaringen brengt kosten met zich mee. Daarbij worden wellicht eerder gemaakte kosten versneld afgeschreven.

Brexit kan daarnaast gevolgen hebben voor reeds verstrekte conformiteitsverklaringen (de verklaring dat een brandblusser voldoet aan de gestelde veiligheidseisen) door notified bodies. EU-lidstaten erkennen elkaars keuringslaboratoria. Bij Brexit kunnen Britse notified bodies en de verklaringen die zijn afgegeven op producten ongeldig worden verklaard en vice versa. Het laten uitvoeren van een conformiteitsbeoordeling kost circa EUR 4.075 per keer.

specificaties laten produceren waarbij deze in zijn specificaties dient aan te sluiten bij de Europese wettelijke producteisen.

In het geval dat de importeur van brandblussers tevens de fabrikant is, wordt het goed zelf onder eigen specificaties gefabriceerd waarbij wordt voldaan aan de CE-normeringseisen; productie kan daarbij in derde landen of binnen de EU plaatsvinden. Hierbij dient de fabricage locatie goedgekeurd te zijn en te worden erkend als goedgekeurde fabricatie locatie. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn onbekend.

Omdat (de productie en het gebruik van) brandblussers een zeker veiligheidsrisico met zich meebrengen, moet de fabrikant van brandblussers een aangemelde instantie (notified body) inschakelen. Deze onafhankelijke, door de overheid aangemelde keuringsinstantie voert testen uit waarna bij goedkeuring een conformiteitsverklaring wordt afgegeven.

Het kost een fabrikant circa EUR 3.000 om een conformiteitsbeoordeling te laten uitvoeren (een conformiteitsverklaring voor drukapparatuur is 10 jaar geldig). Daarnaast kost het circa 25 uur (dit komt overeen met EUR 1.075⁷⁹) om de technische documentatie en EU-conformiteitsverklaring op te stellen en af te stemmen met de notified body.

Producten die zijn voorzien van de CE-markering en de juiste documentatie kunnen vervolgens worden ingevoerd waarbij wel nog de algemene douaneformaliteiten moeten worden gevolgd. Controle op CE-markering vindt in Nederland doorgaans plaats na invoer door de Inspectie SZW. De toezichthouder toetst steekproefsgewijs of producten die op de nationale markten worden gebracht voldoen aan wettelijke eisen. De Inspectie verwacht dat Brexit geen effect heeft op de toezichtslasten die ondernemers vanuit de inspectie zullen ervaren.

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

Het merendeel van de kosten bij de handel in brandblussers is gerelateerd aan de kosten voor douaneformaliteiten zoals beschreven in paragraaf 4.1. Brandblussers die op dit moment vanuit het VK worden ingevoerd beschikken reeds over een CE-markering, waardoor hiervoor in beginsel geen aanvullende kosten voor worden verwacht (zolang reeds verstrekte verklaringen door Britse aangewezen instanties blijvend worden erkend door de EU, zie paragraaf 5.5.2 voor een nadere toelichting). Een overzicht van gemiddelde kosten bij de in- en uitvoer brandblussers is hieronder weergegeven:

Handeling ntb	Partij	Procesdeel	Kosten per zending
CE-markering	Ondernemer	Algemeen	EUR 4.075 (eenmalig per type goed)
Douaneformaliteiten	Douaneagent / bedrijf	Douane	EUR 78,20 – 126,70
Totaal per zending			EUR 78,20 – 126,70

TABEL 14: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per zending blusapparaten

⁷⁹ Vanuit de lijst met standaardtarieven van Meten is Weten II is gebruikgemaakt van het interne uurtarief voor middelbaar opgeleid personeel van EUR 37 per uur (prijspeil 2007), na indexatie komt dit afgerond neer op EUR 43 per uur (prijspeil 2017).

De totale kosten per zending verf bedragen EUR 78,20 tot EUR 126,70 per zending. Deze kosten zijn volledig het gevolg van de extra douaneformaliteiten. Hierbij is geen rekening gehouden met de mogelijke eenmalige kosten voor het verkrijgen van de kwaliteitsbeoordeling van de brandblusser (het is immers onzeker of, en in welke mate bedrijven worden geconfronteerd met dergelijke additionele kosten bij Brexit. Deze mogelijke impact van Brexit wordt wel nader toegelicht in paragraaf 5.5.2).

Het aantal invoerzendingen vanuit het VK naar Nederland is relatief beperkt (267 zendingen per jaar in 2016). De verwachte extra kosten voor de invoer als gevolg van Brexit bedragen EUR 21.000 tot EUR 34.000 per jaar.

Ook het aantal uitvoerzendingen van Nederland naar het VK is relatief beperkt (93 zendingen in 2016). Dit zorgt voor een mogelijke kostenstijging van EUR 7.300 tot EUR 12.000 per jaar.

De totale (invoer en uitvoer samen) mogelijke extra kosten voor de handel in brandblussers voor het Nederlandse bedrijfsleven bedragen daarmee tussen EUR 28.000 en EUR 45.600 per jaar, welke volledig zijn om te voldoen aan de douaneformaliteiten. De totale kosten komen overeen met 0,8% tot 1,3% van de huidige waarde van handel tussen Nederland en het VK. De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf activiteiten uitbesteedt of niet, en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

5.5.2 Overige aandachtspunten

Als gevolg van een harde Brexit kunnen ondernemers met een aantal aandachtspunten worden geconfronteerd bij de handel in brandblussers met het VK:

- Het VK kan bij een Brexit besluiten om de Richtlijn 2014/68/EU los te laten en zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen stellen aan brandblussers. Exporteurs die willen uitvoeren naar het VK moeten dan een aangepast goed (laten) produceren en/of aangepaste technische documentatie en verklaringen kunnen overleggen. Dit kan tot additionele kosten leiden voor ondernemers. Gelet op de omvang de Europese markt lijkt het onwaarschijnlijk dat het VK zal besluiten om fabrikanten van brandblussers bij een Brexit vrij te stellen van deze verplichting.
- Brexit kan daarnaast gevolgen hebben voor (reeds verstrekte) conformiteitsverklaringen. EU-lidstaten erkennen elkaars keuringslaboratoria en de goedkeuring van de fabricage locaties. Bij een Brexit kunnen de Britse notified body en de verklaringen die zij heeft afgegeven op goederen ongeldig worden verklaard en vice versa. De conformiteitsbeoordeling voor goederen die worden ingevoerd vanuit het VK moet dan worden vervangen door verklaringen van een Unie-conformiteitsbeoordelingsinstantie. Anders geldt dat een nieuwe test en verklaring van een Britse notified body moet worden afgegeven voor uitvoer naar het VK. Het laten uitvoeren van een conformiteitsbeoordeling kost circa EUR 4.075.

- Tot slot kunnen belemmeringen ten aanzien van het vrije verkeer van werknemers tot aandachtspunten leiden, met name voor bedrijven die zich (veelal) bezighouden met de ontwikkeling van goederen (R&D-activiteiten). Bedrijven hebben momenteel toegang tot gespecialiseerd en geschoold personeel in zowel het VK als de EU. Daarbij kunnen deze experts aan weerszijden van de grens worden ingezet. Beperkingen van het vrije verkeer van werknemers als gevolg van Brexit kunnen deze vrijheid beperken.

5.5.3 Samenvatting

Als gevolg van Brexit zullen voor handel in brandblussers naast de algemene douaneformaliteiten uit paragraaf 4.1 slechts een beperkt aantal aanvullende non-tarifaire handelsbelemmeringen gaan gelden in de handelsrelatie tussen Nederland en het VK. Het gaat dan met name om de CE-markeringen drukapparatuur. Het merendeel van de kosten bij de handel in brandblussers is gerelateerd aan de kosten als gevolg van de douaneformaliteiten zoals beschreven in paragraaf 4.1. Brandblussers die op dit moment vanuit het VK worden ingevoerd beschikken reeds over een CE-markering, waardoor hiervoor in de basis geen aanvullende kosten worden verwacht. Op basis van het totaal (zowel invoer als uitvoer) aantal zendingen in brandblussers in 2016 (360 zendingen), zou Brexit een minimale totale kostenpost van EUR 28.000 tot EUR 46.000 per jaar met zich meebrengen voor de handel in brandblussers tussen Nederland en het VK. Dit komt overeen met een kostenstijging van ongeveer 0,8% tot 1,3% ten opzichte van de huidige waarde van de in- en uitvoer tussen Nederland en het VK. In deze kosten is geen rekening gehouden met het mogelijk opnieuw moeten doorlopen van conformiteitsbeoordelingen om te voldoen aan (afwijkende) producteisen.

Er zijn daarnaast aanvullende aandachtspunten genoemd door de sector. Het VK kan bij een Brexit besluiten om vereisten van de CE-markering niet meer te volgen en zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen te stellen aan brandblussers, wat tot extra kosten kan leiden voor ondernemers. Brexit kan daarnaast gevolgen hebben voor (reeds verstrekte) conformiteitsverklaringen, waardoor deze vervangen moeten worden.

5.6 Accountancy

Naast de impact van Brexit op de invoer en uitvoer van de hiervoor genoemde goederen is in dit onderzoek tevens gekeken naar de mogelijke impact van Brexit voor grensoverschrijdende accountancydienstverlening. Bij accountancy is niet zozeer sprake van invoer of uitvoer. Om deze reden is deze paragraaf iets anders opgezet dan de vorige. Allereerst is er aandacht voor de definitie van het accountantsberoep, waarna wordt stilgestaan bij de situaties waarin grensoverschrijdende accountancydienstverlening plaatsvindt en de verwachte impact van Brexit hierop.

Een van de uitgangspunten van fase 1 van de onderhandelingen tussen het VK en de EU is het blijven respecteren van verworven rechten als het gaat om 'statutory auditors' (accountants).⁸⁰ Definitieve afspraken in lijn met dit uitgangspunt kunnen de mogelijke gevolgen voor grensoverstijgende accountancydienstverlening bij Brexit beperken.

⁸⁰ Joint progress report. 8 december 2017.

In de cijfers van CBS maakt accountancydienstverlening onderdeel uit van de categorie 'Andere zakelijke diensten – professionele en managementadvies', hierin is de omvang van de grensoverstijgende accountancydienstverlening niet apart inzichtelijk.

Definitie accountancy

Allereerst is van belang om een eenduidig beeld te hebben bij wat de accountancydienstverlening behelst. Beroepsmatig controleren accountants bij organisaties de jaarrekeningen, maken zij jaarrekeningen op en/of voeren zij financiële administraties. In het kader van dit onderzoek is de accountancydienstverlening toegespitst op 'het ondertekenen van de jaarrekening'.⁸¹

De functietitel accountant is een wettelijk beschermde titel, net als advocaat of arts. Nederland kent twee accountantstitels:

- accountant-administratieconsulent (AA);
- registeraccountant (RA).⁸²

In het VK is een vergelijkbare beschermde titel terug te vinden, te weten de 'chartered (certified) accountant'.⁸³

Voor de grensoverschrijdende accountancy geldt dat twee vormen zijn te onderscheiden:

- 1 Het uitvoeren van accountancywerkzaamheden voor een bedrijf dat in meerdere landen actief is. Een internationaal georganiseerd accountancykantoor controleert in deze situatie de jaarrekening van een internationaal georganiseerde organisatie. De accountant in het land waar het hoofdkantoor van het bedrijf staat ondertekent de controleverklaring bij de jaarrekening. Binnen dit construct controleert een Nederlandse accountant bijvoorbeeld het gedeelte van de jaarrekening voor de werkzaamheden die het bedrijf in Nederland uitvoert. Deze situatie doet zich ook omgekeerd voor.
- 2 Het uitvoeren van accountancywerkzaamheden in het buitenland. Een Nederlandse accountant gaat naar het VK om daar jaarrekeningen te controleren. In de huidige situatie geldt er in dit kader vrij verkeer van diensten en personen (zie hoofdstuk 3). Tevens is op Europees niveau wetgeving gericht op de wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties, zoals bij accountancy.⁸⁴ Tegelijkertijd biedt deze richtlijn de ruimte voor aanvullende nationale vereisten.

Het is vrijwel altijd zo dat een nationale kwalificatie vereist is en/of de accountant ingeschreven moet staan bij een nationale toezichthouder om af te kunnen tekenen op wettelijke of gereguleerde controles. De zwaarte van de eisen waaraan je als

⁸¹ Ter vergelijking: Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen, tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad Voor de EER.

⁸² Zie artikel 1 Wet op het accountantsberoep.

⁸³ Ter vergelijking: <http://www.accaglobal.com/gb/en/qualifications/g glance.html>.

⁸⁴ Richtlijn 2005/36/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 september 2005 betreffende de erkenning van beroepskwalificaties.

buitenlandse gekwalificeerde accountant moet voldoen om nationaal tekeningsbevoegd te zijn verschillen per land. Deze eisen hangen samen met de eisen vanuit nationale opleidingen. Op het moment dat je grensoverschrijdend wilt werken kan het gebrek aan die (nationale) kennis een obstakel zijn. Mede daarom stellen nationale beroepsorganisaties en toezichthouders dit soort nationaal getinte eisen.

5.6.1 Non-tarifaire handelsbelemmeringen

Bij het leveren van grensoverschrijdende accountancydienstverlening is niet zozeer sprake van invoer of uitvoer, hierbij zijn in de basis wel twee varianten te onderscheiden:

- 1 Buitenlandse accountant in Nederland
- 2 Nederlandse accountant in het buitenland

De non-tarifaire handelsbelemmeringen voor beide situaties zijn in het vervolg van deze paragraaf nader beschreven.

1. Buitenlandse accountant in Nederland

Als een accountant uit het VK in Nederland accountancywerkzaamheden wil uitvoeren moet deze persoon een officiële aanvraag daartoe doen bij de Commissie Eindtermen Accountantsopleiding (CEA) en bewijzen dat hij in zijn eigen land werkzaam is als accountant en daar de juiste kwalificaties voor heeft. Hiervoor geeft de CEA een verklaring van vakbekwaamheid aan de aanvrager af.⁸⁵ Voor de verklaring van vakbekwaamheid dient de desbetreffende persoon ook een vijftal proeven van vakbekwaamheid te behalen, binnen de volgende twee examens:

- 1 Nederlands recht (in totaal vier proeven van bekwaamheid);
- 2 Gedrags- en beroepsregels accountants (één proeve van bekwaamheid).⁸⁶

Het afleggen van een proeve van vakbekwaamheid bestaat uit een mondeling tentamen en kost per onderdeel EUR 400. Elk mondeling examen duurt minimaal één en maximaal anderhalf uur. De NBA organiseert zelf geen cursussen of trainingen voor de proeve van vakbekwaamheid. De mondelinge examens kunnen in het Nederlands of Engels worden afgelegd, maar het lesmateriaal is in het Nederlands. Daarom moet een kandidaat de Nederlandse taal op het juiste niveau kunnen lezen en begrijpen. Voorbereiding op de examens is mogelijk door zelfstudie of door het volgen van cursussen aan een Nederlandse universiteit. Deze universiteiten bieden echter geen speciale cursussen aan die op de toets zijn gericht.⁸⁷ Het examen Nederlands recht bestaat uit vier proeven van bekwaamheid en daarmee uit vier tentamens, te weten:

- Recht;

⁸⁵ Artikel 54 Wet op het accountantsberoep.

⁸⁶ Zie voor de examens: <https://www.nba.nl/over-de-nba/lidmaatschap/buitenlandse-accountants-die-in-nederland-willen-werken/verklaring-van-vakbekwaamheid-registeraccountant/proeve-van-vakbekwaamheid-ra/>.

⁸⁷ Zie <https://www.nba.nl/over-de-nba/english-information/ra-qualifications/foreign-accountants-interested-in-becoming-ra/the-exams-all-you-need-to-know/>.

- Jaarrekeningrecht;
- Belastingrecht I;
- Belastingrecht II.⁸⁸

Het examen Gedrags- en beroepsregels voor accountants omvat één tentamen. De minimale kosten voor het afleggen van alle (vijf) proeven van vakbekwaamheid zijn daarmee vijfmaal EUR 400 = EUR 2.000.

Het is mogelijk om een verzoek in te dienen om een vrijstelling te krijgen voor delen van de test. Er zijn hiervoor twee opties:

- 1 De aanvrager werkt minimaal drie jaar in het accountantsberoep in Nederland en kan aantonen dat hij ten minste drie jaar werkervaring heeft in het specifieke vak van het examen.
- 2 Gecertificeerde kopieën van Nederlandse diploma's/certificaten (inclusief studiepunten en resultaten), examenprogramma's en literatuurlijsten kunnen ook vrijstellingen opleveren op bepaalde onderdelen van de examens.

Als de kandidaat in aanmerking komt voor een vrijstelling, dient hij een mondeling examen hiervoor af te leggen. Tijdens de beoordeling zal worden vastgesteld of de kandidaat inderdaad aan de examenvereisten voldoet. Een vrijstellingsverzoek indienen kost EUR 85. Een mondeling examen kost in dit kader EUR 200.⁸⁹

Naast het kunnen overleggen van de verklaring van vakbekwaamheid door de CEA, is het in Nederland voor de accountant ook verplicht om lid te worden van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Een accountant betaalt voor de inschrijving die hoort bij het lidmaatschap EUR 285.⁹⁰ Ook betaalt een accountant jaarlijks contributie voor de NBA. NBA-leden zijn hiervoor ingedeeld in contributiegroepen, met elk een eigen contributiebedrag:

- openbaar accountant (EUR 1.290);
- intern accountant en overheidsaccountant (EUR 860);
- accountant in business (EUR 430);
- lid zonder arbeidsinkomen (EUR 160).⁹¹

Tot slot is de aanvrager verplicht een Verklaring Omtrent het Gedrag Natuurlijke personen (VOG) aan te vragen.⁹² De kosten voor het aanvragen van een VOG via de gemeente bedragen EUR 41,35.⁹³

⁸⁸ Zie voor een nadere beschrijving van de examens: <https://www.nba.nl/over-de-nba/lidmaatschap/buitenlandse-accountants-die-in-nederland-willen-werken/verklaring-van-vakbekwaamheid-registeraccountant/proeve-van-vakbekwaamheid-ra/>.

⁸⁹ Zie voor de vereisten rondom vrijstelling: <https://www.nba.nl/over-de-nba/english-information/ra-qualifications/foreign-accountants-interested-in-becoming-ra/the-exams-all-you-need-to-know/>.

⁹⁰ Zie voor het lidmaatschapsbedrag: <https://www.nba.nl/over-de-nba/lidmaatschap/aanvragen-lidmaatschap/>.

⁹¹ Zie voor de contributiebedragen: <https://www.nba.nl/over-de-nba/lidmaatschap/contributie/>.

⁹² Zie voor de vereisten: <https://www.nba.nl/over-de-nba/lidmaatschap/buitenlandse-accountants-die-in-nederland-willen-werken/>.

⁹³ Zie voor de kosten: <https://www.justis.nl/producten/vog/faq/faq-over-vog-np/>.

2. Nederlandse accountant in het buitenland

Als een accountant uit Nederland in het VK accountancywerkzaamheden wil uitvoeren moet deze persoon een officiële aanvraag tot erkenning op grond van de Auditrichtlijn daartoe doen bij het Institute of Chartered Accountants in England & Wales (ICAEW).⁹⁴

Om erkenning te krijgen op grond van de Auditrichtlijn, moet de aanvrager auditrechten hebben in het eigen land en slagen voor twee proeven van bekwaamheid:

- 1 Britse recht ('Law');
- 2 Britse belastingrecht ('Principles of Taxation').

De kosten voor het aanvragen van de erkenning, inclusief deelname aan de proeven van bekwaamheid bedragen GBP 198.⁹⁵ Ter voorbereiding op de proeven van bekwaamheid kan studiematerieel aangeschaft worden. De kosten hiervoor bedragen GBP 30 (exclusief belastingen). De ICAEW raadt enkele weken studievoorbereiding aan voor de proeven van bekwaamheid. De proeven van bekwaamheid duren zelf elk 90 minuten.⁹⁶

Nadat de aanvrager de proeven van bekwaamheid succesvol heeft volbracht, ontvangt hij de status van aangesloten accountant en de bijbehorende auditkwalificatie. De auditkwalificatie verleent zelf geen auditrechten, maar biedt de aanvrager de mogelijkheid een praktijkcertificaat en een verantwoordelijke individuele status aan te vragen. Voor het aanvragen van een praktijkcertificaat dient een aanvraagformulier ingediend te worden. Het verwerken van de aanvraag kost gewoonlijk vijf dagen. De kosten hiervoor zijn voor het jaar 2018 bepaald op GBP 343.⁹⁷ Om een verantwoordelijke individuele status aan te vragen, waarmee de aanvrager in het VK auditrechten kan krijgen, dient door een reeds geregistreerde auditor een verzoek ingediend te worden om deze status aan de aanvrager te verlenen. Pas na verlening van de verantwoordelijke individuele status kan de aanvrager accountancydiensten in het VK verrichten.⁹⁸

Het voorgaande maakt duidelijk dat er reeds in de huidige situatie aanzienlijke belemmeringen zijn om als accountant in een ander land accountancydienstverlening te verrichten.

Extra tijd en kosten voor behalen benodigde kwalificaties

Brexit kan betekenen dat behaalde accountancydiploma's niet meer over en weer door Nederland en het VK erkend zullen worden. Nederlandse accountants zullen zich daardoor genoodzaakt zien opnieuw een accountancydiploma te behalen in het VK en vice versa. Dit brengt vanzelfsprekend hoge studiekosten met zich mee. Een Nederlandse accountant die in het VK opnieuw een universitair Bachelor- en Master-diploma wil halen is daar ongeveer 4 jaar mee bezig. Dit geldt omgekeerd ook voor een Britse accountant die ongeveer 4 jaar studie in Nederland nodig heeft om zijn accountancydiploma in Nederland te behalen. Naast de tijd brengt dit ook opleidingskosten met zich mee.

⁹⁴ <https://www.icaew.com/en/technical/audit-and-assurance/gain-audit-rights/how-to-apply-for-the-audit-qualification/gaining-recognition-under-the-statutory-audit-directive>.

⁹⁵ Zie voor de kosten: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/join-us/members-of-other-bodies/aptitude-test.ashx?la=en>.

⁹⁶ Informatie naar aanleiding van telefonisch overleg met ICAEW d.d. 28 november 2017.

⁹⁷ Zie voor de verwerkingstijd en tarieven: <https://www.icaew.com/en/technical/practice-resources/practice-regulation/practising-certificate>.

⁹⁸ Zie voor het aanvraagformulier: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/audit-and-assurance/working-in-the-regulated-area-of-audit/icaew-responsible-individual-application-form.ashx?la=en>.

GATS en verkrijgen werkvergunning

Als er geen aanvullende handelsovereenkomsten worden gesloten, zal Brexit voor de dienstensector betekenen dat wordt teruggevallen op de verplichtingen die volgen uit de 'General Agreement on Trade in Services' (GATS). In deze WTO-overeenkomst zijn afspraken en verplichtingen omtrent de internationale handel in diensten vastgelegd. Naast de hiervoor genoemde belemmeringen ten aanzien van de kwalificaties van een accountant brengt Brexit daarom naar verwachting aanvullende belemmeringen met zich mee. Dit gaat dan met name om het verkrijgen van een werkvergunning, mede als gevolg van het vervallen van het vrije verkeer van personen en diensten.

Als een accountant uit Nederland in een niet-EU-land accountancywerkzaamheden wil uitvoeren, dient deze (naast mogelijke aanmelding en testen ook) een werkvergunning aan te vragen. De kosten voor het aanvragen van een werkvergunning in het VK voor niet-EU-landreizen zijn GBP 455 tot GBP 1.367.⁹⁹ Dit geldt vice versa ook voor een accountant uit een niet-EU-land die in Nederland zijn accountancywerkzaamheden wil uitvoeren. De kosten voor een werkvergunning voor grensoverschrijdende dienstverlening in Nederland zijn EUR 909 (verlenging: EUR 401).¹⁰⁰

Totale kosten non-tarifaire handelsbelemmeringen

De kosten van de non-tarifaire handelsbelemmeringen voor de grensoverschrijdende accountancy zijn onder te verdelen in twee categorieën. Ten eerste zijn er kosten om als buitenlander te kunnen voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen in het betreffende land. Ten tweede zijn er kosten voor het verkrijgen van een werkvergunning.

Handeling ntb	Partij	Procesdeel	Kosten
Behalen kwaliteitseisen	Accountant	Behalen kwaliteitseisen	GBP 541 - 571
Verkrijgen werkvergunning	Accountant	Verkrijgen werkvergunning	GBP 455 - 1367
Totaal		NL accountant actief in VK	GBP 996 - 1.938
Behalen kwaliteitseisen	Accountant	Behalen kwaliteitseisen	EUR 771,35 - 3.616,35
Verkrijgen werkvergunning	Accountant	Verkrijgen werkvergunning	EUR 909
Totaal		VK-accountant actief in NL	EUR 1.680,35 - 4.525,35

TABEL 15: Overzicht totale geraamde kosten ntb's voor grensoverschrijdende accountancy (individueel)

5.6.2 Overige aandachtspunten

- De markttoegang zou verder beperkt kunnen worden als gevolg van het instellen van aanvullende beroepsvereisten. Denk hierbij aan eisen op het gebied van diploma's, werkervaring, maar ook nationaliteit. Zo is het mogelijk dat beroepskwalificaties over en weer niet meer erkend zullen worden. Door dit soort aanvullende eisen kan de situatie ontstaan dat de facto zeer beperkt tot geen markttoegang kan worden verkregen als gevolg van de strenge eisen waaraan moet worden voldaan.

⁹⁹ Zie voor de tarieven: <https://visa-fees.homeoffice.gov.uk>.

¹⁰⁰ Zie voor de tarieven: <https://ind.nl/Paginas/Kosten.aspx>.

- Kennis opdoen van mogelijke nieuwe en/of afwijkende controlestandaarden. Veel van de kwaliteitsstandaarden die ten grondslag liggen aan de werkzaamheden van een accountant zijn gebaseerd op Europese regelgeving.¹⁰¹ In aanvulling op deze Europese eisen is ook in de huidige situatie reeds sprake van specifieke nationale wetgeving die van invloed is op de invulling van de werkzaamheden (dit is ook de reden van de aanvullende nationale kwalificatie-eisen).
- De auditrichtlijn uit 2016 maakt ontwikkelingen op het gebied van grensoverschrijdende accountancy reeds mogelijk. Als vervolgstap in dit kader volgt uit de gevoerde gesprekken dat er over een Europees paspoort voor accountants wordt nagedacht.¹⁰² Met dit Europees paspoort zouden accountants in de toekomst gemachtigd zijn om binnen de gehele EU hun accountantsdiensten uit te voeren, zonder aanvullende vereisten van de verschillende EU-lidstaten. De grensoverschrijdende accountancy zou daarmee in lijn komen met het geldende vrije verkeer van diensten binnen de EU. In dit kader is er reeds een voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake het juridische en operationele kader van de Europese e-kaart voor diensten.¹⁰³ Deze e-card moet grensoverschrijdende dienstverlening binnen de EU verder mogelijk maken. Deze e-card heeft onder andere betrekking op accountants, boekhouders en belastingconsulenten, met uitzondering van de wettelijke controles zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 1 van Richtlijn 2006/43/EG¹⁰⁴. Daarmee zal deze e-card voor een belangrijk deel van de accountancy dus niet gelden. Vooruitlopend op deze regelgeving en op Brexit zal het Europees paspoort niet gelden in het VK.

5.6.3 Samenvatting

Voor de grensoverschrijdende accountancy zijn op voorhand geen grote wijzigingen als gevolg van Brexit te verwachten. Als een Engelse accountant accountancydiensten in Nederland wenst uit te oefenen gelden daarvoor nu al aanvullende kwaliteitseisen. Dit geldt vice versa ook voor een Nederlandse accountant die zijn vak in het VK wil uitoefenen. De verwachting is dat Brexit daarin niet veel veranderingen met zich mee zal brengen. De uitzondering hierop vormt de aanvraag van een werkvergunning. Na Brexit zal een Engelse accountant in Nederland of Nederlandse accountant in het VK namelijk een werkvergunning moeten aanvragen. De kosten bestaan daarmee uit het voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen en het aanvragen van een werkvergunning. De totale kosten voor een Nederlandse accountant die in het VK als accountant aan de slag wil bedragen eenmalig GBP 996 tot GBP 1.938. Vice versa bedragen de totale kosten voor een Britse accountant die in Nederland het accountantsvak wil uitoefenen eenmalig EUR 1.680,35 tot EUR 4.525,35.

¹⁰¹ Zie Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad en houdende intrekking van Richtlijn 84/253/EEG van de Raad.

¹⁰² Zie bijvoorbeeld:

http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/conference20110209/speech_lehne_en.pdf

¹⁰³ Zie 2016/0402 (COD) Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake het juridische en operationele kader van de Europese e-kaart voor diensten.

¹⁰⁴ Zie Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad en houdende intrekking van Richtlijn 84/253/EEG van de Raad.

Daarnaast zijn er nog twee overige aandachtspunten. Een eerste aandachtspunt vormt het opdoen van kennis over mogelijke nieuwe en/of afwijkende controlestandaarden die gelden in het derde land. Een ander aandachtspunt is dat uit gesprekken volgt dat er wordt nagedacht over het mogelijk invoeren van een Europees paspoort voor accountants. Door dit paspoort zouden accountants in andere EU-lidstaten van de EU in de toekomst mogelijk zonder aanvullende vereisten van de verschillende EU-lidstaten hun accountancydiensten kunnen gaan verlenen. Een e-card moet grensoverschrijdende dienstverlening binnen de EU verder mogelijk maken. Deze e-card is van toepassing op werkzaamheden van accountants, boekhouders en belastingconsulenten, maar niet op de wettelijke controles zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 1 van Richtlijn 2006/43/EG. Daarmee zal deze e-card voor een belangrijk deel van de accountancy dus niet gelden.

5.7 Samenvatting

Als gevolg van de ntb's die gelden bij een harde Brexit is de verwachte jaarlijkse kostenstijging voor de onderzochte sectoren het grootst voor de vleessector (EUR 9,9 miljoen tot EUR 27,9 miljoen; 0,7% tot 1,9% van de invoer-/uitvoerwaarde) en de snijbloemensector (EUR 4,4 miljoen tot EUR 7,3 miljoen; 0,8% tot 1,3% invoer-/uitvoerwaarde). Bijkomend aandachtspunt in deze sectoren is de beperkte houdbaarheid van vers vlees en snijbloemen en de waardevermindering die bij lange vertragingen (vanaf een dag) in de logistieke keten optreedt. Als gevolg hiervan kunnen de kosten van een wachtdag in bijvoorbeeld de bloemensector oplopen tot EUR 360.000 per dag.

In onderstaande tabel zijn de totale kosten als gevolg van non-tarifaire handelsbelemmeringen per sector geraamd. Hierin zijn zowel de algemene douaneformaliteiten als de kosten van sectorspecifieke vereisten opgenomen:

Sector	Omvang markt (EUR mln in 2016)	Kosten ntb's (waarvan douaneformaliteiten) (EUR mln per jaar)	% kosten/markt
Vlees	1.439,5	Min: 9,9 (1,9) Max: 27,9 (3,0)	Min: 0,7% Max: 1,9%
Snijbloemen	573,4	Min: 4,4 (1,5) Max: 7,3 (2,4)	Min: 0,8% Max: 1,3%
Verf	492,8	Min: 1,9 (1,9) Max: 3,1 (3,1)	Min: 0,4% Max: 0,6%
Communicatiemiddelen	2.648,1	Min: 11,7 (11,7) Max: 19,0 (19,0)	Min: 0,4% Max: 0,7%
Brandblussers	3,6	Min: 0,028 (0,028) Max: 0,0456 (0,0456)	Min: 0,8% Max: 1,3%
Accountancy	Onbekend ¹⁰⁵	NL-accountant actief in VK ¹⁰⁶ Min: GBP 996 Max: GBP 1.938 VK-accountant actief in NL ¹⁰⁷ Min: EUR 1.680,35 Max: EUR 4.525,35	Onbekend

TABEL 16: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per sector per jaar (gerelateerd aan marktomvang)

Dit onderzoek laat zien dat bovengenoemde impact waar bedrijven zich na een Brexit mee geconfronteerd zien worden, volgen uit twee typen non-tarifaire handelsbelemmeringen:

1. Algemene douaneformaliteiten
2. Sectorspecifieke markttoegangsvereisten

In de voorgaande secties van dit rapport is per case een overzicht gegeven van de algemene douaneformaliteiten en sectorspecifieke vereisten waar ondernemers aan moeten voldoen bij het handelen met het VK als derde land. In hoofdstuk 4 zijn de algemene douaneformaliteiten geduid. Er zijn naast deze twee verplichtingen ook overkoepelende aandachtspunten te noemen waar ondernemers mee worden geconfronteerd als gevolg van een harde Brexit. Dit zijn aandachtspunten die niet gelden voor één specifieke sector, maar gelden voor meerdere sectoren:

Ondernemers zijn (nog) niet met Brexit bezig, mede door onduidelijkheid

Uit de gevoerde gesprekken met ondernemers blijkt dat zij veelal (nog) niet bezig zijn met de mogelijke gevolgen van Brexit. Voorbereidingen worden dan ook nog beperkt getroffen. Hierbij merken ondernemers op dat er nog (te) veel onduidelijkheid is omtrent de invulling van Brexit en dat zij de uitkomsten van de onderhandelingen afwachten.

¹⁰⁵ Omvang van accountancymarkt is niet te specificeren via de gegevens van het CBS.

¹⁰⁶ Eenmalige kosten per accountant.

¹⁰⁷ Idem.

Zorgen over onvoldoende capaciteit douane, NVWA en KCB

Betrokkenen merken op dat de Nederlandse handhavingsdiensten, zoals douane, NVWA en KCB, onvoldoende capaciteit hebben om de aanvullende controles en inspecties als gevolg van Brexit op te vangen. Dit geldt niet alleen voor de Nederlandse handhavingsdiensten, maar zal ook gelden voor de handhavingsdiensten in het VK. De noodzakelijke capaciteitsuitbreiding zal voor het VK beduidend hoger zijn dan voor Nederland.

Mogelijke herinrichting supply chain zorgt voor grote kosten

Ondernemers geven aan dat voor een optimale supply chain voorraden van distributiecentra soms onderling worden uitgewisseld. Als gevolg van Brexit worden voorraden die van en naar distributiecentra in het VK worden gebracht geraakt door in- en uitvoerverplichtingen, wat tot additionele kosten leidt voor ondernemers. Zij geven daarom aan zich als gevolg van Brexit te herbezinnen en mogelijk logistieke routes aan te passen en te optimaliseren naar de nieuwe omstandigheden. Het valt niet uit te sluiten dat distributiecentra of productiefaciliteiten als gevolg van Brexit worden verplaatst.

Ontstaan van wachttijden zorgt voor extra kosten

Diverse betrokkenen geven aan wachttijden te verwachten bij de douane, zowel bij invoer als bij uitvoer. Hoewel vertragingen met name bij de handel in bederfelijke goederen tot problemen kunnen leiden, wordt ook de handel in andere goederen hierdoor geraakt. Retailers in het VK hanteren strikte aflever 'timeslots'. Indien een transporteur te laat aankomt bij de retailer of diens distributiecentrum, kan de lading niet meer worden gelost. De lading staat hierdoor een dag of langer stil.

IT-investeringen benodigd voor handel met derde landen

Bedrijven geven aan dat hun IT-systemen op de nieuwe situatie zullen moeten worden ingericht. Het brengt voor ondernemingen tijd en kosten met zich mee om hun systemen aan te passen van een intracommunautaire regeling naar een gereguleerd systeem voor handel met een derde land. Bedrijven die nog geen ervaring hebben met handel met derde landen zullen geld en tijd moeten investeren om IT-systemen aan te schaffen, te ontwikkelen of aan te passen zodat deze zijn toegerust op handel met derde landen. Huidige systemen zijn veelal niet ingericht en/of ontoereikend om de grotere stroom in- en uitvoeraanvragen aan te kunnen. Daarnaast zullen bedrijven die geen ervaring hebben met handel met derde landen software moeten aanschaffen om onder meer elektronisch aangifte te kunnen doen bij de douane. Ook zal in het geval van veterinaire en fytosanitaire controles, kennis moeten worden opgedaan voor het aanvragen van certificaten en het doorlopen van de juiste stappen in systemen als E-CERT (voorheen CLIENT).

Zorgen over marktverstoringen als gevolg van Brexit

Bedrijven geven aan dat de vraag naar goederen vanuit het VK afneemt als gevolg van de onzekerheid die gepaard gaat met de aanstaande Brexit. Daarnaast is er ook een mogelijk ongunstig effect van de veranderende wisselkoers. Deze ontwikkelingen

kunnen leiden tot een overschot aan goederen op de EU-markt met prijsdalingen tot gevolg. Dit is echter afhankelijk van de mate waarin nieuwe exportmarkten worden gevonden en de mogelijkheden van aanpassing van de productie aan de veranderende vraag. Voor enkele sectoren zijn sommige van de aspecten meegenomen in scenariostudies waarin de gevolgen van Brexit worden verkend voor de desbetreffende sector.¹⁰⁸

Mogelijke dubbele kosten door divergerende kwaliteitsstandaarden

De kwaliteitsstandaarden van goederen kunnen als gevolg van Brexit gaan divergeren. Dit houdt in dat het VK andere eisen aan goederen gaat stellen dan de eisen die de EU momenteel hanteert. Dit geldt bijvoorbeeld voor certificaten bij vlees en snijbloemen.

Brexit vraagt om meer personeel met douanekennis

Betrokkenen geven aan dat er voor voldoende geschoold personeel moet worden gezorgd. Daarmee wordt bedoeld dat zowel overheid als bedrijven zullen moeten investeren in personeel dat bekend is met de douaneformaliteiten en sectorspecifieke ntb's bij de handel met derde landen.

¹⁰⁸ Zie bijvoorbeeld studie van Wageningen Economic Research (Van Berkum en Terluin, 2016).

6 Oplossingsrichtingen

Veel zaken rond Brexit zijn nog onduidelijk. Het staat echter vast dat er meer non-tarifaire handelsbelemmeringen gaan gelden voor handel met het VK. De hoeveelheid belemmeringen en de impact hiervan zijn echter deels afhankelijk van de voorbereidingen van zowel de overheid als ondernemers zelf. Dit hoofdstuk gaat in op mogelijke oplossingsrichtingen voor het beperken van de impact van deze non-tarifaire handelsbelemmeringen in de volgende categorieën:

- 1 Wat kan de overheid doen?
- 2 Wat kunnen bedrijven doen?

Dit onderzoek en de oplossingsrichtingen richten zich op het beperken van handelsbelemmeringen als gevolg van Brexit onder het scenario 'derde land onder WTO-regime'. Er is gekozen voor dit worstcasescenario omdat de uitkomsten van Brexit-onderhandelingen voorsnog onbekend zijn en de toekomstige relatie met het VK onduidelijk is.

6.1 Wat kan de overheid doen?

Om de potentiële gevolgen van Brexit te mitigeren kan de Nederlandse overheid de volgende acties ondernemen:

1 Zorg voor goede voorlichting richting bedrijfsleven

Uit gesprekken met ondernemers blijkt dat zij zich grote zorgen maken over de mogelijke impact van de aanstaande Brexit, maar hier slechts in (zeer) beperkte mate reeds maatregelen voor treffen. De grote mate van onduidelijkheid en (in mindere mate) een gebrek aan kennis (bijvoorbeeld ten aanzien van douaneformaliteiten) lijken hiervoor oorzaken. Onduidelijkheid en onzekerheid over de gevolgen van Brexit vormen daarmee een groot risico.

Zorg daarom als overheid, in samenwerking met brancheverenigingen en het bedrijfsleven zelf (wellicht ook in samenwerking met de Kamer van Koophandel), zo snel mogelijk voor duidelijkheid en goede voorlichting over de mogelijke gevolgen van Brexit voor het Nederlandse bedrijfsleven. VNO-NCW heeft reeds aangegeven samen met MKB-Nederland bezig te zijn een informatiecampagne op te zetten over de gevolgen van Brexit en hoe bedrijven zich daarop kunnen voorbereiden. Zij ontwikkelen onder andere nieuwsbrieven, organiseren bijeenkomsten en creëren (online) stappenplannen voor bedrijven.¹⁰⁹

Door tijdige voorlichting kunnen bedrijven zich optimaal voorbereiden op de gevolgen van Brexit en zijn ze in staat al proactief actie te ondernemen om zich gereed te maken voor Brexit. Besteed in deze voorlichting onder meer aandacht aan:

- algemene gevolgen van Brexit voor handel met het VK (zoals introductie van douaneformaliteiten);

¹⁰⁹ Zie https://www.vno-ncw.nl/nieuws/hans-de-boer-vraagt-met-info-kaart-aandacht-voor-gevolgen-brexit?utm_source=Nieuwsbrief_VNO-NCW&utm_campaign=nieuwsbrief&utm_medium=e-mail.

- sectorspecifieke gevolgen van Brexit voor handel met het VK (zoals verplichting tot aanvullende vergunningen en certificaten);
- aandachtspunten waar ondernemers rekening mee moeten houden, zoals:
 - aanpassingen aan IT;
 - mogelijkheden om via Incoterms afspraken te maken over verdeling van de ontstane kosten.

Start tijdig met de voorlichting richting het bedrijfsleven. De resterende tijd tot aan Brexit is slechts beperkt.

2 Onderzoek mogelijke koppeling van douanesysteem VK en Nederland

In het VK wordt gewerkt aan de implementatie van een nieuw douane-afhandelingssysteem. Dit nieuwe douanesysteem in de VK is van dezelfde softwareleveranciers als het systeem dat de Nederlandse douane gebruikt. Dit biedt wellicht perspectieven om via automatische uitwisseling van douanegegevens tussen het VK en Nederland vereenvoudigingen te realiseren. Onderzoek derhalve samen met het VK de mogelijkheid om beide douanesystemen te koppelen.

Onderzoek tevens de mogelijkheid om reeds bij de uitvoer de informatie voor de invoer op te nemen. Een aangifte ten uitvoer in het ene land is dan automatisch een aangifte ten invoer in het andere land. Dit voorkomt mogelijk dubbele aangiftekosten. In de praktijk zou dat betekenen dat bedrijven slechts één, weliswaar uitgebreide aangifte doen, in plaats van twee. Onderzoek in hoeverre de communautaire wetgeving hiervoor ruimte biedt. Zou dit mogelijk zijn, dan zorgt dit voor een mogelijke besparing van EUR 30 tot EUR 47 per zending. Bovendien zou dit beide landen een competitief voordeel kunnen bieden.

De koppeling van douanesystemen van het VK en Nederland dient te worden vastgelegd in een (douane)verdrag tussen de EU en het VK waarmee automatische gegevensuitwisseling mogelijk wordt gemaakt. Nederland (en het VK) kan (kunnen) een dergelijke koppeling daarmee niet zelfstandig realiseren.

3 Waarborg gelijklopende kwaliteitseisen tussen VK en EU

Binnen de huidige interne markt zijn veel kwaliteitsnormen op Europees niveau gestandaardiseerd. Bij Brexit bestaat het risico op het (in de loop van de tijd) divergeren van de kwaliteitsnormen tussen het VK en de EU. Uiteenlopende eisen zorgen voor onduidelijkheid en extra handelsbelemmeringen. Dit zorgt voor ondernemers voor extra kennisnamekosten en in het slechtste geval voor het aanpassen van de goederen (en bijbehorende productieprocessen). Houd in de basis dan ook zo veel mogelijk de eisen die vanuit wet- en regelgeving aan goederen worden gesteld hetzelfde. Voorbeelden van hoe divergentie van eisen aan goederen kan worden gemitigeerd zijn:

- Zorg ervoor dat Europese wettelijke producteisen (voor brandblussers, communicatiemiddelen en verfproducten) blijven gelden voor het VK. Streef er daarbij naar dat het British Standards Institute (BSI) lid blijft van het 'Comité Européen de Normalisation' (CEN), zodat de Europese normen waarmee invulling wordt gegeven aan de wettelijke producteisen voor de EU en het VK zoveel als

mogelijk gelijk blijven. Dit voorkomt het hebben van dubbele productstandaarden en het maken van dubbele kosten voor de kwaliteitsgoedkeuring (bijvoorbeeld conformiteitsbeoordelingen) van een goed. Bij brandblussers bedragen de kosten hiervoor ongeveer EUR 4.000 per type goed.

- Zorg dat Europese wettelijke producteisen (voor brandblussers, communicatiemiddelen en verf) blijven gelden voor het VK en voor wederzijdse erkenning van Conformiteitsbeoordelingsinstanties. Dit voorkomt bijvoorbeeld dat bedrijven die werken met chemische stoffen die via het VK op de interne markt komen een 'only representative' (OR) moeten krijgen. Marktpartijen vragen voor het opzetten van een OR minimaal EUR 250 tot EUR 500 per substantie per jaar of in het slechtste geval de registratie van een chemische substantie opnieuw moeten doen. De kosten hiervan kunnen oplopen tot eenmalig EUR 200.000 per substantie.
- Maak op communautair niveau, in plaats van op nationaal niveau, afspraken met het VK over de eisen rondom veterinaire en fytosanitaire certificaten. Afhankelijk van de uitkomst van deze afspraken zou dit tot kostenmitigatie kunnen leiden.
- Zorg ervoor dat het VK partij wordt/blijft bij de internationale overeenkomst inzake gemeenschappelijk douanevervoer. Deelnemers van de regeling 'Overeenkomst betreffende een gemeenschappelijke regeling inzake douanevervoer' maken gebruik van dezelfde procedures voor douanevervoer. Doordat de procedures gelijk zijn en hetzelfde systeem gebruikt wordt, hoeft voor goederen die vanuit de Unie naar een deelnemend land vervoerd worden met de regeling douanevervoer maar één aangifte gedaan te worden. Deze aangifte wordt zowel in de Unie als in het land van bestemming gebruikt.

4 Zorg voor voldoende capaciteit en inspectielocaties douane, NVWA en KCB

Zorg voor voldoende capaciteit en kennis bij onder andere de handhavingsdiensten douane, NVWA en KCB om de extra controles en inspecties op te kunnen vangen. Investeer daarom als Nederland in de opleiding van nieuwe handhavers en inspecteurs. Zorg daarbij ook voor een slimme inzet van de extra capaciteit. De meest urgente locaties zijn de zeehavens, in het bijzonder de locaties waar RoRo- of LoLo-transport plaatsvindt, en Schiphol.

Zorg tevens voor douanelocaties en BIP's bij de zeehavens waar veel goederen vanuit het VK binnenkomen, zoals IJmuiden en Hoek van Holland (via RoRo) of Vlissingen en Moerdijk (via LoLo).

Daarbij is het de overweging waard om douane- en inspectielocaties van de buitengrens naar het binnenland te verleggen als het gaat om goederen met beperkte houdbaarheid, zoals vlees en snijbloemen (bij de laatste sector is dit nu al mogelijk). Dit voorkomt wachttijden bij de buitengrens, die ten koste kunnen gaan van de houdbaarheid en waarde van de goederen.

Zorg er in het verlengde hiervan voor dat uitvoeringsorganisaties – voor zover dit nog niet heeft plaatsgevonden – een Brexit-analyse uitvoeren.

5 Introduceer een 'fast lane / green lane' voor goederen met een beperkte houdbaarheid

Door wachttijden in de supply chain neemt de houdbaarheid en de waarde van goederen met een beperkte houdbaarheid, zoals vers vlees en snijbloemen, sterk af. Om de waardevermindering van deze goederen te voorkomen kan een zogeheten 'fast lane' of 'green lane' bij de douane helpen. Deze 'fast lane' of 'green lane' zorgt ervoor dat goederen met beperkte houdbaarheid, zoals vlees en snijbloemen, minder wachttijd bij de douanecontroles hebben. Naast het voorkomen van EUR 600 kosten per wachttag kan dit bij snijbloemen een waardevermindering van circa 15% per dag doen voorkomen. Specifiek voor snijbloemen kan hiermee een potentiële kostenpost voor de sector van EUR 360.000 per dag worden voorkomen. De exacte potentiële besparing hangt samen met het aantal wachtdagen dat wordt voorkomen. Het inrichten van een 'fast lane' voor de afhandeling van goederen met een beperkte houdbaarheid heeft wellicht gevolgen voor de afhandeling van andere handelsstromen. Door 'fast lanes' in te richten voor goederen met beperkte houdbaarheid is er minder capaciteit beschikbaar voor overige handelsstromen, waardoor wachttijden hier wellicht (beperkt) toenemen.

6 Onderzoek mogelijkheden voor controles/inspecties op ferry

Onderzoek de mogelijkheden voor de handhavingsdiensten douane, NVWA en KCB om controles en inspecties op de ferry tijdens het vervoer tussen Nederland en het VK uit te voeren. Hierdoor wordt de tijd die benodigd is voor transport, controles en inspecties gecombineerd en worden vertragingen aan de grens voorkomen.

7 Onderzoek mogelijke (IT-)systemen om douaneformaliteiten bij de ferry efficiënt af te handelen

Het ferryvervoer tussen Nederland en het VK heeft vergelijkbare kenmerken als vrachtvervoer door de lucht, onder andere door de relatief korte doorlooptijd van het transport. De korte doorlooptijd maakt het lastig om alle douaneformaliteiten, zoals de summier aangifte, tijdig in te dienen. Onderzoek daarom in hoeverre het mogelijk is een (IT-)systeem op te zetten waardoor ondernemers geautomatiseerd gegevens over de goederen voor diverse aangiften en meldingen kunnen verstrekken, zoals operators van port community-systemen. Diverse marktpartijen hebben hier reeds ervaring in. De overheid kan hier een sturende en begeleidende rol in hebben.

8 Onderzoek mogelijkheden voor een overgangperiode

Ondernemers ervaren op dit moment veel onduidelijkheid over de exacte invulling van Brexit. Hierdoor weten ondernemers niet waar ze aan toe zijn en hebben ze nog beperkt de mogelijkheid hun bedrijfsvoering (waar nodig) aan te passen. Dit terwijl het aanpassen van de bedrijfsvoering in potentie een intensief en tijdrovend proces kan zijn, ook wat betreft doorlooptijd. Zolang geen concrete afspraken worden gemaakt tussen de EU en het VK zal deze onduidelijkheid voor ondernemers blijven bestaan. Ondertussen wordt de resterende tijd om de bedrijfsvoering voor eind maart 2019 aan te passen steeds korter. Het is van belang dat ondernemers (en ook overheidsorganisaties) vanaf het moment dat er duidelijkheid is over de toekomstige relatie tussen de EU en het VK voldoende tijd hebben om zich op deze nieuwe situatie

voor te bereiden en de interne bedrijfsprocessen gereed te maken. Om dit te waarborgen valt te denken aan een overgangsperiode, waarbij overgangsrecht van kracht is. Een periode van overgangsrecht kan betekenen dat de inwerkingtreding van nieuwe regelgeving wordt uitgesteld of stapsgewijs wordt geïmplementeerd. Op die manier wordt voorkomen dat ondernemers (en ook overheidsorganisaties) pas vlak voor de inwerkingtreding geconfronteerd worden met de gevolgen van de nieuwe situatie en geen tijd meer hebben om hun bedrijfsvoering hierop aan te passen.

6.2 Wat kunnen bedrijven zelf doen?

De concrete gevolgen van Brexit zijn op de meeste vlakken nog onduidelijk. Een ding is echter zeker, er moeten douaneformaliteiten worden vervuld. Douaneformaliteiten kosten tijd en geld. De douanewetgeving voorziet in een aantal vereenvoudigingen om de administratieve last en de fysieke interventie voor ondernemers te verlagen. Een vergunning is veelal nodig om gebruik te mogen maken van dergelijke vereenvoudigingen. Tevens moet aan (strikte) vereisten worden voldaan. Of het toepassen van een vereenvoudiging zich loont voor de ondernemer is afhankelijk van het volume aan zendingen naar of van derde landen. Hieronder een aantal voorbeelden van douaneregelingen en vereenvoudigingen:

1 Douane-entrepot en RTO

In een douane-entrepot mogen niet ingevoerde goederen worden opgeslagen onder schorsing van douanerechten. Voor goederen die niet bestemd zijn voor de Unie wordt een dubbele heffing van invoerrechten voorkomen. Als de bestemming van de goederen bekend is, kunnen de goederen worden ingevoerd of wederuitgevoerd. De hoogte van de besparing hangt direct samen met de hoogte van de invoerrechten voor het betreffende goed.

2 Bijzondere douaneregelingen

De douanewetgeving kent een aantal bijzondere douaneregelingen, zoals het bovengenoemde douane-entrepot. Daarnaast bestaan er nog drie douaneregelingen: douanevervoer, specifieke bestemmingen (tijdelijke invoer en bijzondere bestemming) en actieve/passieve veredeling. Deze regelingen voorkomen het onnodig betalen van douanerechten.

Een VK ondernemer die goederen laat verwerken in Nederland en ze vervolgens terughaald naar het VK betaalt zonder douaneregeling twee keer douanerechten, bij invoer van de onverwerkte goederen in Nederland en bij (weder)invoer van het verwerkte goed in het VK. Om dit te voorkomen kan de ondernemer de productie verplaatsen naar het VK of gebruikmaken van de regeling actieve en passieve veredeling.

Door de goederen uit te voeren onder de regeling passieve veredeling kan de ondernemer de verwerkte goederen onder (gedeeltelijke) vrijstelling van douanerechten (weder)invoeren in het VK. De vrijstelling wordt gegeven voor de waarde van de niet verwerkte goederen. Om heffing in Nederland te voorkomen worden de goederen geplaatst onder actieve veredeling. Onder deze regeling mogen goederen uit derde

landen in de EU worden bewerkt, zonder betaling van douanerechten, indien de bewerkte goederen de EU vervolgens weer verlaten.

3 Douane aangiften zelf indienen

Veel ondernemen besteden de douaneaangifte uit aan een douaneagent. Het is echter mogelijk zelf douaneaangifte in te dienen. De onderneming moet daar wel voor ingericht zijn. Een voorbeeld daarvan is goedgekeurde aangiftesoftware (zie ook kopje automatiseren douaneformaliteiten). Ook dient de onderneming over de nodige douanekennis te beschikken. Afhankelijk van het aantal transacties kan een dergelijke afweging tot besparingen leiden. Het zelf doen van de aangifte voorkomt het maken van additionele kosten voor de inzet van bijvoorbeeld een douaneagent. Bij (zeer) hoge volumes kan dit per aangifte ten uitvoer gemiddeld EUR 17 schelen. Bij een aangifte ten invoer kan dit bedrag oplopen tot EUR 25 per aangifte. Daartegenover staan de investeringen die de onderneming moet doen. Het is derhalve de kosten-batenanalyse die bepaalt of zelf aangifte doen een verstandige keuze is.

4 Maandaangifte (inschrijving in de administratie van de aangever)

De maandaangifte is een alternatieve manier van het doen van douaneaangiften. In Nederland heet dit systeem de Geautomatiseerde Periodieke Aangifte (GPA). Via de GPA worden goederen onder een douaneregeling geplaatst (bijvoorbeeld in- en uitvoer) door inschrijving van de goederen in de administratie van de ondernemer. Op het einde van de maand moet een aanvullende aangifte worden gedaan. Bij de meeste ondernemers is het Enterprise Resource Planning (ERP)-systeem gekoppeld aan de GPA, waardoor maar een zeer beperkt aantal extra handmatige handelingen nodig zijn. Hierdoor bespaart de ondernemer de kosten van een douaneagent en is er minder kans op vertragingen door douanecontroles (verschil bij een aangifte ten invoer is ongeveer EUR 17 per zending en bij een aangifte ten uitvoer EUR 25 per zending). De douane controleert alleen administratief of de aangifte juist is. De GPA wordt vaak gebruikt in combinatie met een douane-entrepot, of andere bijzondere regeling. Hierbij dient de aantekening te worden gemaakt dat de GPA op relatief korte termijn vervangen gaat worden en geïncorporeerd wordt in AGS. De vervanging is noodzakelijk omdat het systeem waarop de GPA gebouwd is sterk verouderd is. Bovendien zijn met de komst van het DWU stringentere eisen aan het aangifteproces gesteld. Het scenario van inschrijving in de administratie van de aangever met tegelijkertijd het indienen van een real-time aanvullende aangifte, sluit het dichtst aan bij de huidige handelwijze en biedt vergelijkbare voordelen.

De aangever moet beschikken over een vergunning 'Inschrijving in de administratie van de aangever'. Bij dit scenario moet de aangever de goederen inschrijven in zijn administratie en een real-time aanvullende aangifte indienen. Met een real-time aanvullende aangifte wordt bedoeld dat per inschrijving in de administratie direct op het moment van inschrijven een aanvullende aangifte wordt gedaan. Deze aanvullende aangifte bevat de volledige dataset van een (normale) aangifte. Een separaat aanbrengbericht is nu niet nodig. De aanvullende aangifte wordt op dezelfde wijze behandeld als een normale aangifte: de douane aanvaardt de aangifte, doet risicoselectie en geeft goederen vrij. Op basis van de aanvullende aangifte kunnen goederen geselecteerd worden voor controle.

In dit scenario kan in het kader van de handhavingsvisie gewerkt worden met handhavingsarrangementen. Dit heeft als effect dat de controlelast wordt beperkt en dat controles op de meest geschikte momenten in het logistieke proces worden uitgevoerd.

4 Verlegging fytosanitaire keuring

Goederen met een fytosanitaire inspectieplicht moeten in principe worden geïnspecteerd aan de buitengrens van de EU. Het is echter mogelijk deze inspectie te verleggen naar de bedrijfslocatie van de ondernemer. Hiervoor is een 'erkende inspectielocatie' nodig van de NVWA. Dit voorkomt wachttijden en de daarmee gepaard gaande additionele kosten. De impact hiervan is in de vorige paragraaf reeds beschreven.

5 AEO-vergunning

Ondernemers die niet reeds geaccrediteerd zijn kunnen een vergunning 'Authorised Economic Operator' (AEO) aanvragen bij de douane. Aan de AEO-status worden stringente eisen gesteld en het bereiken ervan is vaak een tijdrovend proces waarbij hoge eisen worden gesteld aan de administratie, de administratieve organisatie en de interne controlemaatregelen. Ook op het gebied van safety en security stelt de douane hoge eisen. Heeft de onderneming eenmaal deze 'trusted trader', dan biedt dit diverse voordelen. De AEO-vergunning geeft aan dat de douane de supply chain van een ondernemer vertrouwt en dat er voldoende interne beheersmaatregelen geïmplementeerd zijn. Houders van een AEO-vergunning worden minder gecontroleerd (fysieke controles en documentcontroles). Indien er toch controles zijn, krijgen AEO-ondernemers voorrang om vertragingen te minimaliseren. Ook is het gemakkelijker of is de status zelfs vereist om vereenvoudigde douanevergunningen aan te vragen.

6 Automatiseren douaneformaliteiten

Veel douaneformaliteiten kunnen grotendeels worden geautomatiseerd door een Customs Management Systeem (CMS) toe te voegen aan het bestaande ERP-systeem dat bedrijven gebruiken. Een dergelijk systeem haalt de benodigde gegevens uit het ERP-systeem en vult de aangifte grotendeels geautomatiseerd. Dit zorgt voor een potentiële besparing bij de in- en uitvoeraangifte van respectievelijk EUR 30,50 tot EUR 47 en EUR 40 tot EUR 65 per zending. De kosten van een dergelijk systeem zijn echter significant en afhankelijk van het ERP-systeem. Bij complexe ERP-systemen kost een gemiddelde implementatie al snel EUR 100.000. Dit is nog los van de kosten per transactie. Afhankelijk van het volume kost een CMS tussen EUR 0,80 en EUR 2 per transactie. Naast de kosten voor het systeem zal dit nog steeds enige personele inspanning vereisen.

De douane heeft met het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat een visie ontwikkeld waarin is opgenomen dat er een Single Window komt voor alle vervoersmodaliteiten. Informatie wordt daarbij eenmalig aan één loket aangeleverd en meervoudig gebruikt door verschillende overheidsorganisaties waardoor de administratieve lastendruk voor bedrijven afneemt.

FIGUUR 7: Quotes ondernemers ter illustratie beelden bij Brexit

7 Conclusie en aanbevelingen

Dit onderzoek heeft tot doel om de potentiële impact van een harde Brexit (VK als derde land) op het Nederlandse bedrijfsleven in kaart te brengen. Hiervoor is gekeken naar de non-tarifaire handelsbelemmeringen in zes sectoren: vlees, snijbloemen, verf, communicatiemiddelen (mobiele telefoons en routers/modems), brandblussers en accountancydienstverlening. Uitgebreid documentenonderzoek, interviews met uitvoeringsorganisaties, branche- en koepelorganisaties en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en afstemming met een klankbordgroep vormen de basis voor de hiernavolgende conclusies en aanbevelingen.

7.1 Conclusie

Het moment van Brexit, 29 maart 2019, komt snel naderbij. Op het moment van schrijven van dit rapport is de invulling van de toekomstige handelsrelatie tussen de EU en het VK nog onduidelijk. Naarmate deze onduidelijkheid langer duurt, blijft voor bedrijven en voor toezichthouders minder tijd over om zich goed voor te bereiden op de nieuwe situatie. Bedrijven die in het kader van dit onderzoek zijn gesproken geven aan dat de huidige onduidelijkheid maakt dat ze zich nog slechts beperkt voorbereiden op Brexit.

De douane houdt, op basis van informatie over 2016, na Brexit rekening met een stijging van 752.000 aangiften ten invoer en 4,2 miljoen aangiften ten uitvoer. Op basis van een analyse van het aantal omzetbelastingnummers (ob-nummers) in 2016 heeft de douane becijferd dat hierbij ruim 77.000 ob-nummers van bedrijven betrokken zijn die een communautaire verwerving en/of levering hebben gedaan met het VK. Ruim 35.000 ob-nummers van bedrijven zijn nog niet bekend bij de douane (voor de douane betekent dit een stijging van 40% van het aantal relaties). Voor deze groep bedrijven heeft Brexit de grootste impact, omdat zij nog geen ervaring hebben met handel (invoer of uitvoer) met een derde land en met de ntb's die dit met zich meebrengt.

De ntb's waarmee bedrijven zich bij handel in geval van een harde Brexit mee geconfronteerd zien zijn te onderscheiden in twee typen:

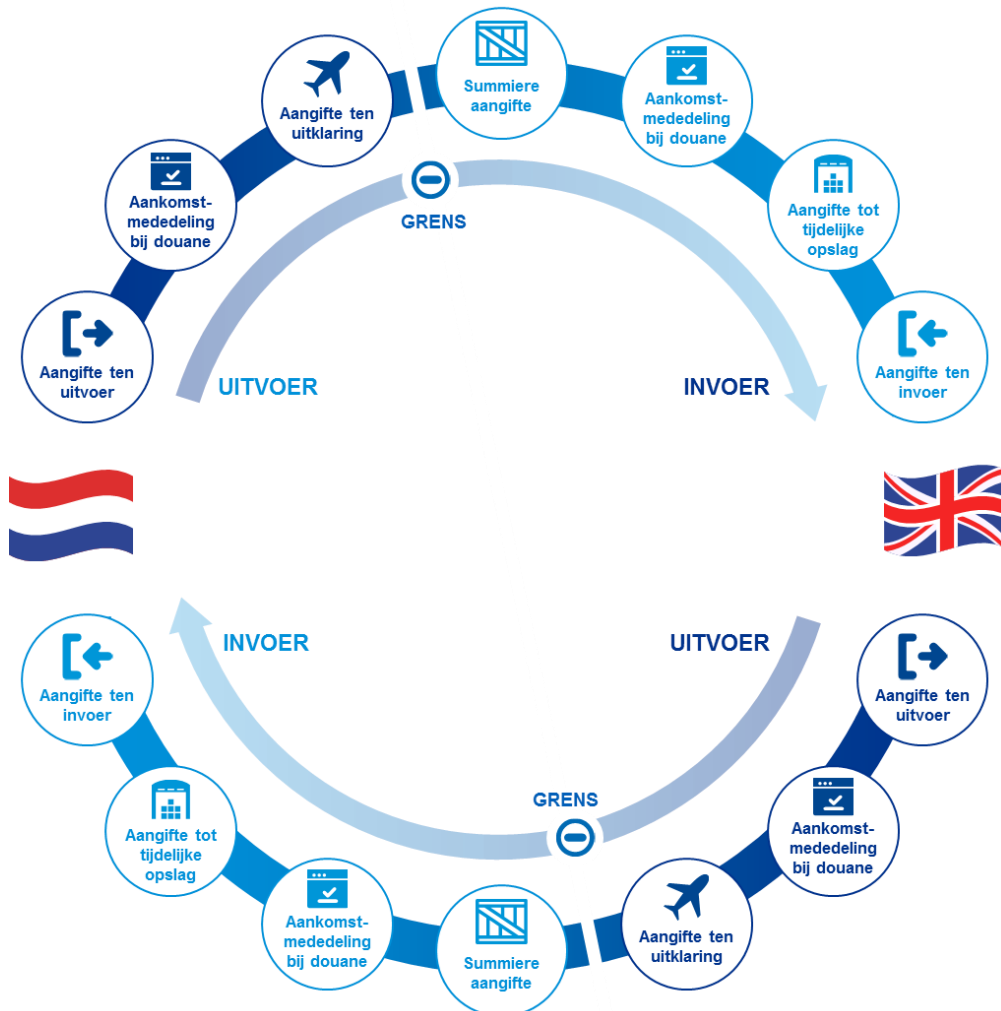
1. Algemene douaneformaliteiten
2. Sectorspecifieke markttoegangsvereisten

Voor een deel van de ntb's is het mogelijk om de verwachte effecten te kwantificeren. Aanvullend spelen nog ntb's waarvan de exacte impact nu onbekend is; hiervan zijn de belangrijkste thema's beschreven onder 'overkoepelende aandachtspunten'.

1. Algemene douaneformaliteiten

Algemene douaneformaliteiten gelden voor de handel in goederen ongeacht de sector. De stappen vanuit dit proces zijn in onderstaande figuur weergegeven. De totale kosten voor douaneformaliteiten bedragen EUR 78,20 tot EUR 126,70 per zending, dit is exclusief eventuele douanerechten of btw. Deze kosten zijn gebaseerd op Nederlandse tarieven. De gemiddelde tarieven van bijvoorbeeld douaneagenten liggen in het VK iets hoger dan in Nederland. Hierbij zijn douaneformaliteiten gekoppeld aan productspecifieke eisen niet meegenomen.

Een eerste raming van de totale extra kosten om te voldoen aan de douaneformaliteiten voor invoer en uitvoer van goederen tussen Nederland en het VK komt neer op tussen EUR 387,2 miljoen en EUR 627,4 miljoen per jaar (exclusief eventuele douanerechten). De werkelijke omvang van de extra kosten hangt direct samen met de definitieve afspraken tussen de EU en het VK, de keuze of een bedrijf de douaneformaliteiten uitbesteedt of niet, en de afspraken tussen de verschillende bedrijven die betrokken zijn in het handelsproces. Daarnaast kan de wisselkoers van het pond van invloed zijn. Het is echter niet waarschijnlijk dat deze kosten volledig voor rekening van het Nederlandse bedrijfsleven komen. In praktijk hangt de verdeling van de extra kosten samen met de afspraken die betrokken bedrijven in Nederland en in het VK hierover met elkaar maken in de Incoterms.

Figuur 8: Algemene douaneformaliteiten handel met derde landen onder WTO

2. Sectorspecifieke markttoegangsvereisten

Naast douaneformaliteiten gelden bij de handel met derde landen diverse markttoegangsvereisten en daaraan gekoppelde formaliteiten. De invulling en de impact van deze vereisten verschillen per sector, zoals:

- De strikte veterinaire eisen die aan vlees zijn gesteld. Vlees moet daarom worden vergezeld van veterinaire certificaten. Het aanvragen, aanmelden en controleren van deze certificaten door de verschillende instanties kost de vleessector voor in- en uitvoer tussen EUR 130 en EUR 725 per zending.
- Snijbloemen zijn onderworpen aan fytosanitaire eisen met de bijbehorende certificering. De samenhangende kosten om te voldoen aan deze vereisten liggen voor in- en uitvoer tussen EUR 120 en EUR 190 per zending.
- De CE-markering waarmee brandblussers en communicatiemiddelen voorzien moeten worden. Het VK kan bij Brexit besluiten om zwaardere of juist lichtere veiligheidseisen te stellen en daarmee afwijken van EU-wetgeving. Ondernemers moeten dan wellicht aangepaste goederen (laten) produceren en/of technische documentatie en verklaringen kunnen overleggen. Voor brandblussers kan dit ook gevolgen hebben voor (reeds verstrekte) conformiteitsverklaringen in het geval het VK en de Unie elkaars keuringslaboratoria niet meer erkennen. Het kost een fabrikant circa EUR 3.000 om een conformiteitsbeoordeling te laten uitvoeren (een conformiteitsverklaring voor drukapparatuur is 10 jaar geldig). Daarnaast kost het circa 25 uur (dit komt overeen met EUR 1.075¹¹⁰) om de technische documentatie en EU-conformiteitsverklaring op te stellen, deze af te stemmen met het 'notified body' en voor certificering van de fabricagelocatie zorg te dragen.
- De vereisten uit de REACH- en CLP-verordening waaraan verfproducten moeten voldoen. Het gaat dan met name om verplichtingen ten aanzien van classificatie, etikettering, verpakking, registratie, evaluatie, beperking en toelating van chemische substanties. Ondernemers die zich laten vertegenwoordigen door 'only representatives' bij het voldoen aan REACH-vereisten betalen daarvoor minimaal EUR 250 tot EUR 500 per substantie per jaar.
- Het hebben van een werkvergunning en aanvullende kwalificaties bij uitoefenen van grensoverschrijdende accountancydiensten. De totale eenmalige kosten voor een Nederlandse accountant die in het VK als accountant aan de slag wil bedragen GBP 996 – GBP 1.938. Vice versa bedragen de totale eenmalige kosten voor een Britse accountant die in Nederland het accountantsvak wil uitoefenen EUR 1.680 tot EUR 4.525.

Op basis van de gekwantificeerde douaneformaliteiten en de gekwantificeerde sectorspecifieke markttoegangsvereisten zijn de kosten voor de onderzochte sectoren geraamd. Hierbij dient opgemerkt dat een deel van de ntb's niet is gekwantificeerd, waardoor het een minimale inschatting van de kosten betreft.

Als gevolg van de ntb's die gelden bij een harde Brexit is de verwachte jaarlijkse kostenstijging voor de onderzochte sectoren het grootst voor de vleessector (EUR 9,9 miljoen tot EUR 27,9 miljoen; 0,7% tot 1,9% van de invoer-/uitvoerwaarde) en de snijbloemensector (EUR 4,4 miljoen tot EUR 7,3 miljoen; 0,8% tot 1,3% invoer-/uitvoerwaarde).

¹¹⁰ Vanuit de lijst met standaardtarieven van Meten is Weten II is gebruikgemaakt van het interne uurtarief voor middelbaar opgeleid personeel van EUR 37 per uur (prijspeil 2007), na indexatie komt dit afgerond neer op EUR 43 per uur (prijspeil 2017).

In tegenstelling tot de handel in goederen heeft Brexit ogenschijnlijk beperkt gevolgen voor het uitoefenen van grensoverschrijdende accountancydienstverlening. De impact lijkt beperkt tot het aanvragen van een werkvergunning, aangezien Nederland en het VK momenteel al aanvullende kwaliteitseisen aan buitenlandse accountants stellen. De standaardisering als gevolg van de interne markt ziet dan ook veel meer op goederen dan op diensten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geraamde kosten per sector.

Sector	Omvang markt (EUR mln in 2016)	Kosten ntb's (waarvan douaneformaliteiten) (EUR mln per jaar)	% kosten/markt
Vlees	1.439,5	Min: 9,9 (1,9) Max: 27,9 (3,0)	Min: 0,7% Max: 1,9%
Snijbloemen	573,4	Min: 4,4 (1,5) Max: 7,3 (2,4)	Min: 0,8% Max: 1,3%
Verf	492,8	Min: 1,9 (1,9) Max: 3,1 (3,1)	Min: 0,4% Max: 0,6%
Communicatiemiddelen	2.648,1	Min: 11,7 (11,7) Max: 19,0 (19,0)	Min: 0,4% Max: 0,7%
Brandblussers	3,6	Min: 0,028 (0,028) Max: 0,0456 (0,0456)	Min: 0,8% Max: 1,3%
Accountancy	Onbekend ¹¹¹	NL-accountant actief in VK ¹¹² Min: GBP 996 Max: GBP 1.938 VK-accountant actief in NL ¹¹³ Min: EUR 1.680,35 Max: EUR 4.525,35	Onbekend

TABEL 17: Overzicht totale geraamde kosten ntb's (inclusief douaneformaliteiten) per sector per jaar (gerelateerd aan marktomvang)

3. Overkoepelende aandachtspunten

Naast bovengenoemde verplichtingen komen uit dit onderzoek een aantal overkoepelende aandachtspunten naar voren:

- **Ondernemers zijn (nog) niet of in onvoldoende mate met Brexit bezig:** De onduidelijkheid over de toekomstige handelsrelatie wordt als belangrijkste reden genoemd. Voorbereidingen worden dan ook nog beperkt getroffen.
- **Zorgen over onvoldoende capaciteit bij de betrokken handhavingsorganen, zoals douane, NVWA en KCB:** Zowel aan Nederlandse als aan VK-zijde is de

¹¹¹ Omvang van accountancymarkt is niet te specificeren via de gegevens van het CBS.

¹¹² Eenmalige kosten per accountant.

¹¹³ Idem.

huidige capaciteit ontoereikend om aanvullende controles en inspecties als gevolg van Brexit op te vangen.

- **Brexit vraagt om meer personeel met douanekennis:** Als gevolg van Brexit stijgt de vraag naar personeel met douanekennis. Gevolg is dat zowel overheid als bedrijven zullen moeten investeren in personeel dat in ruime mate bekend is met het douaneformaliteitenstelsel en sectorspecifieke ntb's bij de handel met derde landen. Het aanbod op de arbeidsmarkt van arbeidskrachten met de benodigde kennis en ervaring is echter ontoereikend. De onmiddellijke uitbreiding van douanecapaciteit bij zowel de overheid als de bedrijven kan hierdoor lastig zijn en zal naar verwachting pas met de nodige vertraging kunnen worden opgevangen.
- **Ontstaan van wachttijden zorgt voor extra kosten:** Betrokkenen vrezen met wachttijden te worden geconfronteerd als gevolg van ondercapaciteit bij de handhavingdiensten. Met name voor bederfelijke goederen (vlees en snijbloemen) kan dit tot een waardevermindering leiden. Als gevolg hiervan kunnen de kosten van een wachttag voor snijbloemen oplopen tot EUR 360.000 per dag.

Verder dragen vertragingen bij tot onvoorspelbaarheid in de logistieke keten, waardoor meer gebruik moet worden gemaakt van 'last minute' vervoerders tegen een premieprijs in plaats van tegen de reeds gecalculeerde prijs. Afhankelijk van de wijze waarop partijen dit in (langlopende) vervoerscontracten hebben opgenomen, kunnen verschillende partijen in de logistieke keten met deze kosten geconfronteerd worden.

Gelet op de mainportfunctie van Nederland voeren Nederlandse toezichthouders zoals de douane ook controles uit aan de buitengrens op doorvoergoederen die via Nederland de interne markt verlaten. Vertragingen als gevolg van deze controles kunnen een negatief effect hebben op de mainportfunctie van Nederland.
- **Ferryverkeer veroorzaakt een virtuele buitengrens:** De aanmeerpunten van de ferry's beschikken niet over de capaciteiten om als buitengrens te fungeren (mensen, kennis, vergunningen en fysieke ruimte). Zonder aanpassingen zullen in deze stroom vertragingen gaan ontstaan. Het verkeer met ferry's is een gecombineerd vervoer van personen en goederen. Deze combinatie zal naar verwachting tot extra vertraging leiden.
- **Mogelijke herinrichting supply chain zorgt voor grote kosten:** In verband met bovengenoemde vertragingen hebben diverse ondernemers aangegeven rekening te houden met aanpassingen in de supply chain. Te denken valt daarbij aan het aanpassen van logistieke routes, het uitbreiden of herinrichten van distributiecentra of het verplaatsen van productiefaciliteiten om extra in- en uitvoerverplichtingen en/of vertragingen te voorkomen.
- **IT-investeringen benodigd voor handel met derde landen:** Het brengt voor ondernemingen (met name voor bedrijven die nog geen ervaringen hebben met handel met derde landen) tijd en kosten met zich mee om de huidige systemen aan te passen van een intracommunautaire regeling naar een gereguleerd systeem voor handel met een derde land. De kosten voor het inrichten van nieuwe software variëren, maar bedragen al snel eenmalig EUR 20.000 tot EUR 50.000.

- **Zorgen over marktverstoringen als gevolg van Brexit:** Bedrijven geven aan dat de vraag naar goederen vanuit het VK afneemt als gevolg van de onzekerheid die gepaard gaat met de aanstaande Brexit. Daarnaast is er ook een mogelijk ongunstig effect van de veranderende wisselkoers. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot een overschot aan goederen op de EU-markt met prijsdalingen tot gevolg. Dit is echter afhankelijk van de mate waarin nieuwe uitvoermarkten worden gevonden en de mogelijkheden van aanpassing van de productie aan de veranderende vraag. Voor enkele sectoren zijn sommige van de aspecten meegenomen in scenariostudies waarin de gevolgen van Brexit worden verkend voor de desbetreffende sector.¹¹⁴
- **Mogelijke dubbele kosten door divergerende kwaliteitsstandaarden:** De kwaliteitsstandaarden van goederen kunnen als gevolg van Brexit gaan divergeren. Dit houdt in dat het VK andere eisen aan goederen gaat stellen dan de eisen die de Unie momenteel hanteert. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen voor certificaten bij vlees en snijbloemen, maar ook met betrekking tot CE-markeringen.

7.2 Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek zijn concrete oplossingen verkend om de gesignaleerde non-tarifaire handelsbelemmeringen (deels) weg te nemen of te mitigeren. Daarbij is tevens gekeken naar wat het effect is van de oplossingen op de omvang van de gesignaleerde ntb's. Onderstaand zijn de belangrijkste aanbevelingen opgenomen, die mede gebaseerd zijn op gesprekken met betrokkenen vanuit de diverse onderzochte sectoren.

1. Wat kan de overheid doen?

De Nederlandse overheid kan een aantal acties ondernemen om de impact van Brexit op het Nederlandse bedrijfsleven te mitigeren. Daarbij valt te denken aan het navolgende:

- Zorg vanuit de overheid dat de voorlichting richting het bedrijfsleven verder wordt geïntensiveerd, zodat bedrijven optimaal voorbereid zijn op de gevolgen van Brexit. VNO-NCW heeft reeds aangegeven samen met MKB-Nederland bezig te zijn met het opzetten van een informatiecampagne over de gevolgen van Brexit en hoe bedrijven zich daarop kunnen voorbereiden. Dit geldt in het bijzonder voor de naar verwachting 35.000 bedrijven die thans een belangrijk deel van de invoer/uitvoer naar het VK vertegenwoordigen en op basis van de huidige afzetmarkten geen ervaring hebben met grensoverschrijdend verkeer van goederen naar derde landen.
- Onderzoek een mogelijke koppeling van het Nederlandse douanesysteem met het douanesysteem van het VK om douanegegevens tussen Nederland en het VK automatisch uit te wisselen.
- Maak afspraken met het VK om divergerende goedereneisen te voorkomen door bestaande kwaliteitseisen die gelden voor de handel tussen VK en andere Unielanden zo veel mogelijk te continueren.
- Begin tijdig met het vergroten van de capaciteit en het aantal inspectielocaties bij de handhavingdiensten, zoals douane, NVWA en KCB om zodoende de extra controles

¹¹⁴ Zie bijvoorbeeld studie van Wageningen Economic Research (Van Berkum en Terluin, 2016).

en inspecties op te kunnen vangen en zorg dat de handhavingsdiensten – voor zover nog niet gedaan – een Brexit-analyse uitvoeren.

- Introduceer een ‘fast lane / green lane’ bij de douanecontrole voor aan bederf onderhevige goederen om houdbaarheid te garanderen en waardedaling te voorkomen.
- Onderzoek mogelijkheden voor het uitvoeren van douanecontroles en inspecties door de NVWA en het KCB als goederen zich voor transport op de ferry tussen Nederland en het VK bevinden om vertragingen aan de grens te voorkomen.
- Onderzoek vanwege de korte doorlooptijden van ferrytransport en de problemen die dit oplevert voor het tijdig indienen van douaneformaliteiten, de mogelijk om een (IT-)systeem op te zetten waardoor ondernemers geautomatiseerd gegevens over de goederen voor diverse aangiften en meldingen kunnen verstrekken. Denk daarbij aan operators van ‘port community’-systemen.
- Onderzoek mogelijkheden voor een overgangperiode. Dit betreft een periode waarbij sprake is van overgangsrecht, waarin de inwerkingtreding van nieuwe regelgeving als gevolg van de Brexit-onderhandelingen wordt uitgesteld of stapsgewijs wordt geïmplementeerd. Op die manier wordt voorkomen dat ondernemers (en ook overheidsorganisaties) pas vlak voor de inwerkingtreding (in principe 29 maart 2019) geconfronteerd worden met de gevolgen van de nieuwe situatie en geen tijd meer hebben om hun bedrijfsvoering aan te passen.

2. Wat kunnen bedrijven zelf doen?

Ondanks dat de exacte gevolgen van Brexit voor bedrijven nog niet geheel duidelijk zijn, kunnen bedrijven zich nu al wel voorbereiden op Brexit. Onderstaand zijn aanbevelingen opgenomen die bedrijven nu zelf al in gang kunnen zetten, ongeacht wat de precieze uitkomst van de Brexit-onderhandelingen zal zijn:

- Voer een Brexit-impactanalyse uit om de gevolgen voor uw onderneming in kaart te brengen. Neem daarbij als uitgangspunt een handelsbetrekking met het VK op WTO-niveau. Wanneer de gevolgen – zowel tarifair als non-tarifair – inzichtelijk zijn geworden, kunnen afhankelijk van de uitkomst van een Brexit-impactanalyse de volgende opties overwogen worden:
 - Bij grote volumes kan het voordeliger zijn een eigen aangifteproces op te zetten in plaats van uitbesteding aan een douaneagent.
 - Overweeg het gebruik maken van Geautomatiseerde Periodieke Aangifte (GPA) in combinatie met een Customs Management Systeem (CMS) voor een geautomatiseerd aangifteproces in plaats van de reguliere douaneaangifte om kosten te besparen en kans op vertragingen te reduceren.
 - Overweeg de aanvraag van een AEO-vergunning bij de douane om vertragingen te minimaliseren en fysieke controles en documentcontroles te voorkomen.
 - Overweeg het verleggen van inspecties van fytosanitaire goederen naar de eigen bedrijfslocatie. Dit kan wachttijden en additionele kosten voorkomen.

Bijlage 1 Begrippenlijst

Afkortingen

AEO	Authorised Economic Operator
AGS	Aangiftesysteem van de Douane
Bbp	Bruto binnenlands product
BIP	Buitengrens inspectiepost
BSI	British Standards Institute
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
CLIENT	Controle Landbouwgoederen Import/Export Nieuwe Toekomst
CMS	Customs Management Systeem
CPB	Centraal Planbureau
DMF	Douanemanifest
DTV	Douane Tarief Voorziening
DWU	Douanewetboek van de Unie
ECHA	Europees Agentschap voor chemische stoffen
EDI	Electronic Data Interchange
EU	Europese Unie
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FERA	Food and Environment Research Agency
FSA	Food Safety Authority
GDB	Gemeenschappelijk Veterinair Document van Binnenkomst
GN	Gecombineerde Nomenclatuur
GPA	Geautomatiseerde Periodieke Aangifte
ICL	Intracommunautaire levering
ICV	Intracommunautair verwerven
KCB	Stichting Kwaliteits-Controle-Bureau
LoLo	Lift-on – lift-off
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
M-controle	Materiële controle

MKB	Midden- en kleinbedrijf
MKB-Nederland	Midden- en kleinbedrijf-Nederland (organisatie van ondernemers)
Ntb	Non-tarifaire handelsbelemmering
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
RoRo	Roll-on – roll-of
RTO	Ruimte tijdelijke opslag
TIS	Tax Intelligence Solution©
TRACES	Trade Control and Expert System (TRACES)
Unie	Europese Unie
UTB	Uitnodiging tot betaling
VwEU	Verdrag betreffende de werking van de EU
VGC	Nederlandse Veterinair Grenscontrole Systeem
VK	Verenigd Koninkrijk
VNO/NCW	Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) en het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) (Werkgeversorganisatie)
WTO	Wereldhandelsorganisatie
WUR	Wageningen University & Research

Begrippen

Aangifte ten invoer	Douaneformaliteit waarmee goederen in het vrije verkeer worden gebracht.
Aangifte ten uitklaring / Uitgaan	Bericht dat goederen aan boord van een schip of luchtvaartuig zijn geladen en de EU verlaten.
Aangifte ten uitvoer	Douaneformaliteit vereist om goederen uit de EU te brengen.
Aankomstmededeling bij Douane	Elektronische mededeling aan de douane dat het vervoermiddel en/of de goederen zijn aangekomen bij een douanekantoor of een plaats die door de douane is goedgekeurd, en beschikbaar zijn voor douanecontrole.
AEO-vergunning	Erkenning van de douane dat een onderneming voldoet aan bepaalde eisen en normen.
Brexit	Het uittreden van het VK uit de EU.
Buitengrens inspectiepost	Door NVWA en douane erkende locatie waar veterinaire controles worden uitgevoerd.

Cabotageregeling	Regeling die onder bepaalde voorwaarden toestaat binnenlandse (vrachtwagen) ritten uit te voeren in een andere EU-lidstaat.
CE-markering	Geeft aan dat het product voldoet aan de daarvoor geldende regels binnen de Europese Economische Ruimte (EER: de Europese Unie plus Zwitserland, Liechtenstein, Noorwegen en IJsland).
CLIENT	Fytosanitair aangiftesysteem van de NVWA.
Credibility checks	Geautomatiseerde controles naar de aanvaardbaarheid van een douaneaangifte.
Customs Management Systeem	IT-omgeving binnen een onderneming waarin douanezaken worden geregeld en vastgelegd.
Douane	Autoriteiten die bevoegd zijn voor de toepassing en uitvoering van de douanewetgeving binnen een EU-lidstaat.
Douane Tarief Voorziening	Web-based tariefsysteem van de Nederlandse douane. Geeft een overzicht van het tarief van invoerrechten en andere regelingen die gelden bij de in- en uitvoer van goederen.
Douanemanifest	Nederlands aangiftesysteem voor o.a. de summiere aangifte.
Electronic Data Interchange	Elektronische uitwisseling van bedrijfsdocumenten via een vooraf vastgesteld format.
Fast lane / green lane	Systeem waarbij voorrang wordt verleend aan bepaalde soorten goederen bij (douane)controles .
Fytosanitair certificaat	Verklaring dat een zending plantaardige producten voldoet aan de gezondheidseisen gesteld door het land van bestemming, afgegeven door het land van herkomst.
Gecombineerde Nomenclatuur	Een systematische naamlijst van goederen die gebaseerd is op het Geharmoniseerd Systeem van de Wereld douane Organisatie.
Gemeenschappelijk Veterinair Document van Binnenkomst	Verplichte aankomstmelding van veterinaire producten in de EU
Harde Brexit	Het VK stapt uit de EU en interne markt zonder handelsafspraken of overgangperiode.
Interne markt	Gemeenschappelijke markt waarin het vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal in de EU is gewaarborgd.

Intracommunautair verwerven	Aankoop van goederen en diensten door een afnemer in een EU-lidstaat van een leverancier in een andere EU-lidstaat.
Intracommunautaire levering	Leveringen en diensten vanuit EU-landen naar ondernemers in andere EU-lidstaten.
Lift-on – lift-off	Vrachtschepen met eigen kranen om te laden en te lossen.
Nederlandse Veterinair Grenscontrole Systeem	Veterinair aangiftesysteem van de NVWA.
Roll-on – roll-off	Vrachtwagen verkeer dat via de ferry Nederland binnenkomt.
Ruimte tijdelijke opslag	Toewezen locatie waar niet-Unie goederen die in afwachting van een nadere douanebestemming zijn tijdelijk mogen worden opgeslagen.
Summiere aangifte	Vooraanmelding van met globale gegevens over de goederen die een risicoanalyse door de douane mogelijk maakt.
TRACES	Webapplicatie die de veterinaire bevoegde autoriteiten van alle EU-lidstaten met elkaar verbindt.
Uitnodiging tot betaling	Belastingaanslag van verschuldigde rechten bij invoer.
Veterinair gezondheidscertificaat	Verklaring dat een zending dierlijke producten voldoet aan gezondheidseisen gesteld door het land van bestemming, afgegeven door het land van herkomst.
Vrije verkeer	Goederen in het vrije verkeer hebben de Unie status. Deze goederen kunnen vrij deelnemen aan de interne markt van de EU zonder douanetoezicht.
WTO-voorwaarden	Regels waaraan deelnemende landen van de WTO zich aan moeten houden bij internationale handel.

Bijlage 2 Overzicht geraadpleegde bronnen

Literatuur, rapporten en presentaties

Rabobank (12 oktober 2017). *De permanente schade van de Brexit.*

Wageningen University and Research (27 september 2017). *Gevolgen van Brexit voor handelsstromen in agro-food.*

Institute for Government (september 2017). *Implementing Brexit: Customs.*

Centraal Bureau voor de Statistiek (maart 2017). *Internationaliseringsmonitor 2017-I Verenigd Koninkrijk.*

KPMG (24 februari 2017). *Brexit: The impact on sectors.*

KPMG (15 februari 2017). *Brexit: The view from Europe.*

Rabobank (24 juni 2016). *Wat betekent een Brexit voor het Nederlandse bedrijfsleven?*

Wageningen Economic Research (februari 2016). *Brexit: Verkenning van de gevolgen voor de Nederlandse agrosector.*

ING (27 januari 2016). *The shock from Brexit. A sharp but short blow from a UK EU exit.*

Centraal Planbureau (2016). *CPB Policy Brief 2016/07. Nederlandse Kosten Brexit door minder handel.*

Panteia (juni 2013). *Impact REACH op MKB.*

KLB (3 maart 2011). *Drie jaar uitvoering REACH in Nederland (2007 – 2010).*

FME (1 januari 2010). *De REACH-verordening in het kort.*

Senternovem (april 2008). *REACH Een nieuwe manier van omgaan met chemische stoffen.*

Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael (april 2008). *Stof tot nadenken: Nederlandse belangenbehartiging in het Europese stoffenbeleid.*

Sira Consulting (11 maart 2008). *Nederlands onderzoek naar de gevolgen van de CLP-verordening voor het Nederlandse bedrijfsleven.*

SEO (juli 2006). *Chemie in concurrentie. Onderzoek naar de concurrentiepositie van de Nederlandse chemische industrie.*

Sira Consulting (24 november 2005). *Effectmeting Administratieve Lasten REACH.*

KPMG/TNO/Sira Consulting (30 augustus 2004). *Gevolgen en administratieve lasten van REACH voor het Nederlandse bedrijfsleven.*

* *Vertrouwelijke interne Brexit-analyses van brancheverenigingen en bedrijven.*

Wet- en regelgeving

<http://eur-lex.europa.eu>

Websites

<https://www.cbs.nl/>

<https://www.belastingdienst.nl/douane>

<http://www.minbuza.nl>

<http://www.nvwa.nl>

<http://www.kcb.nl>

<https://www.kvk.nl>

<https://www.export.gov>

<http://www.exporthelp.europa.eu>

Bijlage 3 Deelnemers interviews en klankbordgroep

Omwille van de privacy van de geïnterviewden en om te voorkomen dat bedrijfsspecifieke gegevens te koppelen zijn aan een specifieke organisatie is geen overzicht van deelnemers aan de interviews opgenomen. EZK en LNV beschikken over een overzicht van de geïnterviewden.

Onderstaand is de samenstelling van de klankbordgroep van het onderzoek weergegeven.

Organisatie	Deelnemer
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Arnout Mijs Saïd el Haroui Jasper Dalhuisen
NVWA	Wim van der Sande Wim Ooms
Douane	Frank Heijman Roel in 't Veld
MKB-Nederland	Rob Wolthuis Paul van Kempen
Onderzoeker	Esmeralda Vergeer

